

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra filozofie
Studijní program: učitelství pro 2.stupeň základní školy
Studijní obor: občanská výchova - geografie
(kombinace)

VÝVOJ OBČANSKÉ DEMOKRATICKÉ STRANY OD JEJÍHO VZNIKU PO SOUČASNOST

THE DEVELOPMENT OF THE CIVIL DEMOCRATIC PARTY FROM ITS BEGINNING TO THE PRESENT DAY

Diplomová práce: 10-FP-KFL-129

Autor:
Simona BENEŠOVÁ

Podpis:

Adresa:
Obecní 965
471 14, Kamenický Šenov

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
99	6	7	4	57	5

V Liberci dne: 30.11.2010

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Ing. Martinu Brabcovi, Ph.D. za cenné rady a čas tomuto tématu věnovaný. Dále děkuji rodině a přátelům za pomoc, podporu a motivaci, kterou mi poskytovali. Dík patří v neposlední řadě i Šárce Kadlecové za jazykovou korekturu textu.

Anotace

Předkládaná diplomová práce se primárně zabývá popisem a analýzou průběhu formování a vývoje Občanské demokratické strany od jejího vzniku v roce 1991 do současnosti, jako jedné z dominantních politických stran českého politického systému. Na základě několika vybraných hledisek je zde analyzován vznik, vývoj a transformace Občanské demokratické strany. Jedním z klíčových témat závěrečné práce jsou mimo jiné otázky, zda a jakým způsobem došlo k zásadním změnám v programové orientaci politické strany a v jejím postavení na české politické scéně. Práce je doplněna o grafy, tabulky a další ilustrační materiál.

Summary

The Thesis is primarily concerned with description and analysis of the formation and development of The Civic Democratic Party since its inception in 1991 until today, as one of the dominant political party of the Czech political system. Based on a few selected aspects, there is analyzed the emergence, development and transformation of The Civic Democratic Party. One of the key themes of the Thesis are among other issues, whether and how there has been major changes in program orientation of the political party and its position on the Czech political scene. The work is supplemented by charts, schedules and other illustrative material.

Klíčová slova

Občanská demokratická strana, Občanské fórum, politická strana, volební program, stranický systém, politická transformace

Key words

Civic Democratic Party, Civic Forum, political party, electoral program, party system, political transformation

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
1 Politický systém, politické strany a volby	9
Politická strana	9
Politická pravice	9
Změny politického systému Československé republiky po roce 1989	11
Volby jako nástroj lidu.....	13
Parlamentní volební systém České republiky	14
Změny volebního systému a změny parlamentní	15
Shrnutí.....	17
Hodnocení zdrojů	18
2 Vznik Občanské demokratické strany	19
Občanské fórum.....	19
Vznik rozpadem.....	21
Shrnutí.....	22
Hodnocení zdrojů	23
3 Charakteristika Občanské demokratické strany	24
Politická orientace ODS.....	24
Organizační struktura.....	26
Vnitřní organizace	27
Politika do roku 2002.....	29
Politika od roku 2002.....	32
Členská základna ODS	35
Loga a barevná symbolika	37
Shrnutí.....	39
Hodnocení zdrojů	39
4 Významné události v politice ODS	40
Aféra financování strany	40
Opoziční smlouva	43
Z předsedy strany prezidentem ČR.....	45
Předsednictví Mirka Topolánka	47

Shrnutí.....	49
Hodnocení zdrojů	50
5 Volby	51
Volební programy ODS	51
Volební kampaň.....	56
Předvolební weby	65
Volební výsledky	65
Hodnocení zdrojů	69
6 Zapojení ODS do politického systému	70
Podíl ODS na vládě a její výsledky	70
6.1 Vláda 1992-1996.....	70
6.2 Vláda 1996-1998.....	73
6.3 Vláda 1998-2002.....	74
6.4 Vláda 2002-2006.....	75
6.5 Vláda 2006-2009.....	76
6.6 Vláda 2010.....	77
Shrnutí.....	78
Hodnocení zdrojů	78
7 Podpora a medializace	80
Partnerství se stranami a organizacemi.....	80
Členství v ODS	83
Dokumenty a texty z archivu ODS	84
Média	87
Shrnutí.....	88
Hodnocení zdrojů	88
Závěr	89
Literatura.....	91
Seznam příloh.....	97
Příloha č. 1	98
Příloha č. 2	99
Příloha č. 3	100
Příloha č. 4	101
Příloha č. 5	102

Seznam použitých zkratk

ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
ČSL	Československá strana lidová
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EDU	Evropská demokratická unie
EPP-ED	Evropská lidová strana-Evropští demokraté
EU	Evropská unie
FS	Federální shromáždění
HK	Hlavní kancelář
HN	Hospodářské noviny
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
IDU	International Democrat Union/Mezinárodní demokratická unie
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KC OF	Koordinační centrum Občanského fóra
KDU	Křesťanská demokratická unie
KDU-ČSL	Křesťanská demokratická unie-Československá strana lidová
KRK	Kontrolní a revizní komise
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LDS	Lidově demokratická strana
LSNS	Liberální strana národně socialistická
LSU	Liberálně sociální unie
MK	Mladí konzervativci
MKDP	Meziparlamentní klub demokratické pravice
MS	Místní sdružení
NATO	Severoatlantická aliance
ODA	Občanská demokratická unie
ODS	Občanská demokratická strana
ODS-KDS	Občanská demokratická strana-Křesťanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
OH	Občanské hnutí
OS	Oblastní sdružení
PS ČR	Poslanecká sněmovna České republiky
RS	Regionální sdružení
SL	Sněmovna lidu
SMS	Krátká textová zpráva
SN	Sněmovna národů
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa
SNR	Slovenská národní rada
SV	Smírčí výbor
USA	Spojené státy americké
US	Unie svobody
US-DEU	Unie svobody-Demokratická unie
VONS	Výbor na ochranu nespravedlivě stíhaných
VR ODS	Výkonná rada Občanské demokratické strany
VV	Věci veřejné

Úvod

Tato práce má za cíl zmapovat vznik, vývoj a průběh působení Občanské demokratické strany na politické scéně, jakožto nejsilnějšího stranického subjektu v pravé části systému politických stran České republiky. Následná analýza ovšem není komplexním detailním popisem uplynulých dvaceti let existence občanské demokracie, je zúžena na fakta a události, které považuji v historii ODS za zásadní a zvláštním způsobem ovlivňující postoje ODS a její pozici v politickém systému České republiky.

Časově je práce ohraničena událostmi předcházejícími vznik ODS na jedné straně a volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010 na straně druhé. Celý obsah práce je členěn do sedmi kapitol. Každá kapitola v závěru obsahuje shrnutí věnované danému tématu a stručné zhodnocení použitých zdrojů.

První kapitola je souhrnným obecným popisem politického systému, politických stran, voleb, v neposlední řadě změn politického systému Československé republiky po listopadu 1989. Druhá a třetí kapitola je věnována vzniku ODS a charakteristice strany z hlediska stranických stanov, organizační struktury, politických názorů, vývoje loga ODS a členské základně. Významným událostem ovlivňující fungování ODS je poskytnuta samostatná kapitola. Jejich výběr je zúžen na čtyři různorodé oblasti financování strany, opoziční smlouvu, volbu prezidenta republiky a předsednictví Mirka Topolánka.

V páté kapitole se vracím k tématu voleb. Je zde věnován značný prostor analýze volebních programů, volebních kampaní a také volebních výsledků. Po delším rozhodování nad tím, zda volební programy analyzovat a řadit podle druhu voleb, ročníku voleb nebo chronologicky, jsem zvolila metodu kombinovanou, považuji ji za nejsnazší pro orientaci v daném tématu. Podkapitola je založena převážně na studiu a četbě volebních programů, dostupných na webovských stránkách ODS, tak jak na mě s časovým odstupem až osmnácti let působí. Při hodnocení možného vlivu na samotné voliče a celkové úspěšnosti programů vycházím z volebních výsledků ODS.

Vlády ODS, její výsledky, ať už v roli hlavní vládní strany nebo opozice, jsou zařazeny do šesté kapitoly. Téma uzavírá okruh podkapitol věnovaný podpoře strany partnerskými

organizacemi, členy strany, vztahům ODS a médií a stručný nástin dokumentů a textů z dílny ODS.

Práce je mimo jiné doplněna o mapové přílohy ilustrující míru voličské podpory v jednotlivých volebních krajích ve třech vybraných letech s přiměřeným časovým odstupem. Mapové postery jsou vytvořeny na základě statistických dat ČSÚ a mapového softwaru společnosti ESRI.

1 Politický systém, politické strany a volby

Politická strana

Politické strany jsou ve společnosti něčím poměrně novým, přesto se jako nástroj k dosažení politické moci objevují téměř ve všech státech na světě. Systém politických stran je známkou modernizace společnosti. V České republice vládu jedné komunistické strany obratem vystřídal postupně se rodící spektrum politických stran (viz níže Porevoluční stranickopolitický systém).

Politická strana je skupina občanů organizujících se s cílem získat podíl moci na vládě, a to volbami či jinak. Politické strany od jiných organizovaných skupin odlišuje několik znaků.

Politické strany:

- a) usilují o výkon vládní moci, získáním politických funkcí¹
- b) jsou to organizované útvary s formálním členstvím, demonstrováním „stranickou legitimací“
- c) se obvykle zaměřují na širší škálu problémů a zabývají se všemi hlavními tématy vládní politiky
- d) jsou v různé míře sjednoceny společnou ideologickou identitou

Politická pravice

Pasáž pojednávající čistě teoreticky o politické pravici a levici nám poslouží k orientaci v základních rozdílech politických stran, se kterými se Občanská demokratická strana během své existence na politické scéně potkávala.

Vznik pojmů politická „pravice“ a „levice“ se datuje od roku 1789, do doby Velké francouzské revoluce, a to jako důsledek rozsazení členů generálních stavů kolem krále při jejich prvním zasedání po sto sedmdesáti pěti letech. Aristokraté, kteří podporovali krále, seděli po jeho pravici, kdežto příslušníci tzv. třetího stavu, tedy radikálové, seděli po králově levici. „Levicovými“ se tedy postupně začaly označovat „revoluční“ tendence nebo také

¹ HEYWOOD, A. *Politologie*. Praha, 2004, s. 265-286

„rovnostářské“. Zatímco „pravice“ byla a je chápána jako „monarchistická“ či „reakcionářská“ v historickém slova smyslu.

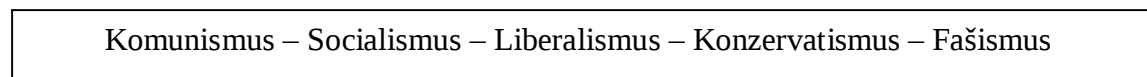
V současnosti se chápání pojmů značně zkomplikovalo. Např. levicové postoje bývají obvykle revoluční, ale komunisté se velmi často staví proti změně. Podle politologa Andrew Heywooda je běžné v politickém spektru chápat tyto pojmy v souvislosti s hospodářskou politikou státu, ekonomikou a vlastnictvím. Zjednodušeně řečeno levé křídlo uznává ekonomickou rovnost i podmínky k ní vedoucí, pravé křídlo rovnost vnímá jako nedosažitelnou, dokonce nežádoucí. Krajní levice-komunisté vidí budoucnost v centrálně plánovaném ekonomickém systému, socialisté propagují smíšenou ekonomiku, zatímco pravicoví konzervativci hovoří ve prospěch kapitalismu volné soutěže a soukromého vlastnictví.²

Historika a politického analytika Dina Cofrancesca na téma rozlišení pojmů „pravice“ a „levice“ cituje ve svém díle *Pravice a levice* Norberto Bobbio takto: „*Myšlenka osvobození člověka od nespravedlivé a utlačované moci...zůstává stálíci levicové ideologie,...Na druhou stranu také pravice je ,jedním ze způsobů bytí', v tom smyslu, zde vyjadřuje ,zakořeněnost' v prostředí přírody a historie, obranu minulosti, tradice a dědictví.*“³

Oba autoři dochází v podstatě ke stejnému názoru, že pojmy nemohou dost dobře existovat samostatně. Samostatně totiž netvoří vztah, protiklad, rozpor či dvojici. Stejně tak nejsou pojmy absolutně platnými, naopak relativně vymezují prostor na politické scéně, nikoliv charakter politického světa. Jsou tedy i pro nás pojmy orientačními.

Občanská demokratická strana je tradičně označována za politický pravicový střed, což ji řadí mírně napravo od středu lineárního politického spektra.

Obr. 1.1: Levopravé lineární politické spektrum

(Heywood, 2005)

² HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha, 2005, s.19-39

³ BOBBIO, N. *Pravice a levice*. Brno, 2003, s.74

Změny politického systému Československé republiky po roce 1989

Dříve, než přejdeme konkrétně ke kapitolám týkajících se politického života Občanské demokratické strany, budeme se věnovat v několika odstavcích obecným informacím o politickém prostředí a situaci, ve kterém ODS vznikala a ze kterého vzešla. Na první pohled s tématem nesouvisející, přesto velmi důležitá kapitola o změnách politického systému, je stručným vykreslením politické scény, v níž se formovala zcela nová politická strana.

Systém politických stran před listopadem roku 1989

Jak je všeobecně známo, od roku 1948 do listopadu 1989 mohly legálně politické strany existovat jen pod hlavičkou sdružení Národní fronty. Jednalo se podle typologie Giovanni Sartoriho o stranický systém s hegemonní stranou, kde existence jiných politických stran je sice teoreticky možná, ale jde o subjekty satelitní, podřízené hegemonní straně.⁴ Ve výše zmíněných letech byla v Československé socialistické republice v době voleb z těchto stran (KSČ, ČSL, ČSS, Strana obrody a Strana slobody) sestavována jednotná kandidátní listina (více viz níže Změny volebního systému a změny parlamentní).

Porevoluční stranickopolitický systém

Tehdejší politický systém a jeho fungování byl zásadně odlišný od systému předešlého (před r.1989). Nespojitosť těchto systémů zmírňuje pouze existence několika politických subjektů působících v obou celcích (KSČ, později KSČM, ČSS, později LSNS a ČSL transformovaná v KDU-ČSL). Můžeme tedy říci, že stranický systém Československé republiky po roce 1989 vznikala zcela nově, téměř od základů. Klíčový je polistopadový postupný vznik nových politických subjektů.

Pro období od listopadu roku 1989 do prvních polistopadových svobodných voleb v létě 1990 sílila ve společnosti typická výrazná nechuť k jakékoliv stranické příslušnosti. Společnost většinově sdílela silné negativní postoje k vytváření jakýchkoliv politických stran a členství v nich. Zkušenosti občanů s komunistickým režimem způsobily, že pojmy strana nebo politika získaly téměř pejorativní význam. Dalším z důvodů byl během komunistického režimu zákaz jakékoli opozice ve formě politických hnutí, takže forma odporu mohla

⁴ PŠEJA, P. Stranický systém České republiky. Brno, 2005, s.136

existovat jen jako hnutí za lidská práva volající po dodržování zákonů a mezinárodních závazků.

Rychlé polistopadové změny státní moci (zrušení vedoucí úlohy komunistické strany) nezřídka vedly k tomu, že nově vznikající lokální fóra byla veřejností vnímána pouze jako náhražka samovolně vznikající moci, kterou předtím symbolizovala KSČ. Ale naprosto výjimečnou pozornost a podporu mělo Občanské fórum, v jehož čele stáli představitelé disentu.⁵

OF se prezentovalo, a bylo také tak veřejností přijímáno, jako spontánně vzniklé hnutí občanů bez vnitřní hierarchie a vertikální struktury, což bylo občany vnímáno velmi pozitivně. Po právní stránce nic nebránilo v zakládání nových politických stran nebo obnově stran historických, ale nenahrávala tomu atmosféra krátce po ukončení vedoucí úlohy Komunistické strany. V neprospěch stran přispěl i fakt, že některé z historických stran byly během komunistického režimu organizovány pod Národní frontou, čímž veřejně přijaly a potvrdily vedoucí úlohu KSČ. Ve většině případů pak se změnou režimu nastala změna nanejvýš ve vedení stran a místo zásadních úprav politických programů byla pouze přejata jiná, mnohdy pravicová, společensky líbivá rétorika.⁶

Na počátku roku 1990, se změnou volebního systému, přišla nová příležitost pro stranické subjekty. Před volbami v roce 1990 se zaregistrovalo 66 politických stran a hnutí a 23 stran kandidovalo do Federálního shromáždění. Přesto výsledek voleb neznamenal velkou změnu stranického systému a ještě méně měl vliv na stěžejní politická rozhodnutí. Hlavní politická usnesení se odehrávala u kulatého stolu, „*na Hradě v okruhu prezidentových poradců a jeho několika nejbližších spolupracovníků v KC OF.*“⁷ Řada odborníků i politiků se později častokrát vyjadřovala nesouhlasně k této „nepolitické“ formě vedení státu.⁸

Výsledky parlamentních voleb 1990, přestože vznikalo množství politických subjektů, znamenaly parlamentní zastoupení pouze pro čtyři strany. Ačkoliv OF a KSČM byly na jasně odlišných pozicích, nemůžeme hovořit o polaritě systému, neboť díky široké a jasně

⁵ DVOŘÁKOVÁ, V.; KUNC, J. *Zrod českého stranického systému*. Praha, 1996, s.55-63

⁶ Ibid.

⁷ Ibid. s.57

⁸ Např. KLAUS, V. *Kde začíná zítřek*. Praha, 2009

nespecifikovatelné voličské základně Občanského fóra nebylo OF možno považovat za jasný pól. K polarizaci nebo spíše tendenci k multipolárnímu uspořádání začalo docházet o několik měsíců později, kdy se po rozpadu OF stabilizovaly nově vzniklé strany (ODS a ODA). OF v sobě totiž zahrnovalo politické proudy ohraničené na jedné straně konzervatismem a na druhé straně sociální demokracií, přesto jeho těžiště bylo stále napravo od středu.⁹ Díky rozdělení Občanského fóra tak mohly vzniknout samosprávné strany pravicové a strany politického středu.

Zatímco volby v roce 1990 udaly směřování stranického systému České republiky, následující volby v roce 1992 měly už význam stabilizační. Místo čtyř subjektů se do parlamentu dostalo osm politických uskupení. Výraznou změnou bylo postavení ODS, která se díky vysokému volebnímu výsledku stala nejsilnější stranou a zároveň hlavním pravicově zaměřeným pólem stranického systému.¹⁰

Volby jako nástroj lidu

Existence voleb je bezesporu hlavní podmínkou fungování demokratického systému. Lidé díky rovnému hlasovacímu právu volí své politické reprezentanty, protože přímá účast všech občanů na politice není jednoduše technicky možná. Demokracie, jako forma vládnutí lidu, je podpořena přehlednou formou, jak se lidé můžou účastnit politického procesu své země a ovlivňovat jej. Vliv spočívá v konečném výsledku voleb a možnostech vládnutí vítězných politických subjektů. V případě, že političtí reprezentanti v očích občanů neobstojí, mohou být v dalších volbách vyměněni.

Podíváme-li se na teorii reprezentace z pohledu Andrew Heywooda, tak volby v České republice jsou volbami spíše politických stran, nikoli schopností a osobnostních kvalit jednotlivých zástupců, proto lze hovořit o volbě reprezentantů jako o modelu mandátu.¹¹ Politici získávají daleko častěji podporu kvůli programu a politické pověsti strany. A vítězná strana tak získává možnost realizovat programová prohlášení, která ve volbách zveřejnila.

⁹ PŠEJA, P. *Stranický systém České republiky*. Brno, 2005, s.135-151

¹⁰ Ibid.

¹¹ HEYWOOD, A. *Politologie*. Praha, 2004

Tato teorie není zdaleka tak lehce odbornou veřejností přijímána. Vychází ze sporného modelu volebního chování, který naznačuje, že voliči vybírají strany podle témat, se kterými stranické subjekty vystupují. Voliči ale mohou být ovlivněni řadou irelevantních faktorů, například osobnostmi vůdců stran či pověstí stranického subjektu. Nebo mohou volit čistě ze zvyku, či pod tlakem okolností a prostředí. Je také velmi pravděpodobné, že některé závazky, obsažené v programu, voliče přitahují, zatímco jiné odmítají. Hlas pro stranu nemůžeme tedy chápat jako podporu celého jejího programu, ani jako podporu kteréhokoli ze stranických předvolebních slibů.¹²

Parlamentní volební systém České republiky

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se konají podle Ústavy ČR: „*tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení.*“¹³ Což bylo mimo jiné také předmětem návrhů na změnu volebního zákona v roce 2000. Více viz kapitola 4 „Toleranční patent“. Volby do senátu probíhají každé dva roky do jedné třetiny volebních obvodů. Volba senátorů a krajského a obecního zastupitelstva volebního obvodu je mandátem získaným poměrným systémem na čtyři roky.

Poměrný volební systém v České republice je charakteristický tím, že stát je rozdělen do jeden a osmdesáti volebních obvodů, v každém obvodu sestavuje politická strana kandidátku ze svých zástupců nebo z kandidátů nezávislých. Kandidáti jsou na volebních listinách uvedeni v pořadí, v jakém je preferuje sama strana. Voliči mají možnost přidělit kandidátům svůj preferenční hlas. Pro všechny volby platí 5% klauzule. Heywood poměrný volební systém označuje jako potenciálně čistý způsob voleb, korektní ke všem politickým stranám.¹⁴ Na druhou stranu, pokud je zvoleno množství malých stran, může to vést k nestabilní vládě a vedení státu.

¹² Ibid.

¹³ Ústava ČR, Hlava II.

¹⁴ HEYWOOD, A. *Politologie*. Praha, 2004.

Změny volebního systému a změny parlamentní

Federální shromáždění

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky (FS) je název pro bývalý československý parlament, který byl ústavním zákonem zřízen 1. ledna 1969. FS tvořily dvě komory Sněmovna lidu (SL) a Sněmovna národů (SN). Sněmovna lidu byla sestavena z poměrného počtu 200 poslanců vzhledem k počtu obyvatel obou republik s mandátem na 4 roky. Sněmovnu národů tvořily dvě stejně početné skupiny 75 zástupců z obou republik. Zároveň s Federálním shromážděním existovaly dva samostatné republikové parlamenty Česká národní rada (ČNR) a Slovenská národní rada (SNR).

Volby do FS se konaly po pěti letech, což do roku 1989 byl spíše akt formální, neboť jedinou možností byla volba z kandidátky Národní fronty. K výrazné změně došlo v lednu 1990, kdy byla přijetím několika ústavních zákonů z funkce odvolána řada poslanců, kteří tzv. nezaručovali následný demokratický politický vývoj. Odvolat své členy nebo poslance bez stranické příslušnosti mohl příslušný orgán FS po dohodě s OF nebo Veřejností proti násilí (slovenskou částí OF), podle toho, zda se jednalo o poslance za ČNR nebo SNR. Prázdné poslanecké křeslo nebylo obsazeno volbou nového kandidáta, ale byl dosazen zákonodárným sborem jiný člen, na začátku roku 1990 to byla řada stoupenců OF nebo jiné opozice.

Jednou z hlavních ústavních změn volebního zákona byl zákon 184 z 28.12.1989, kterým se změnil zákon č. 31/1989 o jednacím řádu FS. Změna se týkala § 24 ods.1: „*Volby prezidenta ČSSR, předsedy Federálního shromáždění...*“ a dalších členů předsednictva FS a výborů sněmovny „*se provádějí veřejným hlasováním*“. Změna se týkala formy hlasování z *tajného na veřejné*.¹⁵

Dne 29. prosince 1989 byl prezidentem republiky zvolen oběma komorami Federálního shromáždění, v jehož čele stál kooptovaný Alexander Dubček, navržený kandidát Václav Havel. Brzy po poledni téhož dne vystoupil nový prezident ČSSR na balkon nádvoří Pražského hradu a shromážděné veřejnosti přednesl: „*Milí přátelé, před chvílí jsem byl jednomyslně zvolen Federálním shromážděním za prezidenta naší republiky. Děkuji vám*

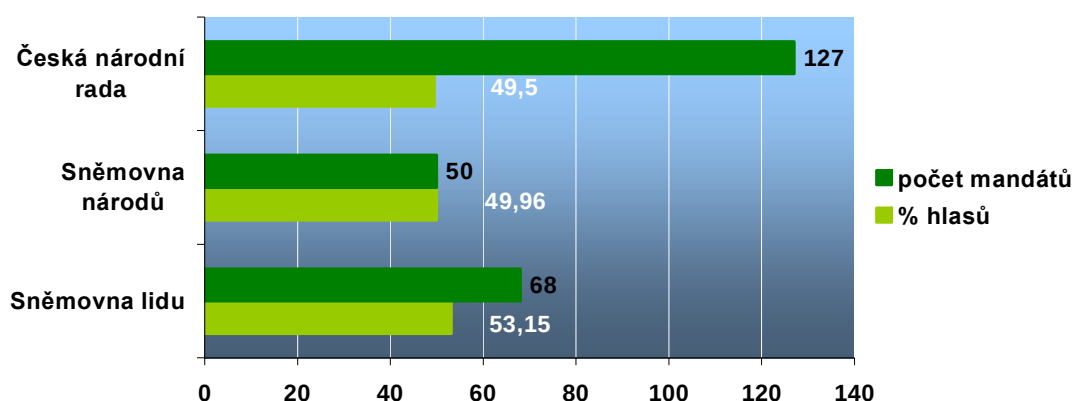
¹⁵ Archiv MV Sbírka zákonů, částka 37/1989 [online]

všem, Čechům, Slovákům i příslušníkům jiných národností za vaši podporu. Slibuji Vám, že nezklamu vaši důvěru a dovedu tuto zemi ke svobodným volbám. Musí se to stát slušným a pokojným způsobem, aby nebyla pošpiněna čistá tvář naší revoluce. Je to úkol pro nás pro všechny. Děkuji vám.“¹⁶

Ústavním zákonem 45/1990 bylo změněno trvání volebního období SL a SN Federálního shromáždění ČSSR, které byly zvoleny ve volbách 1990, a to na 24 měsíců. Počet poslanců SL byl snížen z dvou set na sto padesát. Zároveň byl volební akt dne 27. února 1990 ustanoven zákonem 47/1990 o volbách do FS takto: „Volby do Federálního shromáždění se konají na základě obecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásady poměrného zastoupení ve volebních krajích.“¹⁷

Výsledky parlamentních voleb z 8. a 9. června 1990 byly důkazem silné popularity OF. Z šestnácti stran a hnutí se do Federálního shromáždění dostaly čtyři subjekty. Se ziskem více než 53% hlasů bylo vítězem voleb OF, druhou nejsilnější stranou byla KSČM s necelými 13,5% hlasů, téměř 9% hlasů voličů obdržela KDU a bezmála 8% hlasů získalo Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko.¹⁸ Konkrétní výsledky OF v jednotlivých komorách viz Graf 1.1.

Graf 1.1: Výsledky voleb do Federálního shromáždění a České národní rady
1990 pro Občanské fórum

Následující volby do FS se konaly ve dnech 5. a 6. června 1992. Vítězem se stala koalice ODS-KDS, dalšími stranami, které získaly více jak 5% voličských hlasů, podle úspěšnosti

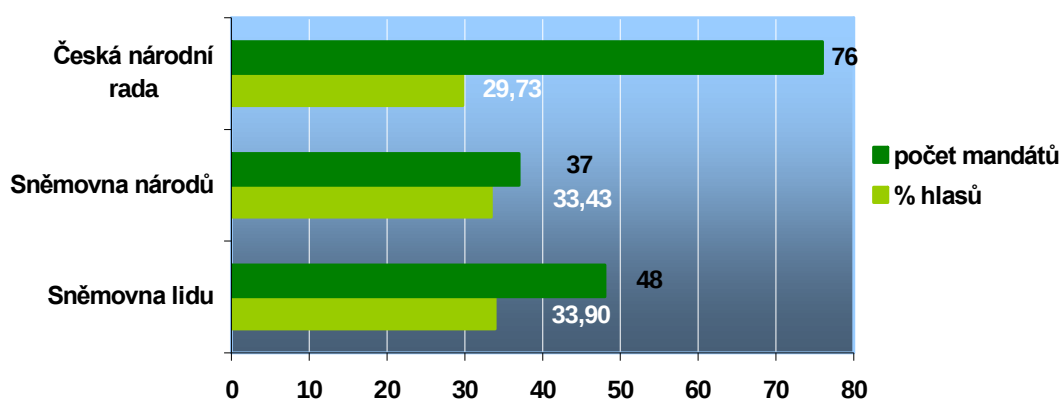
¹⁶ Demokratická revoluce 1989 [online]

¹⁷ Archiv MV Sbírka zákonů částka 11/1990 [online]

¹⁸ Volební server [online]

byly Levý blok (KSČM a Strana demokratické levice), ČCS, LSU, KDU-ČSL, SPR-RSČ. Po rozpadu OF se nejúspěšnější stranou na několikaleté období stala Občanská demokratická strana. Volební výsledky 1992 pro koalici ODS-KDS viz Graf 1.2.

Graf 1.2: Výsledky voleb do Federálního shromáždění a České národní rady
1992 pro stranu ODS-KDS

Parlament České republiky

Rozdělením Československé socialistické republiky na Českou republiku a Slovenskou republiku zaniklo zákonem 4/1993 i Federální shromáždění a jeho orgány. Z České národní rady vznikla 1. ledna 1993 Poslanecká sněmovna České republiky, která do roku 1996 vykonávala zároveň i funkce Senátu.

Zákonodárny orgán České republiky má dvě stě poslanců v dolní komoře a osmdesát jedna senátorů v horní komoře. Společně má na starost nejvyšší právní řád republiky, tj. Ústavní zákon České republiky, ratifikaci mezinárodních smluv a volbu prezidenta České republiky. Další kompetence vykonávají komory zvlášť.

Shrnutí

Je patrné, že společenské a státoprávní události a změny, které byly výše stručně popsány, se odehrály ve velmi krátké době. Zcela zásadní obraty ve fungování státu, které by se za jiných okolností pomalu měnily řadu let, se udály v řádu několika měsíců. A v této přelomové atmosféře počátků obnovy demokracie se stejně rychle etablovala Občanská demokratická strana. A stala se spoluaktérem řady zásadních politických událostí uplynulých dvaceti let. Stala se v různé míře součástí Parlamentu ČR, Vlády a později i komunální

politiky České republiky. Jednou z klíčových oblastí, na které se dají přehledně demonstrovat změny a vývoj Občanské demokratické strany, je fenomén voleb, volební kampaně a volebních výsledků, ke které se podrobně vrátíme v kapitole 5.

Hodnocení zdrojů

Cenným a velmi zajímavým pramenem je archiv Ministerstva vnitra, konkrétně Sběrka zákonů v původní, dnes již neplatné podobě, a znění pozdějších úprav. Vzhledem k obecné povaze první kapitoly, sloužící k teoretickému uvedení následujících kapitol, jsou vhodné publikace Andrew Heywooda, které jsou dostatečným zdrojem informací o širokém spektru politologických témat.

2 Vznik Občanské demokratické strany

Lze říci, že politické strany vznikají zjednodušeně řečeno na základě impulsu skupiny lidí zastávajících podobný politický názor. Ti se rozhodnou reprezentovat hodnoty stejně smýšlejících spoluobčanů na úrovni zákonodárné a výkonné moci. Občanská demokratická strana nevznikla zcela typickým způsobem jako některé jiné politické subjekty. Spíše než o spojení politických příznivců pod jednotnou politickou vizí šlo o vyčlenění pravicově konzervativních stoupenců, tehdy velmi rozsáhlého hnutí, od levicových příznivců Občanského fóra.

Občanské fórum

Vznik Občanského fóra

Kořeny Občanského fóra (OF) sahají minimálně více než dvacet let před jeho oficiální vznik 19. listopadu 1989. Počátek OF těsně navazuje na studentskou manifestaci dne 17. listopadu, kdy nedemokratický komunistický režim nechal tvrdým policejním zákrokem ukončit klidnou studentskou manifestaci. Následoval rychlý, spontánní i organizovaný, odpor proti politickému systému v Československu, ve velkých centrech i malých obcích, nazývaný „sametová revoluce“.

Již 19. listopadu se sešla v pražském Činoherním klubu skupina intelektuálů, jehož jádrem byli zástupci signatářů Charty 77, aby vytvořila *Provolání Občanského fóra o jeho ustanovení a jeho požadavcích*.¹⁹ Práce tohoto fóra se účastnili: „*Charta 77, Čs. helsinský výbor, Kruh nezávislé inteligence, Hnutí za občanskou svobodu, Artforum, Obroda, nezávislí studenti, Čs. demokratická iniciativa, VONS, Nezávislé mírové sdružení, Otevřený dialog, československé centrum PEN klubu, někteří členové Čs. strany socialistické, Čs. strany lidové, církvi, tvůrčích a jiných svazů, někteří bývalí a současní členové KSČ a další demokraticky smýšlející občané.*“²⁰

Václav Klaus, který se později stal předsedou OF a měl v zásadě velký podíl na jeho následném rozštěpení v politické strany, byl také u zrodu OF. Spolupodílel se na programu

¹⁹ HONAJZER, J. *Občanské fórum : vznik, vývoj a rozpad*. Praha, s.13-16

²⁰ BATTEK, R., et al *Provolání Občanského fóra o jeho ustanovení a jeho požadavcích*. [online]

hnutí „*Co chceme*“, který přesto s odstupem času mnohokrát kritizoval pro jeho „měkký“ a nedůrazný obsah.²¹

OF nevzniklo parlamentním procesem, ale z protestního hnutí a významně tak poznamenalo první fázi vývoje stranického systému Československé republiky. Výsledkem tendování OF k „nepolitické politice“ bylo přijetí horizontální organizační struktury, kdy místní fóra vznikala zcela na základě občanské iniciativy a sama se hlásila ke Koordinačnímu centru OF (KC OF) v Praze. KC OF bylo „*pouze informačním a koordinačním centrem, nikoli však v žádném smyslu centrem řídícím*“.²² V následujících týdnech po vzniku OF se hnutí soustředilo na změny společenského uspořádání a vlády. Prvním výsledkem tohoto snažení bylo 10. prosince 1989 ustanovení tzv. vlády národního porozumění, po kterém následovala 29. prosince volba Václava Havla prezidentem Československé republiky, nikoliv však volbou občanů, ale rozhodnutím vlády. Závěrem těchto aktivit byl únor 1990, kdy došlo k „*rekonstrukci Federálního shromáždění a České národní rady*“ nahrazením části členů poslanci z OF a dalších subjektů.²³

Hlavní události a změny v OF

To, že má být OF zcela neformálním politickým hnutím, nebylo řadou stoupenců OF přijímáno kladně, což vedlo od roku 1990 k výrazným vnitřním sporům, zda má zůstat hnutím občanů nebo oficiální politickou stranou.

Díky institutu volného či kolektivního členství v OF kandidovalo ve volbách 1990 pod záštitou hnutí čtrnáct dalších subjektů různého politického zaměření. Volební program pro červnové volby byl uveřejněn 31. března pod názvem *Přijmout odpovědnost za vlastní budoucnost*. Volby provázela masová podpora voličů, mnozí z nich měli poprvé v životě šanci jít ke svobodným volbám. Program se nezaměřoval na jasně definovanou skupinu obyvatelstva, ale na všechny, kteří stáli v opozici k bývalému komunistickému režimu. Témata volebního programu byla velmi obecná a střídala se s demokratickými prohlášeními. Drtivým vítězstvím se OF, s heslem „*Strany jsou pro straníky, OF je pro všechny*“, stalo hlavním aktérem budoucích změn pro vytvoření standardní demokratické společnosti se

²¹ KLAUS, V. *Kde začíná zítřek*. Praha, 2009.

²² PŠEJA, P. *Stranický systém České republiky*. Brno, 2005, s.46

²³ Ibid. s.46-59

všemi potřebnými institucemi.²⁴ Václav Klaus byl volebním leaderem za volební obvod Severní Morava a během tří měsíců absolvoval více než sto dvacet meetingů.²⁵ Bylo tehdy překvapivé, ale v zásadě pochopitelné, že získal ve volbách nejvíce preferenčních hlasů.

Fungování OF v interakci třech skupin členů („intelektuálů ze Špalíčku“, ekonomů z prognostického ústavu a členů regionálních fór) znovu otevřelo otázku možného utvoření strany s vertikální strukturou. Mezníkem se v té době stal sněm konaný 13. října 1990 v Praze-Hostivaři, kde byl předsedou OF zvolen ziskem 115 hlasů ze 167 platných tehdejší ministr financí Václav Klaus.²⁶

Vznik rozpadem

Prvním projevem štěpení OF byl vznik klubů. Mezi nejznámější patří Meziparlamentní klub demokratické pravice (MKDP) v čele s Danielem Kroupou a tzv. Liberální klub Jiřího Diensbiera. Koncem roku 1990 se v OF hovořilo o třech možných variantách dalšího fungování hnutí:

1. možnost, že si OF zachová širokou strukturu
2. OF se přemění v oficiální politickou stranu s jasně definovaným programem
3. OF se stane kulturní nadací, pod kterou by se setkávaly různé strany a hnutí oddělené od OF

Předseda Václav Klaus prosazoval mezi různorodými složkami zřetelnou koncepci transformace občanského hnutí v politickou stranu, díky které si dokázal naklonit většinu stoupenců OF.²⁷ Krátce po parlamentních prázdninách nabídli politici z pozdější ODA poslancům MKDP vytvoření nové pravicové strany, ovšem bez Klause, s čímž jeho příznivci nesouhlasili.

Během několika sněmů a setkání představitelů OF i prezidenta republiky, konaných v lednu a únoru 1991, OF zaniklo, a to rozhodnutím 126 hlasů ze 154²⁸. Došlo k rozloučení na dvě

²⁴ HONAJZER, J. *Občanské fórum : vznik, vývoj a rozpad*. Praha, 1996.

²⁵ ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus : pohled do zákulisí vysoké politiky*. Praha, 1997.

²⁶ PŠEJA, P. *Stranický systém České republiky*. Brno, 2005.

²⁷ NOVÁK, M., LEBEDA, T. *Volební a stranické systémy : ČR v mezinárodním srovnání*. 2004.

²⁸ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?* Praha, 1998, s.24

skupiny, z nichž ani jedna podle podmínek nesměla nést název Občanské fórum nebo značku OF. Na sněmu 12. února byly schváleny stanovy, podle nichž se stalo OF politickým hnutím složeným z Občanské demokratické strany Václava Klause a Občanského hnutí²⁹ Jiřího Diensbiera. „*Občanské fórum zaniká nejpozději dnem zahájení předvolební kampaně do zastupitelských sborů ČSFR.*“³⁰ Předsedou ODS byl zvolen Václav Klaus většinou 119 hlasů, místopředsedy byli zvoleni Lubor Kinšt a Milan Kondr.³¹

ODS byla od počátků devadesátých let dominantní politickou stranou s výrazným podílem voličských hlasů. Mezi zakládajícími členy byli předseda Václav Klaus, místopředseda Josef Zieleniec, poslanec Miroslav Macek, budoucí primátor Hlavního města Prahy Milan Kondr, místopředseda Jan Stráský či Petr Čermák a mnozí další. Podle předvolebních průzkumů měla ODS už při svém vzniku jedenáctiprocentní preference³², dalších deset procent získala po odvysílání dokumentárního seriálu *Léčba Klausem*, který režíroval Igor Chaun a který měl u řady kritiků velmi kladný ohlas.³³

Úspěšné OH, kterému v letech 1990-1992 patřila většina parlamentních postů, ve druhých svobodných volbách ztratilo svůj dřívější význam. Dnes politická hnutí už nemají na české politické scéně výraznou roli a nadále se setkáváme na vysoké politické úrovni výhradně s politickými stranami.

Shrnutí

Ačkoliv nemělo OF dlouhého trvání, pro existenci ODS bylo zcela zásadní. Nebýt souhry událostí, kdy se Václav Klaus z Prognostického ústavu dostal mezi hlavní aktéry porevolučních změn, nezískal by zřejmě takto snadno možnost být úspěšným a podporovaným politikem. Mimo jiné, díky oblíbenosti hnutí mezi občany, „zdedila“ ODS po rozpadu OF velmi podstatnou část voličů, což předznamenalo pozdější úspěchy strany. Mohla se tak zformovat v liberálně konzervativní stranu, která státu a občanům předložila svou vizi především ekonomické reformy, kterou měla díky úspěšným volbám možnost realizovat.

²⁹ Původní návrh názvu zněl Občanské lidové hnutí

³⁰ HONAJZER, J. *Občanské fórum : vznik, vývoj a rozpad*. Praha, 1996.

³¹ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?* Praha, 1998, s.24

³² ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus : pohled do zákulisí vysoké politiky*. Praha, 1997, s.41

³³ Pochopitelný je tento fakt už jen s ohledem na tehdejší nabídku televizních programů, jakou mnozí pamatují z dob socialismu

Zároveň v listopadu 1989 došlo k obnově více než sto let staré Československé sociální demokracie, která ve volbách 1990 kandidovala na samostatné kandidátce. Vedení strany postupně přešlo na pozici odpůrců a kritiků OF. Přestože v prvních demokratických volbách nezískala potřebnou pětiprocentní podporu voličů, začala se tak velmi záhy formovat opozice k později vzniklé ODS.

Hodnocení zdrojů

Existuje velké množství knih, které se věnují tématům z období počátku obnovy demokracie v Československé republice. Díky archivům, a to i elektronickým, jsou dostupné dokumenty vzniklé ze schůzí OF a jejich programové prohlášení. Podrobně píše o vzniku a rozpadu OF ve své monografii Jiří Honajzer, který přikládá i dobové fotografie a dokumenty. Pro srovnání je zajímavé nahlédnout do knihy redaktora Jana Bauera *Kdo za nás rozhoduje?*, což je spíše než monotematická publikace soubor novinových článků, fotografií z médií a záznamů z rozhovorů politiků s novináři. Kniha se zaměřuje na nejožehavější události a témata politiky let 1990-1998, zejména události uvnitř ODS a na její vztah s ČSSD. Avšak díky svému populistickému pojetí bez dalšího komentáře je pro čtenáře spíše zpestřením k prolistování.

3 Charakteristika Občanské demokratické strany

Každá politická strana či organizace angažující se v politice je něčím charakteristická, přesto společné mají všechny to, že se snaží získat podíl na politické moci. Zároveň každá prosazuje určitou ideologii. Andrew Heywood v knize *Politické ideologie* pojem ideologie vysvětluje širokou škálou definic, mimo jiné tvrdí, že politická ideologie je specifický typ politického myšlení.³⁴ Ve stejném díle je citován Martin Seliger: Ideologie je určitý „soubor idejí, jímž si lidé vytyčují, objasňují a zdůvodňují cíle a prostředky organizovaného politického postupu, bez ohledu na to, zda se tento politický postup snaží dané společenské uspořádání uchovat, doplnit, zlikvidovat nebo přetvořit.“

Politická orientace ODS

Politickou ideologií Občanské demokratické strany je liberální konzervatismus. Toto spojení liberalismu a konzervatismu je základem mnoha stěžejních tendencí ODS. V historii se liberalismus soustředil především na ekonomická témata, propagoval kapitalismus, volný trh a odsuzoval státní zásahy do ekonomiky státu.³⁵ Byl založený na přesvědčení, že ekonomika nejlépe funguje, když si jí státní aparát nevšímá. Zároveň liberalismus podporuje svobodu jednotlivce a sociální spravedlnost založenou na lidských schopnostech. Hlavní myšlenkou konzervatismu, ze níž moderní politické strany čerpají, je hodnota tradice a úcta k zavedeným institucím zajišťujícím stabilitu státu.³⁶

Stanovy ODS

Stanovy ODS jsou poměrně stručným dokumentem o principech fungování, organizaci či rozhodování strany. Jako závazný organizační řád jsou respektovány členy strany a jsou součástí všech existujících sdružení ODS. K dispozici jsou i v elektronické podobě na většině webovských stránkách regionálních, oblastních a místních sdružení, stejně jako na hlavním webu ODS.³⁷

³⁴ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha, 2005, s.19-39

³⁵ Ibid.

³⁶ srov. HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha, 2005

³⁷ Internetové stránky ODS-stanovy [online]

V průběhu let prošly stanovy Občanské demokratické strany drobnými změnami. Nebyly to změny časté a ani změny zcela zásadní. Jádrem organizačního řádu, kterým je článek 2 o hlavních cílech a úkolech strany, zůstalo obsahově nezměněné od ustavujícího kongresu v Olomouci 1991. V ostatních statích došlo postupně k drobným změnám, někdy k obsahovým, ale ve většině případů jen ke změnám ve formulaci vnitřních předpisů.

Jednou z prvních změn bylo zrušení pozice Tajemníka místního sdružení - ten byl ve stanovách původně určen během ustanovujícího kongresu. V první verzi stanov ODS měla Tajemníka a Hlavní kancelář ODS. Na III. kongresu ODS v roce 1992 v Luhačovicích byla funkce tajemníka nahrazena funkcí Výkonného místopředsedy. Tato pozice existovala do roku 1996, kdy byla tato stranická role přejmenována na Hlavního manažera a funguje stále. Během let se změnil mnohokrát počet místopředsedů. Během dvaceti kongresů ODS se počet místopředsedů pohyboval střídavě od dvou do čtyř členů.

Ustavující kongres také určil Hlavního pokladníka strany, diskutován byl znovu na kongresu v Brně, v souvislosti s problémy prokázání financování strany zahraničními dárci. Nakonec byla tato funkce pro neefektivnost zrušena v roce 1999 během libereckého kongresu. Hospodaření s majetkem strany bylo svěřeno Hlavnímu manažerovi.

Jednou ze zásadních obměn stanov bylo od roku 1996 prodloužení původně jednoletého funkčního období orgánů ODS na dvouleté. Zatím poslední rozsáhlejší změny vnitřních předpisů proběhly na XX. kongresu ODS v listopadu 2009 v Praze. Došlo ke změnám v Článku 3 ve formulaci vzniku a zániku členství ve straně. Členství vzniká na základě vlastnoručního podpisu přihlášky, rozhodnutím Rady MS, zaplacením příspěvku a nově osobní účastí zájemce o členství před rozhodnutím Rady MS a prokázáním totožnosti. Nově přibyl v odst. 4 znění o zániku členství z důvodu závažného porušení povinností odst. 8 na návrh Regionální rady a zrušením členství VR ODS. Také proběhla novelizace odst. 7 stejného článku o lhůtě pro případný nový vstup do strany. V případě, že došlo ke zrušení místním sněmem nebo Výkonnou radou ODS na návrh příslušné regionální rady, může být případný nový vstup do strany uskutečněn až po uplynutí lhůty tří let od okamžiku ukončení členství oproti původnímu jednomu roku. V celém textu došlo k přeformulování slovních spojení z „*členové Poslanecké sněmovny a Senátu*“ na „*členové parlamentních klubů*“.

Se vstupem České republiky do Evropské Unie se do stanov začlenily podmínky členů ODS v orgánu Evropského parlamentu. A v předešlých letech přibyl Článek 9 o Čestném předsedovi z roku 2002 a Článek 11 o Prvním místopředsedovi ODS ze stejného kongresu ve Františkových Lázních.³⁸

Organizační struktura

Občanská demokratická strana má již několik let sídlo na Jánském Vršku v Praze 1, kam se přestěhovala ze Sněmovní ulice. Tam měla strana zázemí ještě v době, když byl předsedou Václav Klaus. Ve sněmovní ulici sídlila i Hlavní kancelář ODS, která je dnes také na nové adrese. Z Prahy 1 se přenesla do Prahy 4, Doudlebské ulice, do tzv. Polygon House.

Kromě Hlavního sekretariátu má strana ještě širokou celorepublikovou síť sdružení. Hierarchicky od vyšších orgánů jsou to regionální, oblastní a místní sdružení. Na krajské úrovni funguje vždy jedna kancelář regionálního sdružení. Oblastních sdružení dnes existuje devadesát dva a místních sdružení tisíc čtyři sta sedmdesát.³⁹

Tab.3.1: Organizační struktura

Hlavní kancelář ODS Praha 4														
Regionální sdružení	KV	LBC	UL	KH	PL	SČ	PHA	JČ	VYS	PA	OL	JM	ZL	MS
Oblastní sdružení	3	4	8	5	7	12	15	7	5	4	5	7	4	6
Místní sdružení	1470													

Data převzata z www.ods.cz sekce Regiony

Počet regionálních a oblastních sdružení je více méně konstantní od roku 2000, kdy bylo ústavním zákonem zřízeno čtrnáct krajů. Počet oblastních sdružení je téměř shodný s počtem okresů, jako jednotek státní správy.⁴⁰

³⁸ Celá podkapitola byla zpracována na základě archivních záznamů usnesení kongresů ODS a několika verzí Stanov ODS

³⁹ K 30.9.2010 zveřejněno na intranetu Moje ODS

⁴⁰ 77 okresů ČR a 15 městských částí hlavního města Prahy

Členové Místních sdružení (MS) jsou obvykle sestaveni z předsedy, jednoho i více místopředsedů, pokladníka a členů rady MS. V čele Oblastního sdružení (OS) stojí předseda OS a místopředsedové, dále pak členové oblastní rady, členové smírčího výboru OS a zástupci kontrolní a revizní komise OS. Oblastní sdružení mívají i manažera Oblastní kanceláře, stejně tak jako Regionální sdružení (RS). Předseda a místopředsedové RS jsou soustředěni v Regionální radě. Další členové Regionální rady jsou rozděleni do dvou skupin - na členy s hlasem rozhodujícím a členy s hlasem poradním. Obdobně i na regionální úrovni pracuje Smírčí výbor a Kontrolní a revizní komise RS.

Vnitřní organizace

Vedení strany je svou strukturou značně podobné organizaci například Regionálních sdružení. Vedení strany na nejvyšším postu náleží předsedovi ODS. Občanští demokraté měli po dobu fungování strany tři předsedy. Každý z nich (viz Obr. 3.1) řídil stranu různě dlouhé předsednické období. Spoluzakladatelem a prozatím nejdéle působícím předsedou ODS byl Václav Klaus, který předal svou funkci Mirku Topolánkovi v roce 2002 a soustředil se na svou kandidaturu na prezidenta republiky. Od dubna 2010 je pověřen pravomocemi řízení ODS Petr Nečas, který se po XXI. kongresu, v červnu 2010, stal předsedou strany.

Obr.3.1: Předsedové ODS

prof. Ing. Václav Klaus, CSc.
1991-2002

Ing. Mirek Topolánek
2002-2010

RNDr. Petr Nečas
2010 -

Od roku 1992 do roku 1995 byl volen Výkonný místopředseda ODS. V této funkci se vystřídali dva členové ODS, a to Petr Čermák a Libor Novák. Několik let mělo vedení strany jen sbor místopředsedů, jejichž počet se častokrát měnil. V prvním roce byli zvoleni dva místopředsedové, kteří byli doplněni o další dva, od roku 1992 byl sbor tříčlenný a v roce 1996 byli na post místopředsedů zvoleni čtyři noví kandidáti. Tento počet je konstantní dodnes, složení se mění téměř každé dva roky.

Od kongresu 2002 přibyla ve vedení funkce 1. místopředsedy, kterou zastávalo prozatím pět členů ODS ve dvouletých mandátech (viz Tab. 3.2).

Tab. 3.2: První místopředsedové strany

Předsednické období	1. místopředseda/místopředsedkyně
2002-2004	Jan Zahradil
2004-2006	Petr Nečas
2006-2008	Pavel Bém
2008-2010	David Vondrážka
2010-	Miroslava Němcová

Na centrální úrovni jsou orgány strany Kongres, Grémium, Výkonná rada, Kontrolní a revizní komise a Smírčí výbor ODS. Funkční období všech orgánů je dvouleté. Nejvyšším orgánem je Kongres. Schází se jednou za rok, nejčastěji v listopadu nebo v prosinci. V sudých letech se volí vedení strany. Výkonná rada (VR) je statutárním orgánem a je složená zhruba ze čtyřiceti členů zástupců regionálních sdružení a všech členů grémia. VR rozhoduje o činnosti strany a schází se nejméně jednou za měsíc. Grémium je složeno z předsedy strany, místopředsedů a předsedů parlamentních klubů a jedná o činnosti strany mezi zasedáními VR.

Kontrolní a revizní komise ODS (KRK) je složená z jednoho zástupce za každý kraj. Členové Kontrolní a revizní komise nesmí být členy VR, zaměstnanci ODS ani členové KRK na jiné úrovni ODS. Jejím úkolem je dohled nad hospodářskou a správní činností ODS. Stejně početným orgánem je i Smírčí výbor ODS (SV). Sbor zástupců krajů ČR je smírčím orgánem ODS a rozhoduje spory mezi orgány strany a členy strany. Je odvolacím orgánem pro SV jiných úrovní a jeho rozhodnutí je konečné.

Politika do roku 2002

Politika strany je pro veřejnost reprezentována především jejími politickými představiteli, z tohoto důvodu budou násl. podkapitoly věnovány, spíše než politickým tématům, politickým osobnostem.

Každá politická strana má minimálně jednu, ale spíše více výrazných osobností. Pro občanské demokraty je nepochybně klíčovou vůdčí postavou zakladatel strany Václav Klaus. Není samozřejmě jediným výrazným politikem, ani předsedou, ale minimálně délka jeho působení ve straně ho řadí do čela pomyslného „žebříčku“ osobností ODS. Období existence Občanské demokratické strany od roku 1991 do roku 2002 má jeden společný jmenovatel. Je jím celých jedenáct let trvající předsednictví Václava Klause.

Vzhledem k tomu, že svou politickou kariéru Václav Klaus zahájil po boku Václava Havla, je na místě vysvětlit, jaké důvody vedly české i zahraniční novináře k přesvědčení a rétorice, že tito dva muži spolu, po dobu svého současného působení v politice, vedli spory. Mluvit by se dalo o mnoha nestejných názorech, ale bohatě stačí uvést jeden výrazně rozdílný postoj - v politice zcela zásadní - a tím je polistopadový politický systém. Hlavní myšlenkou porevolučních iniciativ OF byla myšlenka změny politického systému. S tím, že byla nutná přeměna a odklon od dosavadního politického uspořádání v zemi, souhlasili pochopitelně všichni sympatizanti OF. Otázkou však bylo, na kterou stranu se přiklonit.

„Havlisté“, jak účelně, nikoliv posměšně, nazývá Klaus stoupence tendencí Václava Havla, se snažili prosadit alternativní koncept „nepolitické politiky“ bez politických stran. Politiku založenou na morálních principech a na víře v přímou demokracii v rukou nikoliv politických, ale intelektuálních vrstev občanů. Na druhé straně Václav Klaus, a dále i ODS, vždy byl a je zastáncem klasické liberální demokracie parlamentního typu a stranické konkurence. Tento jednoduchý, přesto základní rozpor, je klíčem k tvrzením novinářů, že tito politici tvoří protiklad. Přes nesouhlasné postoje a názory nepanoval mezi oběma politickými činiteli otevřený boj, jako v případě Václava Klause a leadera ČSSD Miloše Zemana, ale šlo o tiché neveřejné rozepře. Od začátku devadesátých let je tedy první a také zásadní tezí občanských demokratů vést stát politicky, parlamentně demokraticky.

Občanská demokratická strana vstupovala do politiky jako pravicová partaj liberálně konzervativní a z velké části stavěla svoje stranické ideje na otázkách financování státu a jeho ekonomiky. To bylo velmi výhodné v počátcích utváření politického systému a to ze dvou důvodů. Díky událostem, během kterých ODS vznikala a vítězila ve volbách, navíc s jasným ekonomickým plánem, bylo jasné, že bude mít možnost, kompetence, ale také značnou odpovědnost za průběh ekonomické transformace země. A druhou výhodou bylo mít v čele strany ekonomického experta, jakým je Václav Klaus. To straně zajistilo důvěru občanů, kteří věřili, že celý proces ekonomické přeměny je v odborných rukou. Těžko lze s jistotou říci, jestli důvěra občanů byla více výsledkem ztotožnění se s politickým programem strany nebo zda měly větší vliv úspěch a osobnost Václava Klause po volbách 1990.

S tím souvisí i otázka vnitřní jednoty strany. Jestliže po parlamentních volbách 1992 byli mezi občanskými demokraty lidé, kteří s transformací ekonomiky, tak jak byla navržena a uvedena do praxe týmem ekonomů kolem Klause, spíše nesouhlasili, nebylo to navenek určitě tolik vidět. Podpora radikálních změn ekonomiky a schopnost dovést republiku od centrálně plánovaného hospodářství k tržnímu systému měly úspěch. Došlo k výrazným změnám. Lidé se mohli svobodně a aktivně podílet na rozvoji soukromého sektoru, podnikatelům se otevřely zahraniční trhy. V příštích pár letech se situace ve straně proměnila. Zhruba v polovině 90. let už docházelo v ODS k názorovým střetům, které s podporou finanční aféry ve straně vyvrcholily „sarajevským atentátem“ na podzim 1997.

Svým způsobem bylo v počátku výhodou, že měla ODS v čele leadera s velkým politickým potenciálem a vědomostmi v oblasti ekonomie. Prostřednictvím jeho znalostí hospodářského prostředí země a celkové koncepce ekonomiky strana získala pevný ideový základ.

O to náročnější bylo udržet popularitu ODS v době, kdy pozvolna docházelo k ekonomické recesi⁴¹ a osoba stranického předsedy a předsedy vlády Václava Klause byla logicky spojována s důsledky krize. Politický program bylo třeba alespoň částečně upravovat tak, aby se bylo možno podílet na vládě v koalici, které by byly ostatní pravicové strany ochotné tvořit.⁴² Přesto se strana snažila nad ekonomickými tématy neustále polemizovat a popisovat

⁴¹ K čemuž došlo kolem roku 1996

⁴² S tím souvisí dlouholeté boje ODS za změnu volebního zákona, který tak, jak je doposud platný, objektivně má za následek fakt, že k získání parlamentní většiny je nutné vstupovat do koalic. Neboť získat padesát jedna procent voličských hlasů a mít tak možnost sestavit jednobarevnou vládu, je na naší politické scéně takřka nemožné. Koalice sice zajišťují vyváženost a pluralitu systému, ale ve výsledku dochází k „obrušování“

chybné kroky České národní banky. Ta přijímala doporučení Mezinárodního měnového fondu týkající se kroků k řešení ekonomické krize. Což se s postupem času ukázalo jako kontraproduktivní. K těmto tématům se pochopitelně nejčastěji vyjadřoval předseda Václav Klaus, který po celé roky obhajoval ekonomickou transformaci země a považoval ji za správně uchopenou. Zdůrazňuje, že až vládní fiskální politika po několika letech vedla k dlouhotrvajícímu stavu ekonomické recese, což přičítá na vrub koaličním partnerům ODS či vládě, kdy byla ODS v opozici.⁴³

Politicky významné pro ODS bylo podepsání politické smlouvy (tzv. opoziční) mezi ODS a ČSSD. Tím došlo k uzavření několika pravidel, za kterých byla ODS ochotna tolerovat menšinovou vládu ČSSD po předčasných volbách 1998. Tento krok řadu stoupenců ODS překvapil a nezískal si jejich podporu. Strana svůj nepředvídatelný krok odůvodnila nezbytností zajistit stabilitu vlády.⁴⁴ V podstatě šlo ale o rozdělení si významných pozic v hlavních státních orgánech. Zároveň se ODS vzdala jediné své účinné zbraně, kterou má strana v opozici. Slibem, že do řádných voleb nevyvolá hlasování o důvěře vlády a nezpůsobí tak předčasné volby, tudíž oslabila demokratický vládně-opoziční systém. Opoziční smlouvě bude více věnováno v kapitole 4.

Ve vymezeném časovém období, do roku 2002, byl pro stranu charakteristický euroskeptický či spíše eurorealistický přístup k Evropské unii, který byl zřetelnější a stále více diskutovanější s blízcími se termíny jednání o vstupu České republiky do Evropské unie (EU). Opět je na diskusi, jak kompaktní byla strana v tomto názoru. Či zda směr udával více méně stranický předseda Klaus se svým jasným a argumenty podloženým názorem. Navenek strana prohlašovala, že je pro vstup do EU, ale v podstatě se snažila argumentovat proti. Předseda Václav Klaus, ministr dopravy Martin Říman a místopředseda Ivan Langer otevřeně prohlašovali, že jsou proti vstupu ČR do EU.⁴⁵ Jimi byla EU eurorealisticky označována za nedemokratickou.

stranických idejí a k ústupkům, jakožto důsledku sjednávání podmínek, které se vzájemně koaliční strany kladou, výměnou za ochotu společně vládnout.

⁴³ KLAUS, V. *Kde začíná zítřek*. Praha, 2009, s.141-157

⁴⁴ TABERY, E. *Vládneme, nerušíť : opoziční smlouva a její dědictví*. Litomyšl, 2006, s.37-43

⁴⁵ Ibid. s.242-246

Také v zahraniční politice panovala v ODS zřetelněji nálada nacionalistická. Převažovalo stanovisko, že zásahy USA v Iráku a NATO v Jugoslávii jsou pro občanskou demokracii nepřijatelné.⁴⁶

Pravděpodobně se v politice ODS odrážely daleko více postoje a názory Václava Klause, nežli stanoviska jeho stranických kolegů, přesto bylo zásadní, že dlouhodobě stranu reprezentovala názorově stálá a politicky schopná osobnost, jakou Klaus bezesporu byl a je. Slovy občanského demokrata Miroslava Macka je Václav Klaus mužem, „se kterým můžeme stokrát nesouhlasit, ale tisíckrát bychom si ho měli vážit“.⁴⁷

Politika od roku 2002

Na podzim roku 2002 se předseda ODS Václav Klaus vzdal své předsednické funkce ve straně, aby se mohl připravit na svou kandidaturu na prezidenta republiky. Předsedou strany byl zvolen ostravský senátor Mirek Topolánek. Do té doby nepřiliš výrazná postava občanských demokratů. Topolánek o jedenáct hlasů zvítězil nad Petrem Nečasem. Václav Klaus se stal čestným předsedou ODS.

Mirek Topolánek byl se svým předchůdcem logicky veřejností srovnáván. Od počátku svého působení ve vedení strany ale dával najevo, že bude pro občanskou demokracii výraznou změnou. Názorově byl sice v zásadě konzervativní, ale způsob, jakým své myšlenky a rozhodnutí prezentoval se o sto osmdesát stupňů lišil od stylu, jaký veřejnost znala od bývalého předsedy Klause. Všeobecně známý byl Topolánkuv nevybíravý až hrubý slovník, díky kterému byl častokrát kritizován. Zároveň se změnou ve vedení strany přišla i změna ve vedení politiky. ODS se z předchozího smluvně-opozičního postavení vůči sociálním demokratům přiklonila k čistě opoziční politice k vládě ČSSD.⁴⁸

V úvodu roku 2003, kdy byla ODS ve vládní opozici, sestavilo vedení strany Preambuli stínové vlády ODS. To je dokument, ve kterém bylo poprvé použito označení „nulová tolerance“ a to ve spojení se socialistickou vládou.⁴⁹ Toto sousloví bylo poté mnohokrát

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus* : pohled do zákulisí vysoké politiky. Praha, 1997, s.8

⁴⁸ ČALOUD a kol. Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Brno, 2006, s.7-17

⁴⁹ TOPOLÁNEK, M. *Co si myslí Topolánek*. Praha, 2005, s.13-15

použito různými politickými osobnostmi a novináři a tak svým nadužíváním možná ztratilo svůj původní význam. Stalo se synonymem pro tvrdou politiku ODS vedenou proti ostatním stranám, především ČSSD.

V druhé etapě politického života ODS se výrazně změnil i postoj strany ke vstupu do Evropské unie. Předseda Topolánek nebyval označován jako euroskeptik, sám se vůči tomuto označení vyhranil.⁵⁰ Přesto mírně konzervativní přístup k EU v ODS přetrval. Hlasitěji a důrazněji ODS podporovala vstup České republiky do EU. Ve svém programovém letáku k referendu o vstupu do unie dokonce tvrdí, že nejvíce voličů (80%), kteří by vyslovili souhlas se vstupem, by byli voliči ODS.⁵¹ A voliči ODS také nakonec v referendu vstup do EU podpořili.

Krátce po změně předsedy strany došlo také k opětovným jednáním a pokusům o změnu volebního zákona. Topolánek se v roce 2003 například pro deník právo vyjádřil o možné změně ústavy ve prospěch většinového volebního systému pro volby do Poslanecké sněmovny.⁵² Nicméně k němu nakonec opět nedošlo.

Strana se více než kdy předtím vyjadřovala k politice zahraniční. Byla méně nacionalistickou a konzervativní, co se týče postojů k intervencím EU, NATO a USA v politice, hospodářství a bezpečnostní situaci národních států, předseda Topolánek byl spíše pro toto jednání.⁵³

Novinář Erik Tabery tvrdí, že během předsednictví Mirka Topolánka se strana po dlouhých letech dokázala otevřít novým názorům, byla méně antievropská, a zároveň se stala jednoznačně opoziční.⁵⁴ Zároveň politika v tomto období a to zejména před rokem 2006 byla označována za politiku kompromisů. Strana si nemohla dovolit opět nezískat místo ve vládě. Znamenalo to však mělké politické vize a neschopnost provádět zásadní změny a návrhy.

Co se týká ekonomických témat a hospodářství státu, jako tradičních občansko demokratických politických motivů, staly se nejdiskutovanější oblastí státní rozpočet a veřejné finance. Silnou kritikou vlády ČSSD se ODS stavěla proti nekontrolovatelnému

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Archiv ODS [online]

⁵² TOPOLÁNEK, M. *Co si myslí Topolánek*. Praha, 2005, s.22

⁵³ Ibid. s.175-184

⁵⁴ TABERY, E. *Vládeme, nerušíť : opoziční smlouva a její dědictví*. Litomyšl, 2006, s.246

zvyšování státního dluhu či zneužívání sociálních dávek. Ve svém volebním programu pro volby do PS 2006 zvolila jako těžiště návrhů na změnu veřejného financování tzv. rovnou daň.

Po vítězství ve volbách 2006 s velmi dobrým výsledkem, ke kterému došlo po dlouhých deseti letech, ODS opět figurovala ve vládě. Jejími hlavními oblastmi zájmu a prosazování slibovaných změn byly reforma veřejných financí, i když nakonec uskutečněná v menším rozsahu než bylo původně zamýšleno a důchodová a zdravotnická reforma.

Po dvou letech vlády ODS musela strana čelit několika závažným událostem. Jednak to byly prohrané senátní volby, ale hlavně s tím spojená kritika předsedy Topolánka z řad členů ODS. Strana získala tři senátorská křesla, avšak ztratila všech dvanáct hejtmanských postů.⁵⁵ V Občanské demokratické straně se poté vyčlenila skupinka politiků, kteří se otevřeně postavili proti předsedovi. Mezi ním a konzervativci Vlastimilem Tlustým, Václavem Klausem, Pavlem Bémem a Mirkem Topolánkem došlo k řadě konfliktů, které vyústily v demonstrativní ukončení členství ve straně Václavem Klausem.

Hlavní příčinou nestability strany byla existence dvou „táborů“ občanskodemokratických politiků. Jedna část podporovala novou tvář a otevřenost ODS a druhá více či méně požadovala konzervativní přístup a postoje, které zastávala pod vedením Klause. Topolánkova vláda byla často kritizována za nedostatečné prosazování pravicových hodnot. A i veřejnost vnímala chladné vztahy mezi Topolánkem a Klausem, který komentoval všechna zásadní rozhodnutí Topolánkovy vlády. Velký nesoulad se mezi oběma politiky projevil během událostí spojených s Lisabonskou smlouvou, která u většiny politických stran a předsedy ODS měla podporu, zatímco podstatná část politiků ODS a prezident Klaus byl proti její ratifikaci.

Vládě ODS byla nakonec vyslovena nedůvěra, mimo jiné pro korupční jednání ODS.⁵⁶ Závěrem byla demise premiéra Mirka Topolánka v březnu 2009 a tím došlo k odstoupení celé vlády. Negativní dopad mělo vyslovení nedůvěry vládě na pověst České republiky v zahraničí, protože nestabilita české vlády byla diskutována během českého předsednictví v Evropské radě. O půl roku později opustil Mirek Topolánek poslanecký mandát, díky

⁵⁵ Občanská demokratická strana [online]

⁵⁶ Ibid.

čemuž nedošlo k předčasným volbám. Vnitrostranický tlak a kontroverzní výroky předsedy strany způsobily odchod předsedy z čela ODS a z volební kandidátky. V rychlém sledu událostí se pověřeným předsedou strany stal Petr Nečas, který stranu dovedl k volbám.

Názory na takto radikální změny ve straně se různí. Krátce před volbami se promíchalo personální složení strany, což navenek nepůsobilo příliš dobře. V médiích se k událostem bývalý předseda Topolánek vyjádřil, že šlo o: „*podmíněnou rezignaci*“⁵⁷, která měla zabránit rozdělení ODS. Více bude odchodu Mirka Topolánka z čela ODS věnováno v kapitole 4.

Předsednictví Mirka Topolánka bylo na jedné straně některými novináři (např. Tabery) hodnoceno jako pozitivní ve smyslu, že strana nabyla novou tvář a pozměnila dlouhé roky se neměnicí postoje a názory. Ale pro řadu členů ODS a sympatizantů s prezidentem Klausem bylo nekonvenční vystupování a reprezentace ODS Mirkem Topolánkem nepřekonatelnou překážkou. Snahy o jeho „výměnu“ ze strany členů občanské demokracie se nakonec v dané situaci, a vlivem okolností, staly realitou.

Členská základna ODS

ODS od roku 1991 eviduje počty svých oficiálních členů. Ale vzhledem k tomu, že veškeré informace o stavu své členské základny strana archivuje na intranetu, ke kterému mají přístup právě jen členové, jsou níže v textu zpracované pouze informace volně přístupné. V některých letech (2003, 2004 a 2005) vždy jeden ze členů ODS informace za daný rok zpracoval a porovnal se staršími daty. Od roku 2005 jsou k dispozici pouze souhrnná data, a to vždy k 31.říjnu daného roku. V tabulce 3.3 je naznačen vývoj počtu členů ODS v několika vybraných letech. S výjimkou roku 1998 se počet členů postupně rok od roku zvyšuje.

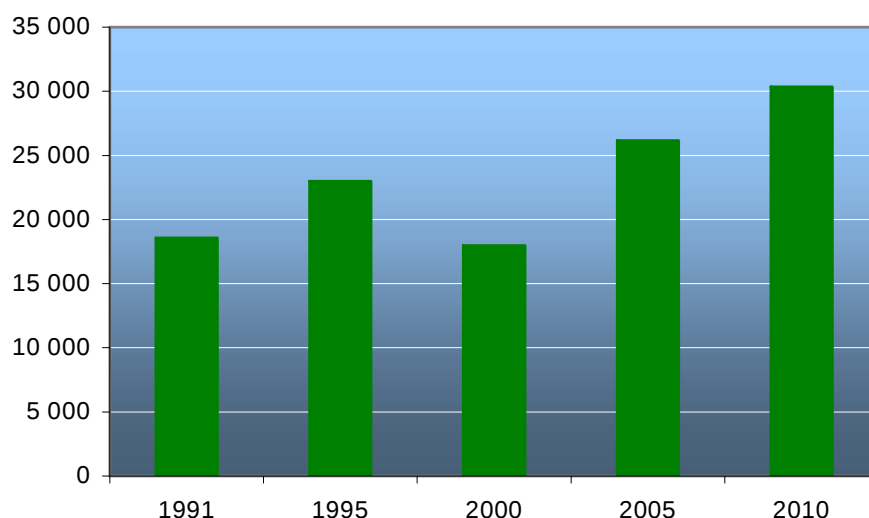
⁵⁷ Pomalý odchod: Topolánek opouští vedení ODS, funkce předá Nečasovi, až pak rezignuje [online]

Tab. 3.3: Vývoj stavu členské základny ODS

Rok	Počet členů k 31.10. daného roku
1991	18 557
1995	22 980
2000	17 962
2005	26 155
2010	30 352

Zdroj dat: intranet Moje ODS

Graf 3.1: Vývoj stavu členské základny ODS

Z volně dostupných dat docházelo od roku 2003 k postupnému „omlazování“ členů a věkový průměr se snižoval až pod hranici čtyřiceti devíti let. Historického minima dosáhla strana v únoru roku 1998 a to 16 189, což bylo o téměř dva a půl tisíce členů méně než v roce svého vzniku. Tento trend by se dal jistě spojit s událostí vyjednávání Opoziční smlouvy mezi ODS a ČSSD. Naopak svého maxima dosáhla občanská demokracie v roce 2009, k 31.říjnu měla 33 661 členů. V letošním roce po delší době stoupajících tendencí⁵⁸ došlo k poklesu stavu, strana dosáhla ve stejném období 30 352 členů, což při faktu, že každoročně několik tisíc členů do ODS vstoupí a zároveň několik tisíc vystoupí, znamená, že celkově došlo k velkému opouštění strany. Připustíme-li, že trend v poměru mezi muži a ženami se mění minimálně, tak v ODS se pohybuje v poměru 2:1 ve prospěch mužů.

⁵⁸ Od roku 2000 zaznamenala strana příznivý vývoj postupného nárůstu počtu členů

Podle informací z tisku už v loňském roce nejen ODS, ale i jiné politické strany, zaznamenala přírůstek členů z řad studentů.⁵⁹ Do ODS vstupuje podstatná část těchto členů ze sdružení *Mladí konzervativci*, o kterém se zmiňují v kapitole 7. Novináři přikládají význam tomu, že vstupovat do politiky je v dnešní době „in“ a také podle nich členství ve straně ztratilo negativní nádech minulého režimu.

Loga a barevná symbolika

Logo jako graficky provedený zástupný symbol je i pro politické strany velmi důležitý. Stejně jako u firem bývá uváděno na produktech (v případě politiky na stranických materiálech, volebních programech, reklamních předmětech...) a pomáhá tak k identifikaci výrobce. Tvoří povědomí o subjektu a do jisté míry i ovlivňuje image politické strany. Obecně lze říci, že pokud se logo nemění příliš často a radikálně, je pro občany jednodušší a jasnější ho identifikovat a představit si pod ním konkrétního politického zástupce. Na druhou stranu logo je jistou reklamou pro stranický subjekt a jako reklama by se mělo úměrně přizpůsobovat době a tzv. „držet krok“.

Od června 1991 měla Občanská demokratická strana jasně zvolenou stranickou barvu a na prvním zasedání kongresu, 21.dubna v Olomouci, vyhlásila Výkonná rada veřejnou anonymní soutěž na logo strany. Zadání bylo takové, že by logo velikosti 18x13 cm mělo obsahovat písmennou zkratku ODS a mělo být vyvedené v modré barvě. Předsedou komise byl Václav Klaus. A vítězem se stal mezi dvě stě padesáti návrhy Aleš Krejča z Prahy, jemuž byla vyplacena odměna dvacet tisíc korun.⁶⁰ Logo ODS je modrá silueta ptáka, žádného konkrétního druhu, letící zprava doleva. Podle mluvčí ODS, Zuzany Janetzké, je pták symbolem svobody.⁶¹

Po dobu téměř dvacetileté existence strany i symbol prošel mírnými změnami, které byly používány spíše jako inovace během voleb. Například pro volby do Evropského parlamentu přibily evropské hvězdičky, pro volby do PS 2010 bylo použito i jiné barvy v kontrastu a silueta ptáka byla vsazena do obrysu srdce (podoby změn loga viz Příloha č 1). Takto

⁵⁹ POKORNÝ, J; STRUHA, K. Zástupy studentů rozšiřují členské základny stran, jen KSČM vymírá. [online]

⁶⁰ Kronika ODS [on-line]

⁶¹ BARTOŠ, A. I loga politických stran podléhají módě, podívejte se. [online]

používané logo mimo jiné velmi připomíná symbol evropské frakce Evropských demokratů (EPP Group), viz Obr.3.2. V médiích také bývá toto grafické řešení některými novináři srovnáváno s bývalým prezidentem Václavem Havlem, pro jeho zvyk obrysy srdcí připojovat k neformálním podpisům.

Obr. 3.2: Logo EPP Group⁶²

V roce 2006 chtěla strana použít pro nové logo kombinaci modré a oranžové barvy. V těchto barvách byl graficky vyveden i volební program, ale na začátku téhož roku přišla konkurenční ČSSD s novým logem i stranickou barvou, oranžová tedy pro ODS již nepřipadala v úvahu. Základ však zůstává stále stejný, což je výhodou strany, neboť je symbol již pro veřejnost velmi známý a nedává tak příliš možností k záměně obsahu nebo neznačí jiný význam.

⁶² Logo EPP Group [online]. Dostupné z <<http://www.eppgroup.eu/logos/en/default-7L.asp#>>, [cit. 11.8.2010].

Shrnutí

Občanská demokratická strana je pravicovou liberálně konzervativní stranou, která je jednou z nejstabilnějších stran české politické scény. Stabilní je jednak z pohledu konzistence názorové, ale velmi málo se mění i na poli personálním. Po dobu existence strany se v jejím čele vystřídal pouze tři předsedové, z toho poslední, Petr Nečas, je sotva na prahu svého předsednictví. Struktura a vnitřní organizace strany je pevně stanovená, díky zavedení samosprávných celků krajů je dobře ukotvena i v působení v komunální politice státu. Politická orientace ODS na hospodářství a ekonomiku je logickým důsledkem liberálně konzervativního zaměření. V prvních letech samostatného českého státu se ODS ve vládě snažila prosadit vyrovnaný státní rozpočet, což se po úspěchu ČSSD v politice stalo pro stát i ODS nereálným cílem. Více dynamickou a otevřenou stranou se ODS stala v druhé půli svého působení na politické scéně, kdy se vedení strany ujal pro mnohé kontroverzní politik Mirek Topolánek. Strana se za dvacetiletou éru pohybovala střídavě na vrcholu i u dna, a to jednak navenek, vzhledem k volebním úspěchům, tak i uvnitř, kdy se vyrovnávala s nestabilitou a rozštěpeností.

Hodnocení zdrojů

Vycházíme-li ze zdrojů jako jsou volební materiály ODS nebo knihy z pera politických představitelů ODS, dočteme se o ideálech a tendencích, které strana hájí a hodlá prosazovat. Nicméně realita může být mnohdy výrazně chudší. Výsledky voleb mohou být naopak určitým důkazem působení strany navenek. Různorodými postoji ke zmiňovaným politickým událostem a politice ODS jsou typické novinové články a názory novinářů, nabízející více či méně pravděpodobné informace o dění na politické scéně.

4 Významné události v politice ODS

V této kapitole jsou popsány některé události, které zcela zásadním způsobem ovlivnily fungování strany, stranickou politiku nebo způsobily významné změny v její struktuře. Některé se změnily v dlouholeté kauzy a často se jedno dění stalo příčinou dalších. Jsou seřazeny chronologicky, tak jak se odehrály v čase.

Aféra financování strany

Provoz strany, volební kampaně, pronájem budov a jednacích sálů, platy zaměstnanců jsou nedílnou součástí fungování politické strany. A všechny tyto „položky“ ve skutečnosti představují značné finanční náklady. Velká politická strana, jakou ODS je, má dnes výdaje již mnohamilionové. Peníze k uhrazení nákladů na svůj vlastní provoz získává z několika zdrojů. Ty bychom mohli rozdělit do dvou kategorií. První z nich jsou roční členské poplatky a státní příspěvky na fungování politických stran. Co do objemu získaných peněz je to škatulka poměrně chudá. Největší příspěvky ODS (stejně jako ostatním stranám) plynou z kategorie druhé - sponzorských darů. Finanční dary od sponzorů jsou sice legální možností získání peněz do stranické kasy, to ovšem neznamená, že vždy bývá postupováno legální cestou.

Sponzoring se stal příčinou rozsáhlého politického skandálu ODS. Podle politologa Pavla Rybína existují totiž dva motivy, proč podnikatelé přispívají politickým stranám. Prvním důvodem je zájem podnikatele na politickém programu strany.⁶³ Druhým důvodem, a také v České republice reálnějším, je očekávání sponzora, že od strany za svůj dar získá protislužbu.

V roce 1995 byla uzákoněna povinnost stran zveřejňovat své sponzory ve výročních zprávách. Tzv. lobbying se stává často součástí politiky a dokonce existují legální zájmové agentury nabízející zajištění politických kontaktů, čili politického krytí, podnikatelským zájmům. Fakt, že byla ODS do poloviny devadesátých let nejvlivnější stranou, ji nakonec stálo řadu obvinění z lobbyingu.

⁶³ SOTONA, J. *Tajemné konto : viděl Václav Klaus do podivného financování ODS?* Praha, 1998, s.17

Když na jaře roku 1996 zveřejnila ODS seznam svých sponzorů, novináři ho začali pečlivě studovat. Na první pohled byla nápadná dvě jména - Lajos Bács a Radživ M. Sinha – ta je právem zaujala, zvláště, když podle podkladů oba muži věnovali straně shodnou nezvykle velkou částku tři a půl milionu korun.⁶⁴ Redaktor z Lidových novin Istvan Léko po čase zjistil, že Bács zemřel v roce 1982, navíc to byl zarytý komunista.⁶⁵ A Sinha byl doktorem z ostrova Mauricius, který se od daru důrazně distancoval.⁶⁶

Výkonný místopředseda ODS Libor Novák byl pověřen vyšetřováním případu. Avšak v podstatě se nikdy ničeho nedopátral. Ačkoliv například tvrdil, že existují k peněžům darovací listiny, ve skutečnosti je veřejnost nikdy neviděla. Po mnoha měsících se redaktoru Marku Vítkoví z TV Nova podařilo odhalit sponzora celých sedmi milionů korun. Byl jím bývalý tenista a podnikatel Milan Schreiber.

Vedení strany se od celého případu distancovalo. Zodpovědným za celou věc byl nakonec „zvolen“ Libor Novák, jehož zmatená obhajoba se proto ideálně nabízela. Podle novináře Jana Sotony se v té době mezi lidmi z ODS proslýchalo, že peníze byly na konto ODS převedeny za vítězství Moravia Steel ve výběrovém řízení při privatizaci Třineckých železáren.⁶⁷ Potvrzeno to ale nikdy nebylo. Veřejnost i novináři dlouho spekulovali, zda o pravém sponzorovi věděl předseda Klaus. Ten samozřejmě tuto domněnku nepotvrdil. Zároveň ale nevyvinul mnoho snahy k objasnění případu. Navíc mohl stranu ušetřit řadě následných krizí, kdyby se strana daru vzdala ve prospěch dobročinných organizací, což očividně neměl v plánu celé dva roky, kdy kauza v médiích žila. Klaus se vyjádřil k otázce případu získání stranických peněz takto: *„Ono šlo ve skutečnosti o soudní řízení s jedním z bývalých manažerů naší hlavní kanceláře. A to dopadlo tak, že byl tento člověk osvobozen, a to i přes to, že Nezávislý soudce v odůvodnění rozsudku dosti skandálně sdělil pro média zhruba to, že by sice obžalovaného velmi rád odsoudil, ale že proti němu bohužel nejsou důkazy.“*⁶⁸

Celá aféra vyústila ve vzájemné osočování vedení strany a řadových členů, což způsobilo vnitrostranickou krizi. V pozdější době došlo k odchodu politiků kolem Ivana Pilipa a Jana

⁶⁴ Ibid, s.30

⁶⁵ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?* Praha, 1998, s.97

⁶⁶ SOTONA, J. *Tajemné konto* : viděl Václav Klaus do podivného financování ODS? Praha, 1998, s.30

⁶⁷ Ibid, s.33

⁶⁸ KLAUS, V. Klaus : proč jdu znova do toho. 2002:68

Rumla. A v neposlední řadě proběhl níže popsáný „sarajevský atentát“. Celkově měla celá záležitost za následek ztrátu důvěry mnoha voličů a sympatizantů ODS. A ačkoliv byla strana od počátku spojována s řadou finančních afér a skandálů, byly to kauzy spíše jednotlivých členů ODS (Miroslav Macek, Petr Čermák)⁶⁹. Žádná z nich neměla na Občanskou demokratickou stranu tak katastrofální dopad jako tajný sponzoring z roku 1995.

„Sarajevský atentát“

Události spojené s tzv. Sarajevským atentátem mají svůj počátek ve výše popsané kauze o neprůhledném účetnictví strany. Aféra, která od té doby žila v médiích ještě několik let po „atentátu“ na vedení strany, byla příčinou oznámení vedení ODS na tiskové konferenci v hlavní kanceláři občanských demokratů, že na únorovém kongresu nabídne k dispozici své funkce. To se událo 28. listopadu 1997. Ještě tentýž den odcestoval předseda ODS a premiér Václav Klaus do Sarajeva na konferenci. V době Klausovy nepřítomnosti probíhala mezi vládními představiteli a členy parlamentních stran řada debat a konferencí. Události měly rychlý spád, protože ještě v podvečer téhož dne volali Jan Ruml a Ivan Pilip Václavu Klausovi do Sarajeva, aby ho vyzvali k odstoupení. Ve straně se k „pučistům“, jak je v médiích nazval místopředseda ODS Miroslav Macek, přidalo několik dalších představitelů.

Druhý den po poledni se Klaus vrátil ze zahraničí a ihned po přistání letadla čelil otázkám novinářů, co říká tomu, že ministři ODA a KDU-ČSL položili funkce v jeho vládě. Na to odpověděl předseda s nečekaným vtipem: „*Všiml jsem si.*“⁷⁰ I přes vydatnou podporu sympatizantů ODS před sídlem strany nakonec v neděli 30. listopadu 1997, patnáct minut po půlnoci, podal Václav Klaus demisi na funkci ministerského předsedy.

Během necelých dvou dnů došlo k rozpadu vlády, což ODS zcela jistě nečekala, jako výsledek výroční finanční zprávy strany z jara 1996. Publicisté Miloš Čermák a Jan Sotona vidí kořeny krize ODS už v roce 1993, kdy naprosto předčasně Předseda Klaus oznámil na mítinku v Plzni, že ekonomická reforma země je u konce. Nelze nepřičíst váhu i faktu, že v ODS od jejích počátků působily osobnosti, které vyvolávaly v laické i odborné veřejnosti smíšené pocity ve vztahu k finančním aférám a stykům s podnikatelskými subjekty.⁷¹

⁶⁹ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?* Praha, 1998, s.69-100

⁷⁰ ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus* : pohled do zákulisí vysoké politiky. Praha, 1997, s.90

⁷¹ SOTONA, J. *Tajemné konto* : viděl Václav Klaus do podivného financování ODS? Praha, 1998.

Opoziční smlouva

Začátkem července 1998 se na české politické scéně odehrálo něco opravdu překvapivého. Předsedové dvou největších politických stran v České republice, Občanské demokratické strany a České strany sociálně demokratické, spolu uzavřeli smluvně opoziční smlouvu. Oficiální název zní „*Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí*“. Podle Bohumila Pečinky to ovšem nebyl postup zcela náhodný, nýbrž šlo o výsledek dlouhodobějšího politického chování obou zúčastněných stran.⁷² Politolog Jiří Pehe dodává, že vedení stran skrývá za termín „opoziční smlouva“ svou nepřímou koalici.⁷³ Zabývá se otázkou, jak jinak by obě strany vysvětlily svým voličům, proč spojily síly, když před velmi krátkou dobou proti sobě vedly vyhrocenou až nenávistnou kampaň, v níž se dovolávaly občanské mobilizace proti „spálené zemi“ a „levicovému nebezpečí“.⁷⁴

V krátkosti se vraťme k příčinám, které předcházely podepsání tohoto „paktu o neútočení“. Po volbách 1996 získala koalice ODS, ODA a KDU-ČSL pouze devadesát pět poslaneckých mandátů. Vzhledem k tomu, že v tu dobu nebyla opozice ČSSD, KSČM a SPR-RSČ ani zdánlivě jednotná, došlo k jednáním o menšinové vládě ODS.⁷⁵ V diskusích se podstatným způsobem angažoval prezident Václav Havel. Tolerance ODS sociálními demokraty byla získána výměnou za významné kontrolní funkce v Poslanecké sněmovně. Po půl roce se ale toto uspořádání stalo nefunkčním. Krize uvnitř vlády a tlaky ze strany ČSSD způsobily do konce roku 1997 rozpad. Vnitřní pnutí v ODS způsobil mimo jiné skandál se sponzorstvím (viz výše). Následná udržovací vláda bankéře Josefa Tošovského ovšem nevyhovovala ani ODS ani ČSSD a společným hlasováním o zkrácení volebního období dosáhly strany předčasných voleb.⁷⁶

Opoziční smlouva v deseti bodech určuje procedurální náležitosti vztahu obou stran.⁷⁷ ODS se zavázala respektovat menšinovou vládu ČSSD výměnou za práva a postavení opozice ve vládě. Občanští demokraté obsadili předsednická křesla obou komor Parlamentu ČR a také vedoucí místa kontrolních orgánů Poslanecké sněmovny. Nejdiskutovanějším bodem se stal

⁷² PEČINKA, B. Co přinesla opoziční smlouva? [online]

⁷³ PEHE, J. *Vytunelovaná demokracie*. Praha, 2002, s.192-329

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ PEČINKA, B. Co přinesla opoziční smlouva? [online]

⁷⁶ NETOLICKÝ, P. *Opoziční smlouva* [online]

⁷⁷ Opoziční smlouva [online]

odstavec VI. o závazku nevyvolání hlasování o nedůvěře vládě a nevyužití možností vedoucích k rozpuštění PS. Špičky ODS a ČSSD tak vytvořily monopol moci nebo, jak tuto dohodu nazývá politolog Pavel Netolický, „kartelovou dohodu na politickém trhu“.⁷⁸

S těmito a dalšími body smlouva obsahuje i závazek legislativních úprav ústavního zákona ve prospěch této dohody. Protože ale ve smlouvě nejsou strany přesně vymezeny, není určena vládní strana a opozice, předpokládejme, že měl tento kontrakt být univerzálním prohlášením, použitelný v jakýchkoliv dalších volbách. Ke konci však došlo k oslabení velké „tiché koalice“ neúspěchem v senátních volbách a ztrátou ústavní většiny, což zapříčinilo rozpad opoziční smlouvy.

Ujednání bylo podle vedení stran sestaveno s vědomím hrozby politické krize, ale hlavně v zájmu zachování demokratických principů. Ovšem tím, že se opozice smluvně zavázala k nevyvolání hlasování o nedůvěře vládě, se vzdala základního opozičního práva demokratických parlamentních systémů. Filozof Václav Bělohradský v roce 1999 napsal: „*Opoziční smlouva náš politický systém destabilizovala, protože zničila důvěru v efektivnost politické opozice a vyvolala tak prudkou recidivu české politické nemoci - opozici vůči politice, v níž morální kýč supluje opoziční politický program.*“⁷⁹

„Toleranční patent“

Na počátku roku 2000 se Opoziční smlouva založená na respektování procedur a pasivní toleranci vlády změnila na dohodu v rovině programové.⁸⁰ ČSSD potřebovala podporu ke schválení státního rozpočtu na rok 2000 a proto uzavřela dohodu s ODS, v níž se zavázala k plnění asi čtyřiceti bodů v oblasti státní ekonomiky, privatizace, EU apod. Šlo o komplexní neoliberální koncept privatizací a deregulací.

Předseda ODS Klaus na téma tohoto dodatku poznamenal: „*Opoziční smlouva, podepsaná před devatenácti měsíci, od ODS nevyžadovala v parlamentu žádné souhlasné hlasování. Vyžadovala „jen“ nevyslovení nedůvěry vládě vzniklé na bázi této dohody. Nyní však ČSSD potřebuje více a neumí si to zařídit bez nás či bez porušení opoziční smlouvy. Potřebuje souhlasné hlasování o třetí (podle nás již poslední možné) verzi státního rozpočtu na rok*

⁷⁸ NETOLICKÝ, P. *Opoziční smlouva* [online]

⁷⁹ PEČINKA, B. Co přinesla opoziční smlouva? [online]

⁸⁰ PEČINKA, B. Příliš toleranční patent [online]

2000. ODS proto hledala argumenty zda a za co tento souhlas eventuálně poskytnout.⁸¹ Erik Tabery dodává, že Klaus otevřeně po podpisu smlouvy do stranických listů ODS napsal, že další zpřísnující dohoda s ČSSD je menší zlo, než menšinová vláda sociálních demokratů s lidovci s tichou podporou komunistů. Jejím vzniku chtěl Klaus zabránit za jakoukoli pro ODS přijatelnou cenu.⁸² Tím si ODS odepřela řadu vyjednávacích pák a schválením třetí verze státního rozpočtu také umožnila financování sociálně demokratických rozhodnutí, čímž od roku 1998 do roku 2002 vzrostl státní dluh dvojnásobně, téměř na tři sta šedesát miliard korun.

Podpisem „tolerančního patentu“ se ČSSD zavázala k tomu, že rozpočet na rok 2001 bude počítat s maximálním deficitem dvacet miliard korun, v dalším roce už jen deset a následující rok 2003 bude koncipovat jako vyrovnaný.⁸³ V porovnání s výše uvedeným vývojem státního rozpočtového deficitu je jasné, že význam dohod mezi oběma stranami byl mizivý. Navíc ODS velmi málo po sociální demokracii vymáhala dodržování jakýchkoliv dohod a svou nedůsledností se tak spolupodílela na celkově nefunkčním financování státu a neprosazení reformního liberálního konceptu.

Z předsedy strany prezidentem ČR

Po volbách do PS 2002 panovala v ODS téměř atmosféra nejistoty. Způsobil ji jednak neúspěch ve volbách, za což byl předseda strany částí straníků kritizován, ale také situace, že pro nadcházející volbu předsedy bylo připraveno kandidovat hned několik uchazečů, kteří by mohli být zvoleni. Do té doby byl vždy jeden jasný kandidát – Václav Klaus.

Podle Bohumila Pečinky sympatie členů ODS vůči předsedovi klesly mimo jiné díky jeho neurčitým postojům ke kandidatuře na prezidenta, nad kterou uvažoval již před volbami do PS.⁸⁴ I kampaň do PS se zdála být tak trochu kampaní prezidentskou. Klaus si byl jistě vědom své oslabené pozice, navíc post prezidenta by pro něho byl důstojným vyvrcholením jeho politického působení a znamenal by i klidný odchod z občanské demokracie. Před kongresem ODS předseda na tiskové konferenci oznámil, že už nebude kandidovat na obhajobu

⁸¹ KLAUS, V. Co vytvořil toleranční patent? [online]

⁸² TABERY, E. *Vládáme, nerušíť* : opoziční smlouva a její dědictví. Litomyšl, 2006, s.64

⁸³ PEČINKA, B. Příliš toleranční patent [online]

⁸⁴ PEČINKA, B. *Cesta na hrad* : ze zákulisí volebních kampaní. Praha, 2003, s.125-181

předsednického postu a bude se věnovat kandidatuře na prezidenta ČR.⁸⁵ Spolu s tímto oznámením přišel s návrhem zavedení přímé volby hlavy státu, kterou ovšem paradoxně ODS celou svou éru zavrhovala a nepodporovala. Přes vnitřní odpor byla podpora tohoto návrhu ve straně kladně odhlasována. V té době se nesouhlasně k tomuto výsledku vyjádřil předseda poslaneckého klubu Mirek Topolánek. Prohlásil přibližně to, že je to účelová změna, díky které se ODS zachovala jako strany, jež doposud za tyto kroky kritizovala. Přes konečné snahy ODS prosadit přímou volbu prezidenta byla následná volba prezidenta tajná.

První volba proběhla 15. ledna 2003. Kandidáti byli v prvním kole čtyři. Za ČSSD byl nominován Jaroslav Bureš, KSČM navrhla Miroslava Kříženeckého, ODS podpořila kandidáta Václava Klause a čtvrtým uchazečem byl Petr Pithart.⁸⁶ Do dalšího kola postoupil Klaus a Pithart, ale ani v třetím kole nezískal žádný z nich dostatečný počet hlasů. Petr Pithart v součtu získal 55 hlasů a Václav Klaus 123 z celkových 280.

O týden později, 24.ledna, se konala druhá volba. Nastupující kandidáti byli tři. ČSSD nakonec ve svých řadách, sice s odporem předsedy, ale přeci jen prosadila kandidáta Miloše Zemana. K tradičnímu Václavu Klausovi přibyla do trojice Jaroslava Moserová. Ani tentokrát v prvním kole nebyl zvolen prezident. Dokonce s velkým překvapením propadl bývalý předseda ČSSD. Ve třetím kole chybělo Václavu Klausovi dokonce o dva hlasy více, než v ve volbě první.

Nadpoloviční většinu hlasů přinesla až třetí volba, 28.února. Oba kandidáti, Václav Klaus a filozof Jan Sokol, získali dostatek hlasů, aby byli zvoleni prezidentem České republiky. Václav Klaus ale přeci jen o dva hlasy více, proto Janu Sokolovi nestačilo ani 170 hlasů z 280.

Vítězství Václava Klause od prvního okamžiku nebylo zdaleka jisté, ale s přibývajícími volebními koly, projevy a výsledky hlasování bylo stále jasnější, že jeho šance jsou velmi vysoké. Ovšem k pozitivnímu výsledku přispěla i velká dávka náhody. Momentální situace, která Klausovi nahrávala, byla posílena vnitřní nejednotností ČSSD v podpoře jejího kandidáta, bývalého předsedy Miloše Zemana. Také Zemanova rivalita s tehdejší předsedou

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Wikipedie: Volba prezidenta [online]

ČSSD Vladimírem Špidlou a nepříliš vstřícné vzájemné vztahy mezi ČSSD a KSČM měly vliv na celkový výsledek volby.

Pro občanské demokraty to byl obrovský úspěch a i známka dobré práce týmu „přesvědčovačů“, vzhledem k tomu, že svému kandidátu v počátcích nedávali příliš vysoké šance. Což někteří politologové oceňují. Politolog Petr Fiala po volbách zveřejnil v Revue politika svůj článek, ve kterém mimo jiné říká: „*Václav Klaus byl zvolen především proto, že dokázal uvedenou situaci využít a málo nadějnou výchozí pozici obrátil ve svůj prospěch. Samozřejmě, že vedlejší podmínkou byly kvality jeho politické osobnosti a předpoklady pro výkon prezidentské funkce, o nichž se mu podařilo přesvědčit poslance jiných stran.*“⁸⁷

Zároveň novináři a veřejnost hojně kritizovali, především význam hlasů komunistů v Parlamentu, kteří zásadně ovlivňovali prezidentskou volbu a měli tak jedinečnou šanci vrátit se do víru dění na politické scéně. Vzhledem k tomu, že volby byly tajné, neví se, jak který poslanec hlasoval, ale je vysoce pravděpodobné, že drtivá většina hlasů komunistů připadla Klausovi. Erik Tabery přidává k tomuto tématu vlastní vzpomínky z té doby. Po neoficiálním zveřejnění výsledků třetí volby místopředseda KSČM Jiří Dolejš prý prohlásil: „... *je to klíčový úspěch naší strany.*“⁸⁸ Klaus přišel požádat o hlasy komunistů a také je dostal.⁸⁹ Nikdo z KSČM ani z ODS už ale nezveřejnil, za jaké sliby je Klaus vyměnil.

Předsednictví Mirka Topolánka

Vzhledem k tomu, že je tématům politiky prosazované ODS pod vedením Mirka Topolánka věnována část kapitoly 3, dále se jen krátce dostaneme k jeho postojům a názorům na ODS a její strukturu. S ohledem na Topolánkovo několikaleté řízení strany je jasné, že měl mezi straníky jistě řadu příznivců, kteří jeho tendence sdíleli.

Ačkoliv se minimálně v prvních letech během rozhovorů s novináři Mirek Topolánek vyjadřoval, že je z ideologického hlediska velmi blízko Klausovi, už ve svém předvolebním projevu při volbě nového předsedy strany v roce 2002 prohlásil, že je potřeba změnit prezentaci politiky ODS v politiku „tvrdého jádra a přívětivého obalu“, ne naopak, jak tomu

⁸⁷ FIALA, P. Volba prezidenta a český politický systém [online]

⁸⁸ TABERY, E. *Vládeme, nerušíť* : opoziční smlouva a její dědictví. Litomyšl, 2006, s.278

⁸⁹ Ibid.

podle něj bylo pod vedením bývalého předsedy Klause. Brzy po zvolení Topolánka předsedou byla opravdu zahájena kampaň „nulové tolerance“ proti jakýmkoliv jiným, než pravicově konzervativním politickým subjektům.

Pro veřejnost nejvýraznější oblastí, ve které může ovlivnit předseda svou stranu, je jeho vystupování v médiích a prezentace politiky strany. Právě v tomto bodě byl nový předseda opravdu novou tvář ODS. Ještě před svým zvolením potvrzoval skutečnost, že jeho chování je kontroverznější než na které byli doposud u předsedy ODS všichni zvyklí a opravdu s tím v budoucnu měl často potíže.

V roce 2003 představila strana program *Modrá šance* - ten měl být materiálem pojednávajícím o současné vládě, či spíše o její občanskodemokratické alternativě a také motivací pro nové členy strany. Přestože tento produkt předseda považoval za vrchol koncepčních materiálů, ostře na kongresu v Luhačovicích rozebíral nezájem o něj ze strany médií. Pravdou je, že zejména odborná veřejnost nepřijala koncept s nadšením, kritizovala mimo jiné i vzácný soulad s levicovými řešeními otázky důchodového systému, tj. neobvyklé sociální cítění pravicové ODS. Objevuje se zde ale například návrh na zavedení rovné daně, který nakonec v praxi realizován byl.

Palčivým tématem byla pro Topolánka dlouhodobě struktura ODS, tedy spíše tendence v chování a postojích jejích členů. Nejen změnu vedení, ale především změnu v řadách politiků očekával poté, co vyjádřil nesouhlas s uzavřeností („tvrdý obal, přívětivé jádro“), tzv. politikařením, přijímáním nových členů pro získání vlivu v komunální politice (tzv. „černé duše“) a hlavně s malou mediální schopností. Nulovou toleranci tedy nezavedl jen navenek, vůči konkurujícím stranám, ale i uvnitř občanské demokracie.

Rychlý konec Topolánkova předsednictví

Snaha o oživení strany a odstup od zkostnatělých struktur byly jistě pro řadu členů vítanou změnou, minimálně v prvních letech. Ale se zvyšujícím se sebevědomím předsedy a odvážnými prohlášeními v médiích se přeci jen pro, v zásadě konzervativní, stranu stával Topolánek méně a méně akceptovatelným. Během Topolánkova vedení se držel trend zvyšujícího se počtu členů ODS, ovšem až do roku 2009, kdy přišla strana o více než tři tisíce členů a předseda měl na kontě nesčetně skandálních prohlášení.

Demonstrativní ukončení členství čestného předsedy Václava Klause ve straně bylo jasným důsledkem Topolánkových opravdu kontroverzních postojů. Prohra v senátních a komunálních volbách 2008, neshody mezi konzervativní a „inovativní“ částí ODS a odchod významné části poslanců z ODS byly počátkem velké krize ODS. Kabinetu vedenému Mirkem Topolánkem byla vyslovena na jaře 2009 nedůvěra, kdy dokonce dva poslanci ODS vládu nepodpořili.

Předsedova demise v dubnu 2010 byla ale definitivně podpořena jeho nedávnými výroky a rozhovory na téma křesťanská církev nebo homosexualita. Obhajoba vedoucího zaměstnance mediální sekce ODS, že Topolánek nevěděl, že rozhovor bude zaznamenáván, byla slabou reakcí. Dost možná pouze záměrně špatná interpretace jeho výroků byla však výbornou záminkou pro odsunutí v posledních měsících již „nepohodlného“ předsedy. Důvodem rozhodnutí strany o změně předsedy bylo „*zvýšení důvěryhodnosti strany*“⁹⁰ před nadcházejícími volbami.

V podstatě došlo k podobné události jako před lety, kdy byl do čela ODS po jedenácti letech zvolen nový předseda. Stávajícím členům ODS již nevyhovovaly názory a praktiky leadera strany a tak hledali důvod, jak ho nahradit. Bohužel pro Mirka Topolánka, který neměl tak výhodné postavení „otce zakladatele“ jako Václav Klaus, nebyl mu nabídnut vyšší post a tím pádem důstojný odchod. Ale přímocí a ostrost jeho názorů, které mnozí nejprve přijímali s nadšením, byly v závěru důvodem k odchodu, aby nedošlo k dalšímu propadu ve volbách.

Shrnutí

Několik málo vybraných událostí, které jsou jistě důležité v historii strany, jsou svými důsledky spíše událostmi negativními. O to více se záporně odrazily v popularitě strany v očích veřejnosti. Dá se tak usuzovat mimo jiné i dle počtu členů strany, který se výrazně snížil oproti dlouhodobé tendenci právě v letech navazujících na podpis opoziční smlouvy a na vládní i stranickou krizi v roce 2009. Naopak velmi významným úspěchem byla nominace a následné zvolení Václava Klause prezidentem, a to ve dvou po sobě následujících funkčních obdobích.

⁹⁰ Topolánek: Byl jsem připraven z vedení ODS odejít, ale jen s dalšími. [online]

Hodnocení zdrojů

Je na místě zde upozornit na knihu, která vznikla z rozhovorů a projevů Mirka Topolánka v letech 2002-2005 a je tak poměrně jednostrannou interpretací jeho vlastních názorů na vládu, politiku a ODS. Proto byla jako pramen použita minimálně a více bylo zaměřeno na hodnocení výše popisovaných událostí z pohledu novinářů, kteří se kauzám dlouhodobě věnovali. Cesta na hrad Bohumila Pečinky je kvalitním zdrojem informací zejména ze zákulisí první prezidentské volby. A přestože autor čerpá z vlastních poznámek, nezkresluje publikaci zaujatým postojem k tématu.

5 Volby

Stabilizací a zřízením obou komor Parlamentu ČR, ustavením krajů jako samosprávných celků a vstupem do Evropské unie se k původním parlamentním a komunálním volbám přidaly volby senátní, krajské a volby do Evropského parlamentu. Díky těmto několika typům voleb se může stát, že se politické strany o přízeň voličů uchází několikrát do roka. Celkově se tak období „klidu“ mezi předvolebními kampaněmi krátí a v podstatě lze říct, že stranické subjekty, hlavně ty starší, jakým je i ODS, jsou permanentně v přípravách na předvolební klání. Volby (ať už jakékoli) se tak stávají hlavním tématem stranických kongresů a záleží na flexibilitě strany a jejího volebního štábu, jaká budoucnost je čeká.

Volební programy ODS

První a nejstarší volební program Občanské demokratické strany pro volby do Federálního shromáždění nese název *Svoboda a prosperita*. Graficky jednoduchý, přehledný text bez zbytečných velkoformátových okázalých fotografií předsedy a členů strany má čtyřicet stran. Do úvodu programu je vložen dopis Václava Klause spoluobčanům, ve kterém předseda strany konfrontuje svobodu demokratické společnosti s životem v autokratickém státě. Forma a obsah úvodu je velmi působivá až emotivní s přihlédnutím k tehdejší době nedávne od nabytí svobody. Kapitola *Kdo jsme a co chceme*, ve které jsou občanům popsány hlavní hodnoty a ideová východiska strany, představuje celkový koncept politiky ODS. Kapitoly popisující deset oblastí života občanů České republiky jsou především založené na zkušenostech s dlouhotrvajícím komunistickým režimem a jejich řešení, které ODS občanům nabízí. Témata odkazující na ekonomické, duchovní a kulturní ztráty, jako výsledek předchozí vlády, jsou prokládána pozitivními a jasnými řešeními situace. Převažují hospodářská a ekonomická východiska jako reforma trhu, liberalizace cen, podpora podnikání atd. Zároveň se program netají možnými riziky a nebezpečími, které mohou při přechodu k plné tržní ekonomice nastat.

Volební program propaguje i tradice a hodnoty první Československé republiky, což je vzhledem ke konzervativnímu ladění strany jako nositeli tradic vhodné. Po volbách 1992 byla koalice ODS-KDS jednoznačně nejúspěšnějším stranickým subjektem. Otázkou zůstává, jaký

podíl na vítězství strany měl volební program, s ohledem na společenskou atmosféru a fakt, že ODS vznikla z OF, které požívalo obliby naprosté většiny tehdejší veřejnosti.

S jistou návazností na předchozí volby přichází ODS v roce 1996 s volebním programem již do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, který nenese žádný nový výstižný název, ani volební motto, jak tomu bylo například během komunálních voleb 1994. Strana tehdy představila program *Rozvážně a zodpovědně* s výzvou občanům o svěřeni obcí do těch „správných rukou“.

V roce 1996 se nezměnila ani tak struktura (zůstává úvodní slovo předsedy, politické směřování strany a hlavní kapitoly fungování společnosti), jako rétorika strany. ODS přešla z myšlenek změny společnosti k cíli volby vyhrát. Během posledních let došlo k významným událostem ve státě. Bouřlivé změny ekonomiky se pomalu usadily, vznikl samostatný stát Česká republika, došlo k volbě staronového prezidenta atd. V těchto letech očividně nechyběla straně sebejistota. Odstavce jsou nasycené slovními spojeními jako: „efektivní řešení“, „jediná přijatelná cesta“ nebo „zjednodušení úředních postupů“. ODS předkládá svůj program občanům s přesvědčením, že je cestou ke zdravému vývoji země. Nespokojená se stávající situací, rozšiřuje okruh témat, kterými se hodlá v příštím volebním období zabývat tak, aby jako politická strana byla schopna oslovit co možná nejširší spektrum voličské veřejnosti. Volby 1996 ODS opět vyhrála, ovšem už ne tak drtivým vítězstvím jako v předchozích letech. V tomto roce byla druhou nejsilnější stranou ČSSD, která se rozhodla v budoucnu ovládnout politickou scénu. Více k vládě ODS v kapitole 6 Zapojení ODS do politického systému.

V témže roce se konaly i první senátní volby v ČR. V tomto roce byl zřízen Senát jako horní komora Parlamentu ČR. Občanští demokraté vydali program s názvem Jistota občana: *Řád a pořádek ve svobodné a prosperující společnosti*, který se opět váže na teze propagované v prvních volbách do PS.

Během roku 1998 došlo k předčasným volbám, jejichž výsledek byl pro ODS nepříznivý. Tak, jak se před dvěma lety opoziční strana ČSSD rozhodla zamíchat kartami na české politické scéně, také v těchto volbách vyhrála stranický boj a odsunula doposud nejúspěšnější politickou stranu na druhé místo. Vraťme se zpět k předvolebním materiálům ODS. Značně zjednodušený program s optimistickým názvem *Hlavu vzhůru*, který svou písemnou formou

připomíná spíše ročníkovou práci než propagační materiál, je přesto méně přehledný než ty předešlé. Na druhou stranu umě využívá efektů, kterými lze s velikostí a zdůrazněním písma na čtenáře zapůsobit. Přestože, díky situaci ve vládě, došlo k předčasným volbám, vnímá ODS současný stav jako příležitost k vítězství.

Rozpad vlády zřejmě vzala velmi osobně a podle toho také koncipovala svůj program. Představuje se jako jediná demokratická síla v zemi a neváhá používat místy až patetických slovních spojení. Takže na dvaceti stranách hodlá bojovat za „lepší časy naší republiky“, a být „ostrovem pravicové jistoty“ v naší zemi. V tomto roce není ODS rozhodnutá vyhrát volby, ale nabízí občanům rychlé a spravedlivé soudy, důslednou kontrolu dodržování smluv, přísnější postihy recidivistů. V naléhavosti a volbě témat je zřetelné, že útok na vládu vzala ODS jako útok na sebe, potažmo na fungující stát. V závěru je použito formulace: *„ODS je přesvědčena, že tvář v tvář budoucnosti stojí za to ji volit. Tato země si nezaslouží socialismus, ať už v podobě otevřené, či skryté. Proto potřebuje ODS. ODS je připravena své poslání splnit.“* Tímto se pasovala do role spasitele země a přibližně od těchto voleb vede se sociálními demokraty ostrý politický boj.

V témže roce 1998 se konaly senátní volby do třetiny Senátu a i tuto příležitost využila ODS k rétorice zmírnění ohrožení, v podobě socialistické vlády, volebním manifestem *S námi proti hazardu*. Dává tak občanům na výběr Bud'-Anebo! Střetávat se na politické scéně s životaschopnou politikou pravice i levice. Nebo, jak tomu budeme svědky zřejmě ještě mnoho let, sledovat reakce a vracející se údery politických stran proti sobě navzájem.

Od roku 2002 měla ODS nového leadera. V tomto roce ale můžeme popsat změn daleko více. Výrazně se hovoří o vstupu České republiky do Evropské unie a důsledcích tohoto kroku. Strana se snaží být více názorná. Do svých volebních projektů vkládá více grafiky. Až přespříliš obrazně je vyveden program pro volby 2002 do PS ČR *Volební desatero* s podtitulem *Vstříc novému osudu*. Hned na úvod se dozvídáme, že ODS volí EU. A kolem vstupu do evropského institucionálního prostoru se točí i zbytek předvolebního materiálu. Celý text dělá dojem jednoduchého letáku s výrazným písmem. Úplně chybí tradiční úvod nebo slovo předsedy strany k voličům. Podtitulky jsou plné hesel obsahujících slova „nesmí“ a „musí“. Zvolená forma působí naléhavě a důrazně. Přesto může řadu voličů odradit, neboť politika příkazovým a zákazovým stylem není to, co by občan očekával, obzvlášť pokud je zvyklý dostávat od politiků nabídky a možnosti.

ODS jistě očekávala vítězství nad ČSSD a byla připravena vystřídat opozici u moci. Tomu se ale tak nestalo a ODS s ČSSD prohrála s ještě větším procentuálním rozdílem než v roce 1998.

Rok 2004 byl prvním rokem, kdy se konaly volby do Evropského parlamentu a i pro tuto příležitost ODS přišla se *Stejnými šancemi pro všechny*. O něco tvrdší postup, alespoň co se názvu týče, znamenal text k volbám do Evropského parlamentu 2009 *Řešení místo strašení*. ODS se na jedné straně otevřeně kriticky vyslovuje proti ČSSD, jejímu předsedovi a varuje před volebním programem sociálních demokratů. Na druhé straně první, co uvidíte, budete-li text číst, je fotografie Mirka Topolánka přes celou stranu velikosti A4 a pod ní dopis spoluobčanům, kterým vyzývá k podpoře své osoby a slibuje bojovat za výše nabízená řešení. Obdobným způsobem je do textu zahrnut vzkaz voličům od leadera kandidátní listiny ODS do Evropského parlamentu Jana Zahradila. I ten nejprve zaujme svou reprezentativní fotografií. Následuje pět řešení všech palčivých problémů současnosti. ODS slibuje spolehlivé vyřešení krize (ať už jakékoliv), zachování pracovních míst, spravedlivý sociální systém, zajištění energetické bezpečnosti. Předsednictví ODS v Evropské radě garantuje bohaté zkušenosti s prosazením českých zájmů na evropském poli (přestože v polovině předsednictví byla v České republice svržena vláda, což kreditu země významně uškodilo).

Možná někoho na první pohled překvapí, že ačkoli se již tradičně předvolebními programy, kampaněmi a vystoupeními v médiích šíří ostrá kritika opozičních stran, v roce 2006 před volbami do PS Parlamentu zvolila ODS pro svou kampaň modro-oranžové barevné sladění, což jak už bylo řečeno v jedné z předchozích kapitol, byl námět na nové stranické barvy. Faktem zůstává, že obzvlášť během tohoto roku se tvář předvolebního klání výrazně odlišovala od předešlých let (dále je v této kapitole stručně popsána negativní volební strategie). *Společně pro lepší život* nás směřuje modrá turistická šipka, která v celém projektu vyvádí občany na správnou „pravou“ cestu. Součástí politických strategií pro budoucí volební období jsou i výsledky předvolebních průzkumů agentury STEM, což zajímavým způsobem oživuje jinak rozsáhlý a monotónní materiál. Barevné přílohy, grafy a názory voličů utváří dojem, že informace, které strana předkládá a garantuje, jsou vědecky podložené a tudíž správné. Tematicky je text rozdělen na PLUS pro všechny státní sektory (zdravotnictví, školství, dopravu, veřejné finance atd.).

Opět se nedá s určitostí říct, jestli takto strukturovaný a sestavený program byl pro voliče faktorem, který ovlivnil jejich rozhodnutí. Jisté je, že ODS po delším období volby vyhrála, i když se nejednalo o vítězství drtivé. Dalším bezesporu významným faktem je to, že ČSSD byla u moci delší dobu a tudíž možná občané uznali za vhodné prosadit politickou změnu ve vedení státu.

V letošním roce se odehrálo prozatím poslední volební klání do PS Parlamentu ČR. ODS se vrátila k méně invazivním heslům a prosazovala *Řešení, která pomáhají*. Tentokrát se strana rozhodla pro rozšíření volebních taktik z elektronického volebního programu na interaktivní volební web (více v následující podkapitole). Zvláštností je aplikace, kdy si každý občan může sestavit volební program sobě na míru tím, že zadá jednoduché údaje do tabulky a program mu na emailovou adresu vygeneruje text obsahující pouze tu oblast veřejného života, která jednotlivce zajímá.

Graficky precizně provedený program možná více zaujme vzhledem než obsahem. Je jasné, že určitá témata, pokud si strana chce zachovat ideologický základ a zásady, se pravidelně opakují. Ale na místě, kde se má politická strana snažit „prodat“ to nejlepší ze sebe, se v posledních letech objevují rozsáhlé pasáže kritizující opozici. Je na diskusi, zda je to správná či nesprávná taktika nebo již neoddělitelná součást volební kultury.

Řečeno sportovní terminologií je výsledkem letošního klání, co se týče procentuálního zisku voličských hlasů, vítězství ČSSD. ODS je na druhém místě se ztrátou jednoho a půl procenta. Umístěním stran ve volbách a hlavně rozdělením hlasů voličů mezi více stran než jsme byli zvyklí, zcela jistě zamíchal vznik a prosazení nových stranických subjektů TOP 09 a Věci veřejné.

Volební kampaň

Volební kampaň neboli vytváření politické nabídky konkrétní strany voličům, ve snaze získat jejich přízeň a zvítězit ve volbách, je nedílnou součástí hlasování o vládnoucích politických subjektech ve státě. Mezi voliči můžeme najít tzv. pevná voličská jádra, tj. voliče, kteří jsou dlouhodobě rozhodnuti pro svou stranu. Takové skupiny jsou pro politiky jistotou, ale nejsou to skupiny velké. Mnohem větší podíl voličů patří mezi tzv. situační voliče, kteří se rozhodují častěji v závislosti na vedené volební kampani nebo na politické atmosféře nedlouho před samotným hlasováním.

Zajímavě se český právní řád vyslovuje i k volební kampani vedené v médiích. V zákoně o volbách do Parlamentu ČR je politickým stranám vyhrazeno čtrnáct hodin bezplatného vysílacího času ve veřejnoprávních sdělovacích prostředcích (tedy v České televizi a v Českém rozhlase). Dále zákon stanovuje rozdělit tento čas kandidujícím stranám rovným dílem. Reálně televize rozděluje čas mezi politické subjekty, které zaplatily volební kauci a tudíž jim byly vytištěny volební lístky Ústřední volební komisí. V komerčních médiích je politická reklama zakázána.⁹¹

Na volební dění má značný vliv tisk. Nejenže nabízí široké spektrum komentářů, analýz a předává (podle zákona) objektivní informace, ale má podíl svými formulacemi a postoji na utváření politických názorů občanů. Níže v textu se tato kapitola věnuje metodám vedení politické kampaně ODS.

Volební taktika ODS

Podle politického komentátora Bohumila Pečinky, který ve své knize Cesta na hrad popisuje důvody úspěchu a neúspěchu politických stran v raném období po revoluci, byla Občanská demokratická strana první politickou stranou, která vedla volební kampaň moderním způsobem. Zatímco v roce 1990 Československo znalo jen plakáty, inzerci v tištěných médiích a nově maximálně televizní spoty ve veřejnoprávní Československé televizi, s billboardovou kampaní a moderními metodami amerických reklamních agentur se měla setkat hned při příštích volbách v roce 1992.

⁹¹ Volební kampaň v České republice. Brno, 2000.

ODS pověřila organizací kampaně dvě klíčové osoby z řad občanských demokratů. Byli jimi místopředseda Miroslav Macek, politický garant kampaně, avšak hlavním organizátorem byl Petr Havlík, který vedl kampaň Klausovi už za jeho kandidatury na Severní Moravě pod hlavičkou OF.⁹² Tým spolupracoval s českou pobočkou americké reklamní agentury Young & Rubicam. Prvním společným krokem bylo před volbami obsazení volných billboardových ploch v ČR velkoformátovými plakáty s fotografií stisku dětské a dospělé ruky s podtitulem *Budoucnost máte ve svých rukou*, ovšem bez jakéhokoli označení politické organizace. Důvodem byla změna zákona o zkrácení doby oficiální volební kampaně⁹³. Prvního dne volební kampaně byly billboardy doplněny o logo ODS.

Další novinkou byly kurzy modelových cvičení před kamerou, rétorických cvičení, politické argumentace apod. pro kandidáty na poslance za ODS. Více způsobů vedení předvolební kampaně měl pochopitelně za následek nárůst nákladů pro politickou stranu. Občerstvení, drobné dárky, mažoretky na každém předvolebním meetingu, vyšly ODS na sto milionů korun. V této době vznikaly neustále diskutované mnohamilionové dluhy všech stran napříč politickým spektrem.

Tradičním politickým působením na voliče jsou meetingy, které ODS umně využívala spíše v první polovině svého dvacetiletého politického působení. V počtu uskutečněných setkání s občany a jejich návštěvností neměla ODS konkurenci. Ve prospěch volebního výsledku ODS nahrálo i načasování tzv. první vlny kupónové privatizace⁹⁴. Několik týdnů před volbami si celých šest milionů občanů zaregistrovalo kupónové knížky, na nichž byl otištěn originální podpis Václava Klause, což z psychologického hlediska prospělo ODS ve volbách – ta byla dalším způsobem spojena s vidinou změny ekonomické situace občanů.

Opravdu nevydařenou předvolební kampaní se ukázala ta z roku 1996 do PS PČR. Volební kampaň si ODS objednala u renomované reklamní agentury Ogilvy & Mather. Ačkoliv firma zpracovala návrh kampaně, ve výsledku byly realizované koncepty odlišné. Z pohledu tehdejších členů volebního štábu došlo k několika chybám ze strany vedení ODS. Velká část finančních prostředků byla investována do billboardové kampaně, kde například vedle

⁹² PEČINKA, B. *Cesta na hrad* : ze zákulisí volebních kampaní. Praha, 2003, s.7-49

⁹³ Ze čtyřiceti na třicet dva dní

⁹⁴ Ibid. s.7-49

volebních hesel chyběla loga strany. V několika volebních obvodech chyběly plakáty ODS úplně. Reklamní agenti se tehdy vyjádřili pro média, že chyba byla na straně výkonného místopředsedy strany, který plochy nezajistil.

Kritika byla oboustranná i v případě neúspěchu televizních šotů v České televizi, pro které agentura oslovila řadu slavných českých osobností. V závěru byl každý šot krátce a seriózně okomentován předsedou Klausem, což podle reklamních expertů narušilo původní záměr.⁹⁵ Motto voleb znělo: „*Dokázali jsme, že to dokážeme*“ a bylo častokrát kritizováno, spolu s celým programem, pro svůj nic nového nepřinášející obsah. Podobný názor má i redaktor Pečinka: „*Byla to éra pravicové hegemonie a všichni byli přesvědčeni, že voliči jim mandát automaticky prodlouží o další čtyři roky.*“⁹⁶

Přesto však na výsledcích voleb neměla taktika vedení kampaně tak zásadní vliv, jak by se mohlo zdát. Co se týče počtu získaných hlasů, rozdíl oproti roku 1992 nebyl velký.⁹⁷ Na politické scéně však došlo k jiným změnám. Výrazně se prosadila ČSSD a to také objektivně vytvořilo dojem, že ODS vzešla z voleb poražená. Faktem zůstává, že ODS se svou koalicí nezískala nadpoloviční většinu křesel, což jí způsobilo spoustu komplikací ve snaze prosadit jakékoliv politické cíle.

V jednom ze svých nejkritičtějších období se ODS nacházela v roce 1998. Přišla o řadu členů poslanecké sněmovny, výrazně klesly voličské preference. Koncept kampaně do předčasných voleb zvolila skupina občanských demokratů v čele s poradcem Petrem Hájkem na základě všudypřítomného nepřátelského naladění společnosti a médií.⁹⁸ Veřejnou nepřízeň oslabila pozitivně naladěným hesel *Hlavu vzhůru*. Do médií se vrátila, podle rčení „lepší negativní reklama než žádná reklama“, otevřenou provokací žurnalistů v několika bezplatných vydáních volebních novin. Nesporně zapůsobila snaha změnit atmosféru ve společnosti.

Navíc se k volebnímu štábu připojil podnikatel Petr Kratochvíl. Společně s přítelkyní Lucií Bílou zaplatili inzertní prostor v novinách a sestavili text na podporu Václava Klause. Další jejich aktivitou bylo zorganizování dvou koncertů *Lucie Bílá a její hosté na podporu V.K.*

⁹⁵ ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus : pohled do zákulisí vysoké politiky*. Praha, 1997.

⁹⁶ PEČINKA, B. *Cesta na hrad : ze zákulisí volebních kampaní*. Praha, 2003, s.62

⁹⁷ V roce 1992 získala koalice ODS-KDS 1 924 483 hlasů (29,73%), v roce 1996 1 794 560 hlasů (29,62%)

⁹⁸ Ibid. s.79-96

Největším politickým meetingem se tak stal koncert na Václavském náměstí. Kratochvíl se postaral o vynikající technické zázemí a Bílá o plejádu atraktivních hostů. Sešlo se tehdy přes padesát tisíc příznivců ODS.

Několik dní před koncem kampaně zakončila ODS svou aktivitu velmi netradiční akcí, plakátem pobízejícím k „mobilisaci“ spoluobčanů, který připomínal protiněmeckou mobilizaci z roku 1938. Přestože v mnoha okresech ho členové ODS odmítali vylepit, proběhl tento nápad bez výrazné kritiky veřejnosti. Dost možná na řadu občanů zapůsobil i pozitivně a naléhavě. Tento závěr byl pro ODS zvlášť důležitý, vzhledem k tomu, že se v uplynulém roce nacházela na svém existenčním dně.

Proti minulým volbám do PS PČR byla kampaň 2002 o poznání slabší. Postrádala energii a zápal, dokonce chyběl i stručně a jasně popsáný výhled do budoucnosti. Bohumil Pečinka hovoří o dojmu, který dělala kampaň na veřejnost i část strany tak, že se transformovala na prezentaci předsedy Klause, který ji využil pro svou kandidaturu na prezidenta.⁹⁹ Města byla zaplněna řadou plakátů a fotografií předsedy „dvacetkrát jinak“.

V závěru kampaně nepřinesl volební tým ani společné heslo, shrnující motiv a vizi. Tentokrát se vedení nepokusilo ani o poslední záchranu, ve formě lákavého slibu pro voliče, čímž zůstali daleko za svými soupeři z ČSSD, kteří zahltili veřejnost sliby o zvýšení dávek, garantovali stávající věk odchodu do důchodu, peníze na děti, fondy, platy, důchody... Kampani scházela střední vize mezi konzervativně liberální vizí reality (tj. bez výrazných příspěvků občanům na cokoliv) a sociálně demokratickou fikcí.

Nešťastné se ukázaly i televizní debaty předsedy Klause s předsedou sociálních demokratů Vladimírem Špidlou. Nejedna skončila dojmem, že Klaus odcházel poražen argumenty a neustále omílanými naučenými frázemi Špidly, který často mluvil mimo téma, ale jeho úkol, ve vysílacím čase sdělit občanům vše potřebné, byl splněn. Klaus přesvědčen, že deficit veřejných financí je pro stát ostudou a pro ekonomiku hrozbou, nedokázal čelit Špidlovým prohlášením „*zdroje tu jsou*“, která se samozřejmě v průběhu času ukázala jako nepravdivá a nezodpovědná.

⁹⁹ Ibid. s.97-122

Volební kampaň 2006 v tuto chvíli přeskochme, protože se jí budeme věnovat podrobněji níže v této kapitole, a přejdeme k zatím poslednímu předvolebnímu klání týkajícího se PS PČR. Volební kampaň občanských demokratů v letošním roce byla o poznání ještě delší, a o to dražší, než ty předešlé. V médiích se pro ni častokrát užíval pojem „agresivní“, což stejně tak platilo pro konkurenční ČSSD. Snad již od ledna byly hlavní tahy v republice olemovány billboardy a to více s negativní kritikou opoziční strany, než s volebními hesly autorské strany. Délka předvolební kampaně plná osočování kandidujících stran navzájem mohla podle níže popisovaných efektů negativní kampaně vyvolat v občanech více nechuti k volbám, než aby je aktivizovala.

Hlavním tématem ODS bylo, jak zabránit státnímu bankrotu. Již mnoho let diskutovaný schodek státního rozpočtu a prohlubující se dluh státu byl pro občanské demokraty jedním z klíčových bodů kritiky vlády sociálních demokratů. Stejně tak, jako Špidla v roce 2002 hrozil Argentinou, připodobňoval Topolánek politiku ČSSD k předstupni situace v Řecku. Kampaň byla ze strany ODS zahájena odvážným prohlášením, že bude vytvořeno sto sedmdesát tisíc nových pracovních míst. Sama strana označila tento krok za „*srdcové eso*“ kampaně. Téměř v závěru předvolebního klání se strana nechala slyšet, že do roku 2017 dosáhne vyrovnaného státního rozpočtu, což bylo velmi odvážné tvrzení podpořené heslem „*budoucnost bez dluhů*“.

Krom útočné taktiky ODS přispěla kreslenými krátkými sekvencemi od kreslíře Vladimíra Jiráka a vytvořila tak postavu pana Dobráka. V době předsednictví Miloše Zemana strany sociálních demokratů měla ČSSD také svou kreslenou postavičku – Socánka. Pan Dobrák ale opět více upozorňoval na dopady vlády ČSSD, než propagoval politiku ODS.

Celkově kampani jistě uškodila situace uvnitř strany. Během předvolební kampaně došlo k výrazným personálním změnám v předsednictvu ODS, což přimělo vedoucího člena volebního týmu Tomáše Chalupu k rezignaci a následné výměně přípravného týmu. Neshody uvnitř strany byly patrné i pro veřejnost, a strana tak zapůsobila nestabilně, minimálně podle velmi nízkých preferencí před samotnými volbami.

Negativní kampaň

Na české politické scéně se výrazně projevila negativní kampaň během voleb 2006 do poslanecké sněmovny. V mnohem větší míře se ke slovu dostal tento typ politické

komunikace. Zahraniční výzkumy dokazují, že negativní reklama a negativní volební taktiky neztrácí v politické kampani své místo, ačkoliv jsou i v České republice veřejností přijímány s nelibostí.

Z teorie negativní kampaně vyplívá, že pro její uživatele skýtá mnohá nebezpečí. Podle politoložky Evy Bradové negativní účinky, které mohou nastat při používání negativní reklamy, jsou v politologické teorii uváděny tyto:

- a) Bumerangový účinek, kdy negativní reklama vyvolá více negativních pocitů směrem k uživateli reklamy, než k vůči kandidátovi, na něhož je reklama namířena (reklama se tak paradoxně může otočit proti zadavateli samotnému)
- b) Syndrom oběti je reklama, která vyvolává ve voličích dojem neférovosti politického „boje“ a vzbudí spíše pozitivní pocity vůči napadenému kandidátovi (užitá reklama má opět pro zadavatele kontraproduktivní účinek)
- c) Dvojnásobně poškozující účinek reklamy vyvolá negativní postoj vůči soupeři i zadavateli reklamy¹⁰⁰

Již před rokem 2006 se v politickém střetu kromě tradičních metod oslovování voličů (plakáty, billboardy, televizní a rozhlasová reklama, rozdávání letáků, meetingy s kandidáty) objevovaly různé ataky, které měly za úkol znevýhodnit či zesměšnit politické soupeře. Obsah negativních kampaní se v České republice vede v zásadě dvěma způsoby: útoky a apely na politické programy nebo zaměření se na osobní charakteristiky politického konkurenta. V letech 1998-2002 veřejnost mohla zaznamenat útok proti koalici ČSSD a ODS ze strany Čtyřkoalice heslem: „*Konec vlády růže s ptákem*“. Dalším atakem na opoziční smlouvu byl billboard: „*Volte ODS nebo ČSSD, my už se nějak domluvíme...*“

Během parlamentních voleb 2006 proti sobě obě hlavní politické strany ODS a ČSSD použily razantně těchto marketingových metod. Kampaně byly založeny na průzkumech veřejného mínění a byly využity především negativní obsahová zjištění respondentů. V těchto volbách měla ODS mnohem větší šance na vítězství. Situaci podporoval i fakt, že předešlých osm let byla u moci ČSSD, a tak voliči pociťovali jistou únavu, převažovala touha po změně. V této době se objevil zcela nový marketingový prvek, anonymní útočná reklama, to znamená

¹⁰⁰ BRADOVÁ, E. Negativní kampaně a politická reklama ve volbách. Olomouc, 2008, s.13-44

propagační materiály, letáky, billboardy, na kterých zcela chybí oficiální logo strany, která útok vede.

Volební kampaň ODS pro parlamentní volby 2006 byla založena na programu *ODS Plus* s tradičním motivem modré barvy, doplněné o modrou turistickou šipku se sloganem „*Po modré společně*“. Konkurenční ČSSD tento motiv použila jako program *ODS Mínus*, ve kterém zdůraznila negativní body programu. Další fází byly propagační materiály srovnávající programy obou stran *Jsem proti / Jsem pro* (viz Obr. 5.1). V podobném duchu pokračovala kampaň ČSSD i v roce 2008. Ještě tvrdší formou této marketingové strategie ČSSD byly billboardy *ODSouzení k reformě*, kde bylo použito velmi sugestivních fotografií k dokreslení „šedé budoucnosti“ v rukou Občanské demokratické strany (viz Obr. 5.2). Česká strana sociálně demokratická opakovaně užívala kampaně *ODS Mínus*. Využila tak všeobecných obav společnosti z reform. Tentokrát na kampani spolupracovala se zahraniční reklamní agenturou Penn, Schoen & Berland, která má zkušenosti s volební kampaní vedenou v USA.

Obr. 5.1: Propagační materiály ČSSD *Jsem proti / Jsem pro*

Dostupné <<http://www.volbycr.cz>>

Obr. 5.2: Plakáty Odsouzení k reformě

Dostupné z < http://www.obrazar.com/ob-vrana/g03_123662-original-wxl0m.jpg>

ODS vsadila ve volbách 2006 na zcela jiný druh „marketingového boje“. Ve spolupráci s režisérem Filipem Renčem natočila sérii tří multimedialních videoklipů s tematikou filmů o Indiana Jonesovi. Tematicky se jednalo o „Únik po modré ze socialistické jeskyně“, druhý klip „Nízké daně“ je z prostředí nepřehledného a příliš složitého finančního úřadu a třetí nahrávka byla na téma „Vyčištění úřadu vlády“. Nepříliš agresivní a útočná videa jsou velmi podobná americkým volebním spotům, které mají v USA již poměrně dlouhou tradici. Sázela na princip, že pokud politická strana v kampani znejistí program konkurenční strany, musí nabídnout jiné řešení, negativní reklama i tak působí relativně férově.

Obr. 5.3: Záběr z předvolebního klipu ODS „Únik po modré ze socialistické jeskyně“

Dostupné z < <http://archiv.ods.cz/volby/weby/2006/prispevek.php?ID=93>>

Podle výsledků voleb v roce 2006, popsaných v předešlých kapitolách, zřejmě kampaň vedená oběma stranami nijak negativně neovlivnila volební účast. Ani procentuální zisk ODS nebyl nižší, než se zhruba předpokládalo. Ačkoliv byl zaznamenán výrazný odpor veřejnosti k těmto způsobům politické prezentace, podle Centra pro výzkum veřejného mínění se ke kampani 2006, kterou vedly strany ODS a ČSSD, shodně 41% respondentů vyjádřilo záporně, přesto si negativní volební kampaň, jako klíčový prostředek k vedení předvolebního politického klání, ODS zvolila i na začátku roku 2010.

Marketingovou strategií Občanské demokratické strany bylo využití mnohých informačních technologií – ty dokázala propojit se značnou částí veřejnosti. Nově do hry nastoupily kromě internetových stránek, které podle autorů webu www.cssdprotivam.cz otevřeně reagují na praktiky ČSSD „stavět popularitu na kritice všeho a za všech okolností“. Velmi účinnou rétorikou, propracovanou grafikou, mediálními spoty a pečlivě citovanými výroky členů ČSSD otevřeli občanští demokraté prostor, na kterém archivují mediálně známe kauzy ČSSD, s heslem: „Sliby-chyby“ v úvodu. Zcela nově přišla ODS s možností vyjádřit svůj názor pro návštěvníky webu ve formě rubriky: „Vlož vzkaz Jiřímu Paroubkovi“. Mimo jiné webová stránka umožňuje „proklikat“ se na oficiální webové stránky ODS, veřejný profil ODS na společenské síti facebook, dále odkazuje na TV ODS a v sekci ZÁBAVA si můžete stáhnout do mobilního telefonu tapetu s logem ODS nebo vyzvánění ve formě sympatického ženského hlasu, který nabádá: „Zvedni to a pak běž volit ODS“.

V neposlední řadě strana vstoupila i na kanál Youtube.com s animovaným spotem Oranžové peklo¹⁰¹, který nabádá občany k volební účasti. Poslední jmenovaný produkt, ačkoliv je z oficiální dílny TV ODS, již svým způsobem přesahuje důstojné a vážně vedené předvolební politické způsoby. Nicméně i tak je to jedna z možných a legálních forem získávání voličských hlasů.

¹⁰¹ Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=C_bCclBVAh4&feature=player_embedded>

Předvolební weby

ODS od roku 2000 vstoupila do předvolebního klání s novým způsobem, jak mimo jiné oslovit občany, potenciální voliče. Pravidelně vytváří předvolební webové stránky pro jednotlivé volební kampaně. Jak pro senátní a krajské volby, tak pro volby do Poslanecké sněmovny nebo Evropského parlamentu spouští prostor pro volně přístupné předvolební materiály, krajské volební magazíny, seznamy kandidátů apod. S postupem času a zpřístupněním dalších možností webů a aplikací přibývají odkazy na články v médiích nebo třeba diskusní fóra. Tak, jak se v čase mění rétorika, slovník politiků a rozšiřují se hranice pro způsoby, jakými se vedou kampaně, tak se mění i prostředí internetové.

Ačkoliv občan jen těžko rozliší, jestli současné metody politického boje jsou stále ještě takřkajíc „fair play“ nebo jestli už jsou to útoky nemorální a postupy nečestné. Přesto by se bez mediálních prostředků i sebeúspěšnější politická strana jen těžko vyrovnala svým politickým konkurentům, kteří samozřejmě využívají všech dostupných nástrojů, jak voliče zaujmout a získat si je.

Volební výsledky

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

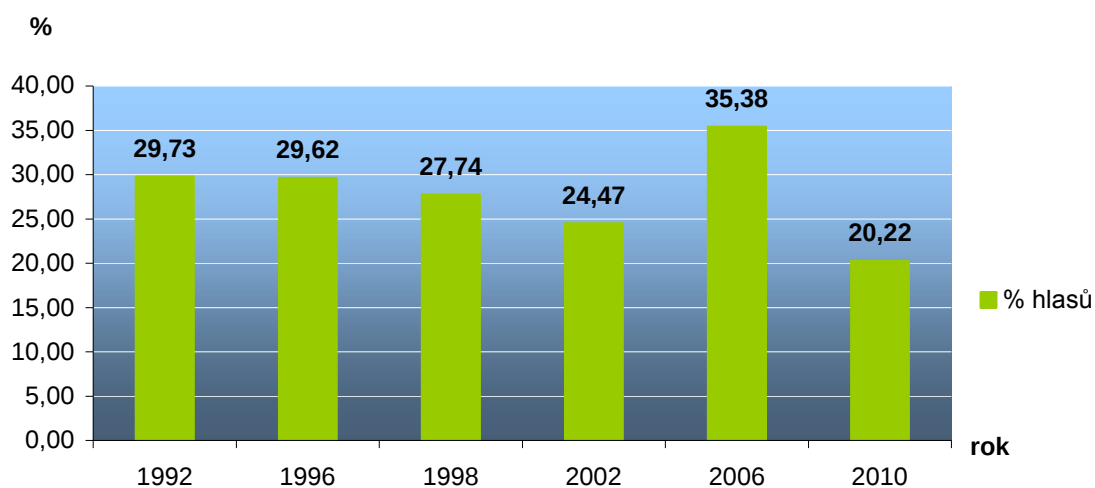
Nejsilnější podporu získala ODS ve volbách 2006, po patnácti letech své existence. Druhým nejúspěšnějším volebním rokem byl rok 1992, kde kandidovala ODS v koalici s KDS a zároveň se nejednalo o volby do PS Parlamentu, ale o volby do České národní rady Federálního shromáždění, která byla v lednu následujícího roku vyhlášena Poslaneckou sněmovnou. Tehdy se voleb účastnilo rekordních 85% voličů. Zdaleka nejslabší výsledek ukazují volby 2010, kdy 20% voličských hlasů znamenal pro stranu velký neúspěch. Rozdíl mezi posledními dvěma po sobě následujícími volebními obdobími činí více než 15%, což je o 4% propad pod čtyři a dvacetí procentní hranici, kterou mírně překračovala strana v roce 2002. Volební vzestup a pád mezi lety 2002-2010 můžeme dobře sledovat v Grafu 5.1.

Tab. 5.1: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky pro
Občanskou demokratickou stranu

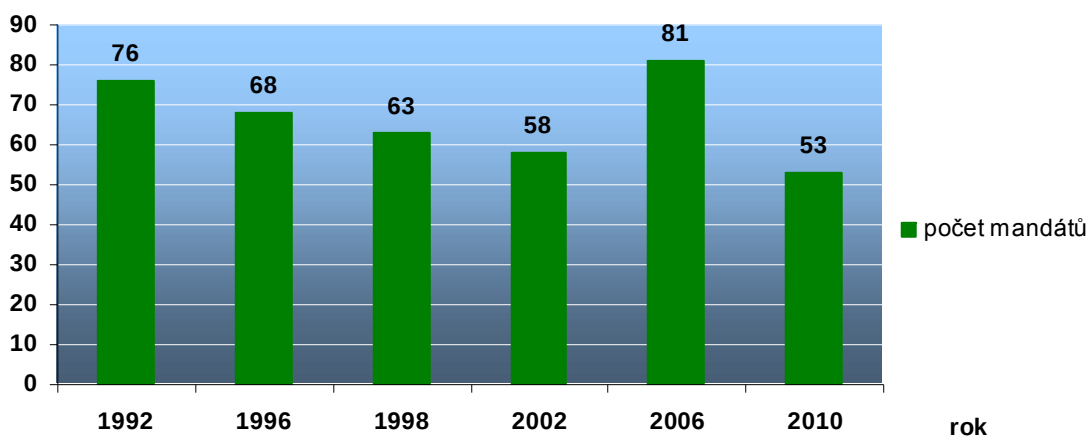
rok	1992*	1996	1998	2002	2006	2010
% voličských hlasů	29,73	29,62	27,74	24,47	35,38	20,22
počet mandátů	76	68	63	58	81	53

* během voleb 1992 kandidovala ODS v koalici KDS

Graf 5.1: Vývoj relativních výsledků voleb do Poslanecké sněmovny pro Občanskou demokratickou stranu

Graf 5.2: Počet poslaneckých mandátů po volbách do Poslanecké sněmovny
Parlamentu ČR pro Občanskou demokratickou stranu

Podíváme-li se na volební úspěšnost ODS z geografického hlediska, musíme opět začít už v roce 1990. Nejsilnějším krajem ještě při existenci OF bylo Hlavní město Praha. Do České národní rady zde volilo OF neuvěřitelných šedesát čtyři procent voličů, celostátní průměr byl necelých padesát procent. Dalšími voličsky velmi silnými kraji byly Západočeský a Jihočeský.

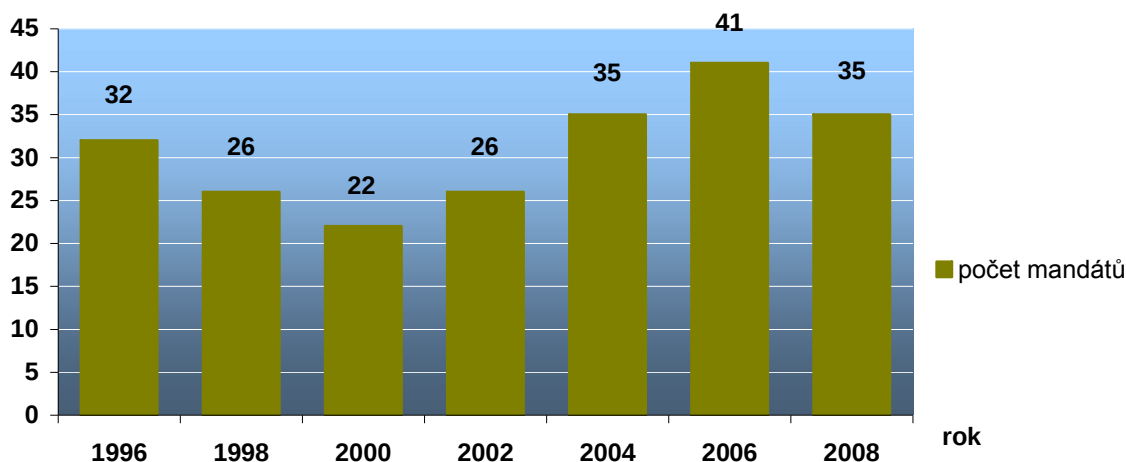
Situace se poměrně výrazně změnila po několika letech. V roce 1998 ODS ve volbách do PS PČR obsadila celkově druhé místo s necelými dvaceti osmi procenty. Tradičně nejsilnější byl kraj Hlavní město Praha s vysokým rozdílem téměř patnácti procent. Druhým nejsilnějším volebním krajem se pro následující roky stal Středočeský kraj.

V posledních volbách 2010 do PS PČR se víceméně potvrdily volební trendy. Nejvýraznější podporu ODS poskytly kraje Hlavní město Praha, Středočeský, Jihočeský a Plzeňský kraj. Celostátní průměr od roku 1990 snižují kraje moravské, kde tamější obyvatelstvo je spíše levicového zaměření. Kraje české jsou více pravicovými, výjimku tvoří kraje Karlovarský a Ústecký. Výše popsané ucelenější informace jsou graficky znázorněny v mapách v příloze 2-4.

Výsledky voleb do Senátu Parlamentu ČR

Senátní volby se konají každé dva roky do jedné třetiny Senátu, tedy z celkových jeden a osmdesáti volebních obvodů se volí vždy dvacet sedm. Protože každá strana během voleb obhájí stávající posty a zároveň kandiduje i v dalších obvodech, nelze prostým výčtem získaných mandátů porovnat úspěšnost strany ve volbách. Kritérium, které už je porovnatelné, je celkový počet senátorských mandátů v celé Sněmovně Parlamentu ČR po volbách. Graf 5.3 graficky znázorňuje měnící se počty získaných křesel. Za sledované dvanáctileté období existence horní komory Parlamentu byl první nejúspěšnější rok 1996, odkud však po několika letech ODS narazila na spodní hranici pouhých 22 senátorských křesel z jeden a osmdesáti možných. Další velký úspěch nastal v roce 2006, kdy ODS v Senátu dosáhla svého maxima. Výsledek tak kopíruje i úspěšné volby do PS Parlamentu v téže roce.

Graf 5.3: Složení Senátu po volbách – počet mandátů ODS

Shrnutí

Volební taktiky ODS a jejich výsledný dojem by se daly přirovnat k pohybu na houpačce. Vydařenou kampaň střídá fiasko. Největším dílem volebního úspěchu bývá postava populárního kandidáta a dobrého politika, což se potvrzovalo, dokud v čele ODS stál předseda Klaus, který působil v politice od revolučního listopadu 1989. Dobrá kampaň je o to více potřebná v případě, že výrazná postava kampaně chybí, čehož by se ODS měla nadále držet. Celkový dojem utváří i momentální společenská atmosféra, na kterou je třeba reagovat, jako se podařilo volebnímu týmu např. v roce 1998, kdy „zachránil“ stranu optimistický duch ODS v době všeobecně špatné společenské nálady.

Ať už volby v uplynulých letech dopadly pro občanské demokraty dobře, pak se vedení muselo zamyslet nad tím, jak si voličskou přízeň udržet, nebo dopadly takřka katastrofálně, potom bylo třeba změnit volební taktiku. Na volebních událostech, kampaních a programech je patrný posun ODS žádoucím směrem, směrem k voliči, zároveň se dá vytipovat i období stranické krize, vnitřních sporů a vzdalování se od tradičních idejí a metod ODS, které měly za následek volební neúspěch. Dalším prvkem volebních kampaní ODS je fakt, že přiostrují, nezřídka užívají hrubých až vulgárních metod, ale na druhé straně se zdokonalují a profesionalizují.

Hodnocení zdrojů

Nejdůležitějším a nejobsáhlejším zdrojem informací byly předvolební materiály ODS, které poměrně uceleně archivuje na svém stranickém webu. Teoriím volebních kampaní, zvláště negativních se zabývá jedna z mála českých autorek Eva Bradová, která podává stručné a výstižné příklady z českých i zahraničních předvolebních akcí.

6 Zapojení ODS do politického systému

Od svého vzniku na jaře 1991 byla ODS neoddělitelnou součástí české politické scény a účastnila se, i když ne vždy většinovým, přesto významným způsobem vlády. Ať už v pozici vládní strany nebo opoziční, měli občanští demokraté možnost ovlivňovat dění v zemi. Největším stranickým soupeřem od počátku působení na politické scéně byla sociální demokracie, jejíž vliv se v devadesátých letech rok od roku zvyšoval.

V této kapitole se dostáváme k tématu, v jaké pozici a s jakými politickými stranami se po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR účastnila ODS vlády¹⁰² a s jakými konkrétními výsledky. Vybrány jsou jen nejdůležitější události uplynulého volebního období nebo takové, které měly zvláštní význam pro Českou republiku.

Podíl ODS na vládě a její výsledky

ODS byla součástí vlády ještě před rokem 1992, ale voleb 1990 se její členové zúčastnili ještě jako OF, které se v průběhu volebního období rozpadlo a vládu utvořila koalice ODS, KDS a OH většinou sto dvaceti čtyř křesel.

6.1 Vláda 1992-1996

Volby do České národní rady konané v červnu 1992 byly počátkem první vlády Václava Klause. O místa v ČNR se tehdy ucházelo čtyřicet dva stran a hnutí. Vláda byla sestavena z koalice ODS-KDS, KDU-ČSL a ODA. Nadpoloviční většinu získala vláda s výrazně menší rezervou pouhých čtyř křesel v porovnání s rokem 1990.¹⁰³ Po rozdělení federace funkci Parlamentu převzala do té doby působící ČNR.

Česko-slovenský rozvod

Zcela zásadní změny uspořádání Československé republiky nastaly v červnu 1992. Krátce po tom, co byl Václav Klaus pověřen sestavením federální vlády, proběhly první rozhovory ODS a Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) o koncepci česko-slovenské

¹⁰² Data převzata z elektronické encyklopedie Wikipedie

¹⁰³ Graficky znázorněné podíly na vládě všech zúčastněných stran viz Příloha 5

vlády.¹⁰⁴ Politolog Karel Vodička se domnívá, že Vladimír Mečiar, předseda HZDS, úmyslně kladl podmínky pro Čechy nepřijatelné a snažil se tak Klause přimět k učinění prvních návrhů na rozdělení státu. Navenek ovšem Mečiar vystupoval s názorem, že Slováci chtějí nadále udržet Československo, zatímco Češi usilují o jeho rozdělení. Už v této době se proti ODS, více proti jejímu předsedovi, vyhranila ČSSD.

Další jednání vedla k situaci, kdy HZDS tíhla k vytvoření konfедераčního uspořádání, což slovy novináře Jana Bauera bylo „*vytvoření slovenského státu za české peníze*“.¹⁰⁵ HZDS pokládala za nejideálnější formu „*konfederaci s vlastní mezinárodně právní subjektivitou obou republik*“.¹⁰⁶ Zatímco ODS považovala za „*jedině rozumnou formu společného státu federaci s jedinou mezinárodně právní subjektivitou*“. Čtvrté jednání obou stran vedlo 19.června 1992 (třináct dní po volbách) k politické dohodě o rozdělení federace na dva státy. Zákon pro rozdělení federace schválili všichni poslanci z ODS a dva poslanci z ČSSD (Valtr Komárek a Josef Žanda).¹⁰⁷

Naproti tomu politik a novinář Jiří Kotas, který mimo jiné v roce 1992 kandidoval na prezidenta republiky, zastává zcela opačný názor na to, kdo z výše uvedených předsedů měl zájem na rozdělení státu. Na základě osobních rozhovorů s Vladimírem Mečiařem před volbami a blízkou spoluprací s Václavem Klausem upozorňuje na neochotu Klause vést jakékoliv rozhovory o federální vládě po volbách.¹⁰⁸ Jedním z nejzávažnějších důvodů, kterým dokládá své tvrzení, že Klaus plánoval rozdělení státu dlouho před samotnými jednáními v červnu 1992, je jeho nezájem stát se premiérem federální vlády a snaha zaujmout jen post v českém národním parlamentu.

V Čechách, více nežli na Slovensku, po rozdělení republiky panoval hluboký nesouhlas veřejnosti s tímto rozhodnutím. Oproti tomu v roce 2009 zveřejnilo Centrum pro výzkum veřejného mínění odpovědi na otázku jak lidé hodnotí rozdělení státu. Padesát dva procent odpovědělo, že to byl správný krok, opačného názoru bylo necelých třicet pět procent.¹⁰⁹

¹⁰⁴ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?*. Praha, 1998, s.57-66

¹⁰⁵ Ibid. s.59

¹⁰⁶ Ibid. s.60

¹⁰⁷ Ibid. s.64

¹⁰⁸ KOTAS, J. V. *Klaus a jeho éra* : stručná anatomie Neuvěřitelného. Praha, 2003, s.76-109

¹⁰⁹ SOUKUP, J. Rozpad Československa byl správný, myslí si většina Čechů. [online]

Reformní ekonomika

Na počátku roku 1990, krátce po politickém převratu, se kromě čerstvě nabyté svobody a demokracie hojně diskutovalo o ekonomické reformě Československé republiky. Politický střet nastal mezi dvěma koncepcemi. Reformní komunisté se drželi „osvědčené“ cesty centrálního plánování a vládní kontroly a liberální politické křídlo (podstatně početnější) prosazovalo tržní ekonomiku západního typu.¹¹⁰ Po krátké rozepři mezi těmito návrhy, s nadšením značné části občanů, byla prosazena a zahájena varianta druhá. Velmi rychle začala privatizace státních podniků, investice do soukromé sféry, liberalizaci cen apod. Zároveň restriktivními opatřeními nedošlo vzápětí k vysoké inflaci, což hovoří ve prospěch takto zvoleného postupu.

Ale díky nedostatečným a nedůsledným zákonným normám se otevřel prostor pro snadné nabytí majetku prostřednictvím neprůhledných přechodů ze státního na soukromé vlastnictví podniků.

Kupónová privatizace a Harvardské fondy

ODS v čele se svým předsedou Klausem při každé příležitosti chválila proces kupónové privatizace. Volby v roce 1992 byly pro ODS příležitostí zvýšit svou popularitu podporou tzv. Harvardských fondů. Občané mohli investovat své peníze do akcií podniků, za které byly slibovány až desetinásobné zisky. Privatizace proběhla ve dvou vlnách (1992 a 1994) a zúčastnilo se jí asi šest milionů občanů v každé vlně.¹¹¹ Touto cestou se zvýšil mnohonásobně počet soukromých podniků a značná část kupónů byla svěřena do správy investičním fondům.

Úspěchem těchto ekonomických změn prosazovaných ODS je fakt, že nedošlo k hluboké inflaci jako v jiných postkomunistických zemích. Nikdy však nebude panovat jednoznačně jednotný kladný nebo záporný názor na prospěch této metody „odstátnění“ majetku. Vytrvalým kritikem byla a je ČSSD. Jeden z nejvýznamnějších členů ČSSD, prognostik Valtr Komárek, o kupónové privatizaci prohlásil: „*Kupónová privatizace to byl vlastně obrovský výprodej za každou cenu. Já jsem to nazýval loupeží století, protože ten obrovský národní majetek se rozprodal za desetinu jeho hodnoty.*“¹¹² Na opačné důsledky upozorňuje i jiný

¹¹⁰ BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?*. Praha, 1998, s.29-55

¹¹¹ HOLMAN, R. Čím pro nás byla kupónová privatizace. [online]

¹¹² VALIŠ, Z. O českou privatizaci se stále vedou spory.[online]

české ekonom Karel Kříž. „Důsledky tohoto kroku jsou rozhodně pozitivní, i když byl provázen také kriminální činností, na kterou se dnes poukazuje jako na zásadní problém.“¹¹³

6.2 Vláda 1996-1998

Druhou vládou Václava Klause bylo i kratší následující období vlády ODS. Voleb se tentokrát účastnil mnohem nižší počet stran a hnutí. Pouhých patnáct kandidátů se ucházelo v červnu 1992 o místa v PS. Nebylo tak velkým překvapením, že ODS pod vedením Václava Klause zvítězila ve volbách (ačkoliv je provázela řada negativních okolností kampaně, viz kapitola 5), překvapením bylo to, s jakým počtem křesel byla sestavována vláda. Menšinovou vládu¹¹⁴ ODS tvořila s KDU-ČSL a ODA. V tomto roce se již silně projevil vliv ČSSD na voliče – ta tak získala jeden a šedesát křesel, což bylo pouze o sedm méně, než získala vítězná ODS.

Skandály kolem financování strany, zmiňované v kapitole 4, se staly definitivním koncem vlády ODS poté, co předseda strany podal demisi. Od ledna do července 1998 byla nastolena dočasná vláda bankéře Josefa Tošovského.

Státní rozpočet

V letech 1990-1992 vykazovala federální vláda nepříliš velký, ale přesto minusový státní rozpočet.¹¹⁵ Po nástupu ODS do vlády se spolu s výsledky poměrně rychlého ekonomického růstu státní rozpočet vyrovnal a v letech 1993-1995 byl dokonce přebytkový. Tento pozitivní kurz nastal v historii České republiky poprvé a také naposledy.

Od roku 1996 do roku 1998 se za vlády téměř stejné koalice vytvořil a znásobil schodek státního rozpočtu. Maxima v té době, téměř třiceti miliard, dosáhl v roce 1998. Následujících několik vlád s ODS v opozici se pod taktovkou ČSSD dostal stát do hlubokého dluhu, na jehož počátku byly ovšem dopady nedokončené ekonomické reformy ODS.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Menšinová vláda byla tvořena 99 křesly, kterou tolerovala ČSSD s 61 křesly

¹¹⁵ Zdroj dat ČSÚ

6.3 Vláda 1998-2002

Během předčasných voleb zvítězila o jedenáct křesel ČSSD. Skandály a mediální kauzy ODS citelně uškodily. Byla ovšem opět sestavena menšinová vláda, kterou tentokrát tolerovala ODS. Fungování vlády a vzájemnou spolupráci obě strany pojistily podepsáním tzv. Opoziční smlouvy (viz kapitola 4). ODS ve volbách získala 63 křesel a na dlouhých osm let byla postavena do role vládní opozice.

NATO

V březnu 1999 vstoupila Česká republika do NATO. Tento akt je považován za jeden z nejvýznamnějších úspěchů naší zahraniční politiky. Česká armáda získala v organizaci dobré jméno. O vstupu jednal předseda tehdejší vlády Klaus už v roce 1997. V dubnu 1998 bylo přistoupení schváleno Poslaneckou sněmovnou i Senátem valnou většinou hlasů. ODS byla jednohlasně pro vstup do Severoatlantické aliance.

„Toleranční patent“

Vraťme se krátce k tomuto dodatku opoziční smlouvy mezi dvěma nejsilnějšími politickými stranami, a to k jeho konkrétním politickým výsledkům. První z pěti dohod, které tento dokument obsahuje, se týká státního rozpočtu. Závazek ČSSD, že schodek rozpočtu v roce 2001 nepřesáhne dvacet miliard¹¹⁶, byl nesplněn zhruba o padesát osm miliard.¹¹⁷ Následovala dohoda o změně volebního zákona a vzniku funkční většinové vlády složené maximálně ze dvou politických stran. Tento zákon byl Poslaneckou sněmovnou přijat, avšak Ústavní soud ho následně zrušil. Další, třetí dohodou, byl vstup ČR do EU při dalším rozšíření. Jednalo se o přijetí několika desítek „evropských“ zákonů. Z nich padesát bylo přijato oběma největšími, ale i dalšími parlamentními stranami, ovšem dvacet zákonů bylo přijato proti vůli ODS.¹¹⁸ V ekonomických reformách se vláda zavázala zprivatizovat část majetku z Fondu národního majetku, omezit státní administrativu či zdravotnictví orientovat ze státního na soukromé. Od roku 2002 mělo dojít k deregulacím energií. Tato část podstatná pro politiku prosazovanou ODS nebyla splněna téměř vůbec. Z čehož vyplývá, že požadavky stanovené ODS zároveň byly velmi málo kontrolovány a dožadovány. V podstatě se tak ODS

¹¹⁶ Toleranční patent.[online]

¹¹⁷ ČSÚ

¹¹⁸ PEČINKA, B. Příliš toleranční patent. [online]

podílela na neúspěchu důležitých ekonomických reforem. Kupříkladu administrativa státní správy ještě vzrostla.

A tak jediným skutečně významným výsledkem patentu, který Václav Klaus nazval tolerančním, bylo přesvědčení levicově zaměřené strany přijmout silně liberální, tudíž pravicová politická opatření.

6.4 Vláda 2002-2006

Přes všechny aféry ČSSD, rezignace předsedů vlády, změny ve vedení, se až do roku 2006 ODS musela spokojit s druhým místem. Koalice byla sestavena s dřívějším partnerem občanských demokratů KDU-ČSL a s koalicí US-DEU, a to s těsnou nadpoloviční většinou křesel. Naproti tomu ODS ve volbách 2002 získala do té doby nejméně křesel, což byl pro předsedu Klause velký neúspěch. Předseda dal svou funkci na podzim téhož roku k dispozici.

Volba prezidenta I.

Kladný výsledek volby prezidenta pro kandidáta navrženého ODS Václava Klause byl jednoznačným úspěchem strany. Jak už bylo řečeno v kapitole 4, po dohodě se členové ODS sjednotili v podpoře svého bývalého předsedy a díky dobře vedeným jednáním s poslanci a senátory dokázali zvolit Klause ve třetím kole třetí volby.

Evropská unie

O vstup požádal v roce tehdejší 1996 premiér Václav Klaus. Přístupová jednání trvala několik let. ODS řadu let vedla politiku eurorealistickou a ke vstupu ČR do EU se vyjadřovala nejčastěji prostřednictvím velmi vyhraněných názorů svého předsedy Klause. Po zvolení Mirka Topolánka předsedou strany se stalo členství v EU pro Občanskou demokracii takřka prioritou. V referendu se pro vstup vyslovilo 77,3% hlasujících.¹¹⁹ Nakonec byla prezidentem Klausem a premiérem Špidlou smlouva podepsána v dubnu 2003, v platnost vstoupila 1.května 2004.

¹¹⁹ Vstup České republiky do EU. [online]

6.5 Vláda 2006-2009

Řadu let v opozici ODS přerušila po volbách 2006 vítězstvím, získala historicky nejvíce křesel v PS. Osmdesát jedna mandátů byl úspěch o to výraznější, ve srovnání s minulými výsledky, které byly naopak minimem. Rozdíl byl celých dvacet tři křesel. První vláda Mirka Topolánka byla ale menšinová, trvala o něco více než jeden měsíc, než jí byla Poslaneckou sněmovnou vyslovena nedůvěra. Nastala patová situace, která způsobila vládní krizi bezvýhodného vyjednávání. A tak byla ODS dočasně pověřena vykonáváním funkce, než byla v lednu 2007 sestavena koaliční vláda z ODS, již tradičního koaličního partnera KDU-ČSL a Strany zelených. Tyto tři subjekty měly k dispozici sto křesel.

Volby i následující vláda koalice byly provázeny řadou stížností a vzájemného napadání. Rivalita dvou nejsilnějších politických stran vyústila v množství neúspěšných jednání, osobních útoků a urážek. Regulérního konce volebního období se tato vláda nedočkala. V březnu 2009 byla opět vládě vedené Mirkem Topolánkem vyslovena Poslaneckou sněmovnou nedůvěra. Situace byla o to horší, že se tak stalo v době českého předsednictví v Radě EU, což samozřejmě na kreditu České republiky mezi evropskými partnery nijak nepřidalo. Topolánkova vláda byla podle Ústavy pověřena vykonáváním funkce jako vláda v demisi a to až do května, kdy byla jmenována prezidentem republiky tzv. úřednická vláda Jana Fischera.

Reformní opatření

V roce 2007 byla vládou v čele s ODS připravena reforma veřejných financí. Státní dluh pro rok 2007 činil více než devadesát miliard korun, což bylo o třicet pět miliard více, než v předešlém roce, tudíž bylo žádoucí prosadit zcela zásadní reformu státních financí. V platnost vstoupila v roce 2008 a týkala se změn téměř padesáti zákonů, což byla od roku 1993 největší ústavní změna.¹²⁰ Reforma se dotkla zavedení třech nových ekologických daní, daní z příjmu fyzických osob, DPH, sociálních dávek, zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví apod. Ve svém volebním programu ODS deklarovala razantnější změny, které se v reformě v plném znění zdaleka nepromítly. Ale přesto i opatrné prosazování částečných reforem bylo žádoucí změnou a v politice ODS, vzhledem k posledním letům, úspěchem.

¹²⁰ Ministerstvo financí ČR. [online]

Volba prezidenta II.

Při prezidentské volbě 2008 se většina politických stran snažila prosadit volbu veřejnou, jediné ODS požadovala tajnou volbu. Během jednání byla ODS neúspěšná, hlasovalo se veřejně.

V prvním volbě byli kandidáty Václav Klaus a Jan Švejnar.¹²¹ Postoupili až do třetího kola, s rozdílem několika málo hlasů. Klausovi chyběl ke zvolení jeden hlas. Se zvyšujícím se rozdílem získaných hlasů mezi oběma kandidáty během druhé volby byl ve třetím kole se ziskem 141 hlasů zvolen Václav Klaus a opětovně získal mandát prezidenta. ODS opět dokázala podpořit svého kandidáta a získat přízeň dostatečného množství poslanců a senátorů jiných stran. Neúspěchem pro stranu byla neschopnost zabránění prosazení veřejné volby, během níž docházelo k silné kritice ze strany veřejnosti ohledně nátlaku na některé politiky.

6.6 Vláda 2010

Zatím poslední volby do PS Parlamentu ČR se konaly v červnu 2010. Situace se oproti jiným letům výrazně změnila. Ze čtyř tradičních stranických členů vlády, ODS, ČSSD, KDU-ČSL a KSČM, po volbách zcela neúspěšně vyšla KDU-ČSL, která nezískala potřebných 5% voličských hlasů. Naopak pětiprocentní hranici překročily subjekty, které ve vládě figuruji vůbec poprvé, TOP 09 a Věci veřejné.

S jeden a půl procentním náskokem se vítězem voleb stala ČSSD, ačkoliv takto, s padesáti šesti mandáty, by nesestavila vládu ani za pomoci KSČM. Koalice byla tudíž vytvořena z ODS, TOP 09 a strany Věci veřejné, která v čele s premiérem Petrem Nečasem pohodlně tvoří sto osmnáct křesel v PS. Podepsáním koaliční smlouvy tak od 13. července byli prezidentem jmenováni členové vlády.

Ačkoliv volební výsledek padesát tři křesel pro ODS je opět značným propadem oproti předešlým volbám, přesto si své místo ve vládě občanští demokraté udrželi. ODS získala v současné vládě několik postů, včetně funkce předsedy vlády. Dalšími ministerskými posty za ODS jsou: ministr obrany Alexandr Vondra, ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, ministr

¹²¹ Volební speciál iDNES.cz

průmyslu a obchodu Martin Kocourek, ministr životního prostředí Pavel Drobil, ministr zemědělství Ivan Fuksa. Z patnáctičlenného kabinetu tedy získala šest postů.

Shrnutí

V předchozích letech si ODS nepravidelně předávala vládu v podstatě pouze s ČSSD, která občanským demokratům ubírala nejvíce voličských hlasů. Po roce 1998 se spolu se sociálními demokraty snažila prosadit změnu ústavního zákona, která by posílila úlohu velkých politických stran na úkor malých. Pokud ODS volby vyhrála, musela vždy tvořit koalici, která by získala většinu vládních křesel. Nejčastějšími středovými nebo středopravicovými partnery byla KDS, se kterou se později spojila, OH, KDU-ČSL a ODA.

Vláda ODS přinesla některé zcela zásadní změny pro stát a občany. Došlo k rozpadu Československa a vzniku České republiky, byla nastartována ekonomická reforma, započala jednání o přistoupení ČR do NATO a EU.

Hodnocení zdrojů

Hodnocení výsledků politiky ODS není ani pro politology či novináře jednoznačnou otázkou. Většinou najdeme zásadně protichůdné názory na uplynulé události a politická rozhodnutí. Jako například při hodnocení kupónové privatizace, prostřednictvím které byla značná část státního majetku převedena do soukromého vlastnictví. Politik Valtr Komárek již z povahy svého smýšlení nesouhlasil s rychlými změnami české ekonomiky, naproti tomu ekonom Karel Kříž kvituje minimálně zavedené ekonomické metody, méně však už výsledky, které také nebyly vždy pozitivní pro všechny občany.

I ostře vyhraněné názory politika Jiřího Kotase zejména proti bývalému předsedovi ODS Klausovi souvisí s jeho osobními zkušenostmi a komentáře událostí první poloviny devadesátých let jsou značně emočně proloženy jeho samotnou snahou o udržení ve vrcholné politice.

Zajímavé, a dá se říci dosti objektivní, hodnocení politiky ODS můžeme získat od publicisty Bohumila Pečinky, který ačkoliv těží z vlastních osobních zkušeností a vzpomínek, zůstává

vzdálen jednostranně zaujaté kritice. Nabízí poměrně detailní „reportáže“ politického dění a to z různých úhlů pohledu.

7 Podpora a medializace

I velké, a na politické scéně dlouhé roky působící, strany se neobejdou bez podpory institucí, organizací a zejména svých členů. V dnešní době je důležitější mít podporu partnerských subjektů spíše než médií, která mají tendence svou přízeň upírat směrem pro ně v danou chvíli žádoucí.

Partnerství se stranami a organizacemi

Partnerské strany

První společně vedenou politikou byla koaliční spolupráce ODS s KDS. Na prvním kongresu v listopadu 1991 byla sjednána koalice a do následujících parlamentních voleb 1992 vstoupily strany společně. Spolupráce ODS a KDS v roce 1996 vyústila ve sloučení těchto subjektů, což podpisem smlouvy o integraci proběhlo ještě před parlamentními volbami 1996. Kladné vztahy udržovala ODS také se stranami LDS, ODA a KAN.

Během roku 1992 se ODS stala členem Evropské demokratické unie (EDU), což je společné uskupení desítek pravicových, liberálních a křesťansko-demokratických stran. Místopředsedou byl zvolen Václav Klaus a dodnes působí v této funkci.

Jako první česká politická strana byla 2. prosince 2001 ODS přijata do International Democrat Union (IDU), tedy do celosvětové organizace pravicových politických stran. V roce 2002 byl na konferenci ve Washingtonu jedním z místopředsedů zvolen Václav Klaus.

Po volbách do Evropského parlamentu 2004 vstoupila ODS do nejsilnější europoslanecké frakce Evropské lidové strany - Evropských demokratů (EPP-ED).¹²²

¹²² Historie ODS [online]

Partnerské organizace

Nejen mezi oficiálními politickými stranami má ODS své partnery a spolupracovníky. Níže je stručně popsána charakteristika několika významných spřátelených organizací či uskupení, se kterými ODS provázala své aktivity nebo navázala vzájemnou podporu.

Klub Mladých konzervativců

Jednou z bezesporu zajímavých organizací podporující ODS je skupina Mladí konzervativci (MK). MK je strukturou sdružující občany ve věku 15-35 let, kteří jsou politicky pravicového zaměření. Sami se profilují jako zastánci konzervatismu, ekonomického liberalismu či neoliberalismu. Občanské sdružení bylo založeno v roce 1991 a svou strukturou a ideovým zaměřením se podobá volněji organizované ODS. Těžiště témat a aktivit, které podporují, je výrazně ekonomické povahy, přesto se člení na několik zájmových kruhů: ekonomický, politologický, kulturní, právní, technický a zahraniční. Již řadu let ODS s Mladými konzervativci spolupracuje, např. během volebních kampaní. Mediální podpora ODS na internetových aplikacích a webech MK je nejen dobrou reklamou, ale významným magnetem pro mladé voliče. Zároveň řada členů MK přechází do ODS a zastává významné posty. Z řad MK vyšlo několik dnes již známých občanských demokratů, jako například ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, či bývalý ministr vnitra, současný advokátní koncipient a předseda Správní rady soukromé VŠ Cevro Institut, Ivan Langer. Podstatně více členů MK můžeme nalézt v obecních a krajských zastupitelstvech.

Aktivity, kterými se členové klubu zabývají, jsou dvojího druhu. Workshopové či vzdělávací akce typu Škola mladého konzervativce nebo společenské akce Modrý den. Na druhé straně organizují setkání s politiky a aktivně spolupracují na politické scéně.¹²³

Další podobností s ODS je jistě i barevné modré označení (viz Obr. 7.1). Základem sdružení je regionální klub se sídlem v Praze 5 a řadou dalších klubů ve většině ostatních krajích. Výjimku tvoří např. Liberecký kraj, kde sídlo MK chybí, ačkoliv je to kraj již tradičně ODS silně nakloněn.

¹²³ *Pravicová politika pro mladé* [online]

Obr. 7.1: Logo Klubu konzervativců

Převzato z <<http://www.konzervativci.cz/images/logo.gif>>

Projekt eStat.cz

Poněkud komplikovaný projekt eStat neboli efektivní stát funguje od roku 2004 jako občanské sdružení Michala Tošovského se sídlem v Praze. Cílem aktivit je snaha o vytvoření společného konceptu hospodářských a ekonomických reforem, na kterých by se shodli veřejní představitelé obou sektorů tak, aby vedly k rychlému a efektivnímu fungování a prosperitě státu. Jinými slovy se pomocí seminářů a dílčích projektů snaží o podporu fungující a moderní státní správy bez zbytečných byrokratických procesů.

Jedním ze známých projektů, na kterých se eStat podílí, je program CZECH POINT. Smyslem bezpečné elektronické identifikace, konverze spisů a rychlého a v podstatě velmi jednoduchého užívání elektronické databáze osobních dokumentů je zrychlení a zefektivnění úředních postupů.

Sdružení se mimo jiné podílí na navrhování a připomínkování znění zákonů a snaží se o jejich prosazení v legislativě.

Cevro

Již výše v textu byl zmíněn Cevro Institut, což je dceřiná obecně prospěšná společnost Liberálně konzervativní akademie. Cevro je občanským sdružením a umožňuje jednoleté mezioborové studium politologických, ekonomických, mezinárodněprávních a jiných témat, po jehož dvousemestrální absolvování získá student diplom.

O něco více zajímavější aktivitou společnosti je sestavování a vydávání desítek odborných textů a publikací. Tematicky jsou velmi úzce a konkrétně zaměřena a ve většině případů se

zabývají politologickými náměty. Některé analýzy, sborníky a učební texty pro Cevro Institut jsou i součástí knihovních fondů. Dále Cevro vydává Čtrnáctidenník, který je stručnou, hutnou informací na jednom listu A4, vždy na jedno konkrétní téma, které je aktuálně na politické scéně diskutováno nebo probíráno v komorách Parlamentu. Slouží jako „informační leták“ pro laiky i zákonodárce, který je na webových stránkách ke stažení od prvního ročníku 2007.

Na všechny zmíněné partnerské organizace je uvedena přímá spojitost a odkaz na hlavním webu ODS.

Členství v ODS

Rozvoj členské základny ODS je jednou z hlavních oblastí, kterou se zabývá manažerské oddělení strany. Mohli bychom nalézt alespoň dva zásadní důvody, proč je pro stranu nutné se věnovat možnostem členství v jejích subjektu. Za prvé jsou členské příspěvky jistým a legálním zdrojem financování aktivit strany¹²⁴ (i když méně významným). Za druhé zájem každé strany se obrací na snahu o rostoucí počet členů strany, jako občanské podpory a voličské přízně.

Zároveň s rozvojem multimediální sekce ODS, jako moderního a široce dostupného prostředku propagace strany, se v posledním roce zaměřila hlavní kancelář na propagaci členství ve straně novými způsoby. Členství podle stanov ODS vzniká po podpisu papírové přihlášky, osobní účasti před rozhodnutím rady MS ODS, zaplacení členského poplatku a prokázáním totožnosti. Takto po drobných změnách stanov funguje formální vznik členství. Vnášením nových možností působení ve stranickém subjektu pro členy strany se tyto náležitosti neruší, naopak jsou podpořeny možnostmi elektronické přihlášky na webové aplikaci intranet, kterou zprovoznilo mediální oddělení pouze pro své členy.

Moje ODS

Pro nečleny strany je zpřístupněna pouze část o postupu při žádání o členství, stanovy ODS a elektronická přihláška. Další sekce jsou určeny členům, kteří na základě hesla mohou využívat dalších aplikací. Intranet je obdobou moderních sociálních internetových sítí, jak

¹²⁴ Výše členského příspěvku se podle informací na intranetu ODS mírně liší v různých oblastních sdruženích. V průměru se částka pohybuje okolo 300,- za rok. Studenti, ženy na mateřské dovolené a důchodci platí méně.

svou funkcí, tak možnostmi. Každý člen má svůj profil se základními údaji, a veřejné jsou i profily stranických orgánů. Zatím fungují orgány místních a oblastních sdružení. S postupem času přibudou i fóra, možnost nastavení přijímání centrálních SMS zpráv a odbírání Listů ODS. Podle hlavního manažera ODS Jana Kočího¹²⁵ je intranet možností, jak se názory, postřehy a postoje členů strany mohou dostat napříč sdruženími a orgány k vedení strany. Plánuje se kompletní informační servis. Další možnosti, které bude moci členská základna využít, je například zveřejněný plán akcí. Kočí se dále zmiňuje o vytvoření archivu usnesení rad a zápisů z jednání sdružení. Stejně jako možnosti, které jsou členům zpřístupněny na sociálních sítích, bude součástí aktivit členů i vkládání fotogalerií, tvorba blogů atp.

Součástí intranetu má být v budoucnu i věrností program. Prostřednictvím této sekce by mohly být využívány výhody a slevy pro členy ODS od partnerů projektu. Zatím je tato „výhoda“ členství ve fázi příprav. Ale faktem zůstává, že občanští demokraté se snaží inovovat nabídku, která by byla pro zájemce o členství lákavá. Je docela možné, že virtuální možnost podílet se na životě strany by mohla přilákat mladší generaci občanů nad osmnáct let, která ve velké míře využívá internetu a již zmíněných sociálních sítí. Zda se tímto způsobem podaří zpopularizovat stranu, se v současné době určit ani odhadovat nedá. Na celém projektu se bude ještě delší dobu pracovat a další měsíce a roky úprav a užívání budou třeba pro relevantní posouzení, zda tyto multimediální příležitosti měly na míru členů strany vliv.

Dokumenty a texty z archivu ODS

Během poměrně dlouhé historie pod hlavičkou občanské demokracie vyšlo množství spisů. Pro jejich analýzu je vhodné je rozdělit do několika skupin.

Tiskoviny

Do doby, než se Občanské fórum rozpadlo na několik politických uskupení, byl vydáván týdeník *Fórum*. Tehdy to byla kromě televizních zpráv jedna z mála možností, jak šířit a zpřístupňovat události z dění OF veřejnosti. Tisk je nedílnou součástí propagace a od roku 1991 a v pozdějších letech ODS také vydávala řadu týdeníků.

¹²⁵ Intranet ODS [online]

Nejstarší periodikum, které ODS začala vydávat, již v březnu 1991, byl *Bulletin ODS*. Než nad vydáváním týdeníku převzala odpovědnost Hlavní kancelář ODS, v lednu 1992, tiskl jej přípravný výbor ODS. Odpovědným redaktorem byl tehdy filozof Jan Patočka. V listopadu 1992 začal vycházet bulletin ve změněném formátu A3 pod vedením Jaromíra Piškora. Od roku 1995 do podzimu 1997 vycházel již jen jako čtrnáctideník.

S ODS je spojené i hojně diskutované vydávání politicky pravicově laděného konzervativního týdeníku *Sobotní Telegraf*. Jako šéfredaktor v něm působil jeden ze zakladatelů ODS, bývalý místopředseda ODS a bývalý místopředseda vlády Miroslav Macek. Týdeník byl založen v únoru 1991 a později byl vydáván i jako deník. Jeho vydavatelem byla společnost GENNEX, a.s., s níž se pojí známá aféra s vedením společnosti z řad bývalých agentů StB a její nepřehledné financování. Jisté je to, že dokud firma GENNEX nepřišla do konkurzu v roce 1996, měla ODS zajištěnou tiskovou podporu.

Souběžně s *Bulletinem ODS* vydávala Hlavní kancelář i *Zpravodaj HK*. Od března 1992 vycházel také jako týdeník. Všechna doposud jmenovaná periodika jsou bohužel obtížně dohledatelná. Vzhledem k tomu, že nebyla vydávána elektronicky, jako je tomu u tiskovin již dnes běžné. Některá čísla *Bulletinu ODS* jsou ale k dispozici v archivech knihoven.

Během let 1998 a 1999 vydávala Hlavní kancelář týdeník *Mezi námi*. V redakční radě se vystřídala řada známých osobností ODS (např. Libuše Benešová, Martin Říman, Jan Zahradil, Miroslava Němcová a další). Od prosince 1999 vycházel list jako občasník, který od května 2000 tiskla a připravovala tisková sekce ODS. *Mezi námi* už nevychází, ani nepravidelně. Posledním dostupným výtiskem je číslo 7 z roku 2001. Zároveň jsou výtisky *Mezi námi* dostupné i v elektronické formě.

Od roku 2003 do dnes vychází obdobný informační bulletin *Listy ODS*. Není týdeníkem, nevychází ani jedenkrát za měsíc. Během roku redakce vydá pět až devět čísel. Publicistická sekce ODS vytvořila moderní podobu tiskovin, jejichž součástí je také sekce „dopisy čtenářů“, rubrika „komentáře“, výlety do historie strany i České republiky, ale nechybí ani témata „obyčejná“, obecná. *Listy ODS* vypadají jako klasický magazín, který bývá přílohou celostátních deníků, s tím rozdílem, že je více zaměřen na politiku, a to politiku pravicově konzervativní.

Publikace ODS

V této části kapitoly se budeme zabývat pouze publikacemi, které vyšly z dílny ODS, jako dokumenty strany. Ačkoli vyšlo za dvacet let mnoho literárních děl, která mohou být spojována s občanskou demokracií, většina je buď z dílny kritiků ODS nebo jsou to díla vydaná členy ODS, se stranickým subjektem nesouvisí, nebo ne přímo.

Knihy z redakce ODS jsou pro veřejnost rozděleny do dvou edičních řad. Nejpočetnější sérií publikací jsou sborníky příspěvků z Kongresů ODS. Jsou v omezené míře dostupné v knihovnách, ale od roku 2002 jsou veřejně publikovány v elektronické podobě v archivu ODS. Do „Knihovny ODS“ patří i dvě vydání příspěvků z ideových konferencí ODS. Ze čtyř doposud konaných konferencí, jsou dvě vydány knižně, jedna je v elektronické podobě opět dostupná na webu a první ideová konference existuje jen jako několik příspěvků v rámci archivu ODS.

Rozsáhlým dílem je Kronika ODS, kterou zpracovala formou záznamů pamětníků Libuše Benešová. Kniha mapuje deset let existence strany a bývá častým zdrojem informací o historii ODS pro vědecké práce. Tato publikace není běžně dostupná v tištěné podobě, měla by ovšem být pro zájemce k dispozici v oblastních nebo regionálních kancelářích ODS.

Z jiné kategorie jsou vybrány dvě následující práce. *Černá kniha hříchů ČSSD* byla vydána v roce 2005 a je úzce zaměřena na kritiku politiky a politických praktik opoziční sociální demokracie. Stala se tak novou formou politického soupeření, která se na naší politické scéně ujala. O rok později podpořila tuto strategii publikací *50 nesplněných slibů*, což je souhrn výsledků vlády ČSSD vzhledem k předvolebním slibům, které voličům předkládala v kampani „Člověk na prvním místě“. Jako reakci na otevřenou kritiku ze strany ODS vydala v roce 2007 svou verzi hodnocení politiky ODS i ČSSD. V knihovnách ji lze běžně najít pod názvem *100 dní skandálů, omylů, vulgarity a tmářství : 100 dní vlády Mirka Topolánka*.

Poslední zajímavou knihou, která zde bude zmíněna, je dílo věnované Václavu Klausovi. Jedná se o publikaci věnovanou předsedovi ODS k šedesátým narozeninám. Je souborem věnování a příspěvků řady českých osobností politiky, kultury, vědy i publicistiky, doplněným o fotografie a životopisná data Václava Klause.

Již několik let tiskové oddělení nevydalo, kromě volebních programů a zápisů z konferencí, knihu, kterou by zařadila do své knihovny. Pokud by to měla být pouhá kritika politických protivníků, tak je to snad i dobře. Možná je ale na místě, vzhledem k blížícímu se dalšímu desetiletí strany, zamyslet se nad sepsání dalších „pamětí“ událostí a dnes již historických událostí ze života občanské demokracie.

Média

Média mají na popularitu politiků a politických stran podstatný vliv. Dnes ještě více než v minulých letech média ovlivňují veřejné mínění a hýbou volebními preferencemi. V prvních letech fungování demokratického tisku měly, a dá se říci, že svým způsobem i dnes mají, velké politické strany a jejich představitelé své významné „spojence“ zejména v oblasti tisku. Svou orientací se některá periodika přiklání buď spíše k pravici nebo spíše k levici politického spektra. A podle toho mnohdy věnují více prostoru „svým“ politickým stranám.

V prvních několika letech měla ODS na své straně přikloněny některé novináře z týdeníku Respekt, stejně tak jako část komentátorů týdeníku Reflex, jedním z nich je například Miloš Čermák. Dokud byl předseda ODS Klaus na vrcholu své popularity, v neohrožené pozici předsedy vlády, byl jeho „dvorním“ novinářem Jiří Leschtina z Mladé fronty DNES. Příznačný, pro období po změně preferencí v "žebříčku popularity ODS", kterou rámovaly kauzy s financováním strany, byl právě obrat novináře Leschtiny. Kdy se ze zapáleného Klausova příznivce stal stejně zapálený kritik. Myslím, že dnes bychom nemohli jednoznačně určit, který novinář by více podporoval určitou stranu. Vzhledem k proměně tendencí v žurnalistice směrem k tzv. investigativní novinářině a touze přijít se senzací, jde v politických kauzách stranická příslušnost stranou.

Orientačně by se dalo mluvit o Mladé frontě Dnes, která ač garantuje svou politickou neutralitu, je výrazně pravicově a konzervativně zaměřena. Stále je některým jejím komentátorům vytýkána přízeň k ODS. Samozřejmě, odmyslíme-li si krátkodobé "módní vlny", kdy se přízeň soustřeďuje na politické subjekty typu US, VV nebo TOP 09. Předpokládejme, že ODS má dostatek prostoru v Hospodářských novinách (HN), díky jejich zaměření. HN se orientují na ekonomiku a politiku, a má-li ODS stále těžiště v ekonomickém fungování státu, mohou být dobrým prostředím pro propagaci.

Naopak v České republice od počátku existence ODS vychází dva deníky, které svou orientací k dobré reklamě obecně pravicových stran nijak více nenapomáhají. Jsou jimi deník Právo, který je pokračováním prokomunistického Rudého Práva a deník Lidové noviny, který má minulost propojenou s disidenty v roli redaktorů a samizdatovým vydáním.

Shrnutí

V době počátků působení ODS bylo propagování pravicové ekonomiky a konzervativní politiky takřka módou pro některé deníky či týdeníky. S postupem času a s přibývajícemi komplikacemi na cestě k tržní ekonomice nadšení spřízněných periodik zeslábla. A téměř od poloviny devadesátých let byla snaha novinářů upřena na finanční skandály ODS, kterými se strana i jednotliví členové dostávali na přední stránky novin až nezdravě často. S příchodem předsedy Mirka Topolánka nastaly redaktorům zlaté časy, kdy nejen od členů opoziční ČSSD, ale hojně i ze strany vedení ODS, o kontroverzní a vulgární citace nebyla nouze.

O to významnějším pozitivem je pro stranu partnerství s organizacemi, které se otevřeně hlásí k politice a tendencím ODS, a propagují tak občanskou demokracii v dobrém světle. Na základě spolupráce těchto subjektů s ODS vznikají zajímavé projekty nebo odborné publikace, které opět dělají reklamu straně nebo se stávají podklady pro studium politologie a ekonomie.

Hodnocení zdrojů

Nesčetnými zdroji informací o společných projektech ODS s partnerskými subjekty, vydaných dokumentech a kompletní informační servis pro členy ODS jsou webovské stránky občanské demokracie, spolu s návaznými internetovými aplikacemi. Moderní forma servisu pro členy strany nebo případné zájemce je plně obsažena na intranetu ODS. Zhruba od roku 2000 jsou veškeré materiály z dílny ODS či záznamy z jednání uchovávány v elektronickém archivu. Ten je cenným zdrojem dokumentů, které běžně díky své povaze (volební plakáty apod.) neukládají v inventáři veřejné knihovny.

Závěr

Občanská demokratická strana je stabilní pravicovou liberálně konzervativní stranou politického systému České republiky už téměř dvacet let. Jejími hlavními oblastmi zájmu jsou stále, více či méně, ekonomika a státní hospodářství. ODS vznikla z rozpadu hnutí Občanské fórum, které jí svou popularitou zajistilo úspěšný start do čela vysoké politiky. Díky bouřlivé době, ve níž se strana etablovala, měla ODS možnost významně se podílet na zásadních událostech ČSR počátku devadesátých let dvacátého století.

Na příkladu politických témat majících vliv na politické působení ODS ve vládě v jednotlivých letech, porovnání volebních programů a dalších dokumentů z dílny občanských demokratů a účasti na vládě v České republice, jsem se pokusila alespoň rámcově zanalyzovat vývoj a změny, kterými ODS od roku 1991 prošla. Původní ambice podrobněji se věnovat charakteristice členské základny jako indikátoru úspěchu strany mezi občany jsem zúžila na stručný popis vývoje počtu členů v několika málo vybraných letech. Mým opakovaným žádostem na hlavní kancelář a regionální pobočku ODS o poskytnutí statistických údajů o genderovém poměru členů a zastoupení členů v krajích v jednotlivých letech nebylo bohužel vyhověno.

Okrajově jsem se také věnovala vztahům ODS s jejím největším politickým soupeřem ČSSD, protože rivalita těchto dvou subjektů měla značný vliv na vládu a politické úspěchy či neúspěchy ODS.

Pokud bych měla vybrat jednu oblast, v níž se ODS neustále transformuje, byla by to jistě snaha občanské demokracie přiblížit se voličům prostřednictvím moderních multimediálních aplikací a oslovování tak mladších generací voličů. Naopak téměř konstantní a oproti jiným stranám málo dynamické je personální obsazení vedení strany. Což ale také hovoří ve prospěch strany, protože to může znamenat stabilní a pevnou organizaci strany se silnou podporou řadových členů. Nelze však vyloučit, že se tím projevuje i dávka tendencí ke zkosnatělým organizačním strukturám a neprůchodnost mezi jednotlivými stupni v hierarchii ODS.

Během necelých dvaceti let působení ODS na české politické scéně se událo mnoho zásadních změn pro občany i stát. Relativně úspěšná ekonomická transformace, převedení většiny státního majetku do soukromého sektoru, vznik samostatného Českého státu a v neposlední řadě vstup České republiky do NATO a EU jsou příklady úspěchů i neúspěchů ODS. Byly to pro stranu jednoznačně příležitosti ovlivnit dění v zemi a členství ve straně znamenalo pro mnoho politiků úspěšnou kariéru. Vrcholný úspěch dokládá kariéra Václava Klause, který z působení v OF, přes mnohaleté vedení ODS, dosáhl na úspěšné, již druhé prezidentské volební období.

Literatura

Tištěné zdroje

BAUER, J. *Kdo za nás rozhoduje?*. 1. vyd. Praha : Saga, 1998. 223 s. ISBN 80-86133-19-2.

BENEŠOVÁ, L. *Kronika ODS : 10 let historie*. Praha : Občanská demokratická strana, 2001. 104 s.

BOBBIO, N. *Pravice a levice : důvod a smysl rozdělení politické scény*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 153 s. ISBN 80-7325-012-8.

BRADOVÁ, E. *Negativní kampaně a politická reklama ve volbách*. V Olomouci : Periplum, 2008. 134 s. ISBN 978-80-86624-44-0.

BUREŠ, J. *Občanské fórum*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk ; Praha : Metropolitní univerzita, 2007. 303 s. ISBN 978-80-86855-28-8 .

ČALOUD a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. 219 s. ISBN 80-7325-108-6.

ČERMÁK, M., SOTONA, J. *Klaus je mrtev, ať žije Klaus : pohled do zákulisí vysoké politiky*. Vyd. 1. Praha : Duel, 1997. 102 s. ISBN 80-86187-00-4.

Deset let ODS : III. Ideová konference : Praha, 21. - 22. dubna 2001. Praha : ODS, 2001. 127 s.

DVOŘÁKOVÁ, V.; KUNC, J. *Zrod českého stranického systému*. In DVOŘÁKOVÁ, V.; GERLOCH, A., Krystalizace politických stran v České republice po roce 1989 : Sborník příspěvků z vědecké konference. Praha : Česká společnost pro politické vědy, 1996. s. 55-63. ISBN 80-902176-0-5.

HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. 362 s. ISBN 978-80-7380-137-3.

HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004. 482 s. ISBN 80-86432-95-5.

HONAJZER, J. *Občanské fórum : vznik, vývoj a rozpad*. 1. vyd. Praha : Orbis, 1996. 107 s. ISBN 80-235-0076-7.

Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989. Vyd. 1. Praha ; Litomyšl : Paseka, 2008. 320 s. ISBN 978-80-7185-876-8.

KLAUS, V. *Cesta z pasti : projevy z let 1997-1999*. Praha : Votobia, 1999. 218 s. ISBN 80-7220-084-4.

KLAUS, V. *Kde začíná zítřek*. Vyd. 1. Praha : Knižní klub, 2009. 205 s. ISBN 978-80-242-2599-9.

KLAUS, V. *O tvář zítřka : Rok devadesátý*. 1. vyd. Praha : Pražská imaginace, 1991. 210 s. ISBN 80-7110-035-8.

KLAUS, V. *Klaus : proč jdu znova do toho*. Česko: Press servis, 2002. 93 s.

KLAUS, V. *Za všechno může Klaus! : [proč budu volit ODS]*. Vyd. 1. Praha : Duel, 1998. 75 s. ISBN 80-86187-12-8.

KLUSÁKOVÁ, J., KLAUS, V. Jana Klusáková a Václav Klaus rozmlouvají nadoraz o osmi letech ve svobodném státě. Vyd. 1. Praha : Argo, 1998. 150 s. ISBN 80-7203-169-4.

KOTAS, J. V. *Klaus a jeho éra : stručná anatomie Neuvěřitelného*. Vyd. 1. Praha : Adonai, 2003. 198 s. ISBN 80-7337-082-4.

MALÍŘ, J., MAREK, P. *Politické strany : vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. II. díl, Období 1938-2004.* Brno : Doplněk, 2005. s. 1030-1826. ISBN 80-7239-179-8.

NOVÁK, M., LEBEDA, T. *Volební a stranické systémy : ČR v mezinárodním srovnání.* Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2004. 485 s. ISBN 80-86473-88-0.

PEČINKA, B. *Cesta na hrad : ze zákulisí volebních kampaní.* Vyd. 1. Praha : Formát, 2003. 185 s. ISBN 80-86718-14-X.

PEHE, J. *Vytunelovaná demokracie.* Vyd. 1. Praha : Academia, 2002. 334 s. ISBN 80-200-1001-7.

Politické kampaně, volby a politický marketing. Vyd. 1. V Olomouci : Periplum, 2007. 142 s. ISBN 978-80-86624-36-5.

Politické strany moderní Evropy : analýza stranicko-politických systémů. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 727 s. ISBN 80-7367-038-0.

PŠEJA, P. *Stranický systém České republiky : politické strany a jejich vývoj 1989-1998.* 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005. 203 s. ISBN 80-7325-069-1.

SOTONA, J. *Tajemné konto : viděl Václav Klaus do podivného financování ODS?.* Vyd. 1. Praha : Duel, 1998. 103 s. ISBN 80-86187-03-9.

Svoboda a prosperita : ODS : Volby 1996. 91 s.

TABERY, E. *Vládneme, nerušit : opoziční smlouva a její dědictví.* Vyd. 1. Praha ; Litomyšl : Paseka, 2006. 300 s. ISBN 80-7185-446-8.

TOPOLÁNEK, M. *Co si myslí Topolánek.* 1. vyd. Praha : CEVRO, 2005. 224 s. ISBN 80-86816-08-7.

VODIČKA, K., CABADA, L. *Politický systém České republiky : historie a současnost*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Portál, 2007. 374 s. ISBN 978-80-7367-337-6.

Volební kampaň v České republice. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2000. 128 s.

Elektronické zdroje

Archiv [online]. 1991-2010 [cit. 2010-11-30]. Stránky ODS. Dostupné z <<http://www.ods.cz/archiv>>.

Archiv MV Sbírka zákonů. *Archiv MVČR* [online]. 1989, částka 37/1989 , [cit. 2010-11-30]. Dostupný z <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1989/sb08-89.pdf>>.

Archiv MV Sbírka zákonů. *Archiv MVČR* [online]. 2008, částka 11, [cit. 2010-05-06]. Dostupný z <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/sb011-08.pdf>>.

BARTOŠ, A. I loga politických stran podléhají módě, podívejte se. *IDNES.cz* [online]. 20.9.2009, -, [cit. 2010-11-30]. Dostupný z <http://zpravy.idnes.cz/i-loga-politickych-stran-podlehaji-mode-podivejte-se-f9b-/domaci.asp?c=A090909_150529_domaci_adb>.

BATTĚK, R., et al Provolání Občanského fóra o jeho ustanovení a jeho požadavcích. In *Dokumenty OF z listopadu a prosince 1989* [online]. Praha : Činoherní klub, 19.11.1989 [cit. 2010-09-05]. Dostupné z <<http://www.89.usd.cas.cz/cs/dokumenty.html>>.

FIALA, P. Volba prezidenta a český politický systém. *Revue politika* [online]. 20.3.2003, 3, [cit. 2010-08-30]. Dostupný z <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/773/volba-prezidenta-a-cesky-politicky-system>>.

HOLMAN, R. Čím pro nás byla kupónová privatizace. *Centrum pro ekonomiku a politiku* [online]. 1.3.2005, 13, [cit. 2010-11-30]. Dostupný z <<http://www.cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=490>>.

KLAUS, V. Co vytvořil toleranční patent?. *Články* [online]. 26.1.2000, -, [cit. 2010-09-09]. Dostupný z <<http://www.klaus.cz/clanky/1183>>.

KLAUS, V; ZEMAN, M. Opoziční smlouva. *Vláda ČR* [online]. 9.7.1998, -, [cit. 2010-10-01]. Dostupný z <<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>>.

Ministerstvo financí ČR [online]. 2005 [cit. 2010-10-10]. Reforma veřejných financí 2007-2010. Dostupný z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ref_verej_financ.html>.

NETOLICKÝ, P. Opoziční smlouva [online]. E-polis.cz, 5. květen 2005. [cit. 2010-11-03]. Dostupné z <<http://www.e-polis.cz/komparace/89-opozicni-smlouva.html>>. ISSN 1801-1438.

Občanská demokratická strana [online]. 2010, 20.11.2010 [cit. 2010-11-22]. Elektronická encyklopedie Wikipedie. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%A1_demokratick%C3%A1_strana>.

PEČINKA, B. Příliš toleranční patent. *Revue politika* [online]. 20.3.2001, 2, [cit. 2010-11-12]. Dostupný z <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1050/komentar-prilis-tolerancni-patent>>. ISSN 1803-8468.

POKORNÝ, J; STRUHA, K. Zástupy studentů rozšiřují členské základny stran, jen KSČM vymírá. *IDNES.cz* [online]. 28.11.2009, -, [cit. 2010-11-30]. Dostupný z <<http://domaci.ihned.cz/c1-42120020-pomaly-odchod-topolaneck-opousti-vedeni-ods-funkce-preda-necasovi-az-pak-rezignuje>>.

Pomalý odchod: Topolánek opouští vedení ODS, funkce předá Nečasovi, až pak rezignuje. *IHNed.cz* [online]. 1.4.2010, -, [cit. 2010-11-30]. Dostupný z <<http://domaci.ihned.cz/c1-42120020-pomaly-odchod-topolaneck-opousti-vedeni-ods-funkce-preda-necasovi-az-pak-rezignuje>>. ISSN 1213-7693.

Pravicová politika pro mladé [online]. 2010 [cit. 2010-04-23]. Mladí konzervativci. Dostupné z <<http://www.konzervativci.cz/>>.

SOUKUP, J. Rozpad Československa byl správný, myslí si většina Čechů. *Novinky.cz* [online]. 3.12.2009, -, [cit. 2010-07-08]. Dostupný z <<http://www.novinky.cz/domaci/186075-rozpad-ceskoslovenska-byl-spravny-mysli-si-vetsina-cechu.html>>.

Stanovy [online]. 2009 [cit. 2010-09-14]. Stránky ODS. Dostupné z <<http://www.ods.cz/strana/stanovy>>.

Toleranční patent. *Vláda ČR* [online]. 14.1.2000, -, [cit. 2010-10-01]. Dostupný z <<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/Spolecne-prohlaseni-delegaci-ODS-a-CSSD.pdf>>.

Topolánek: Byl jsem připraven z vedení ODS odejít, ale jen s dalšími. *Lidovky.cz* [online]. 24.3.2010, -, [cit. 2010-04-20]. Dostupný z <http://www.lidovky.cz/topolaneck-byl-jsem-pripraven-z-vedeni-ods-odejit-ale-jen-s-dalsimi-p92-/ln_domov.asp?c=A100324_202823_ln_domov_pks>. ISSN 1213-1385.

VALIŠ, Z. O českou privatizaci se stále vedou spory. *Český rozhlas* [online]. 18.8.2005, -, [cit. 2010-06-12]. Dostupný z <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/o-ceskou-privatizaci-se-stale-vedou-spory>>.

Volby [online]. 2010 [cit. 2010-11-29]. Volební server ČSÚ. Dostupné z <www.volby.cz>.

Vstup České republiky do EU. *Elektronická encyklopedie Wikipedie* [online]. 6.3.2010, -, [cit. 2010-09-04]. Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vstup_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_do_EU>.

Seznam příloh

Příloha č.1: Podoby loga ODS

Příloha č.2: Výsledky voleb do České národní rady pro OF v % podle volebních krajů v roce 1990

Příloha č.3: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny ČR pro ODS v % podle volebních krajů v roce 1998

Příloha č.4: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny ČR pro ODS v % podle volebních krajů v roce 2010

Příloha č.5: Složení České národní rady a Poslanecké sněmovny v letech 1992-2010

Příloha č.1

Takto navržené logo zvítězilo ve veřejné soutěži a bylo používáno od roku 1991

Grafika pro senátní volby 1996

Takto bylo logo použito na volebním programu do senátních a komunálních voleb 2002

Logo na obalu knihy Proč jdu znovu do toho z roku 2002

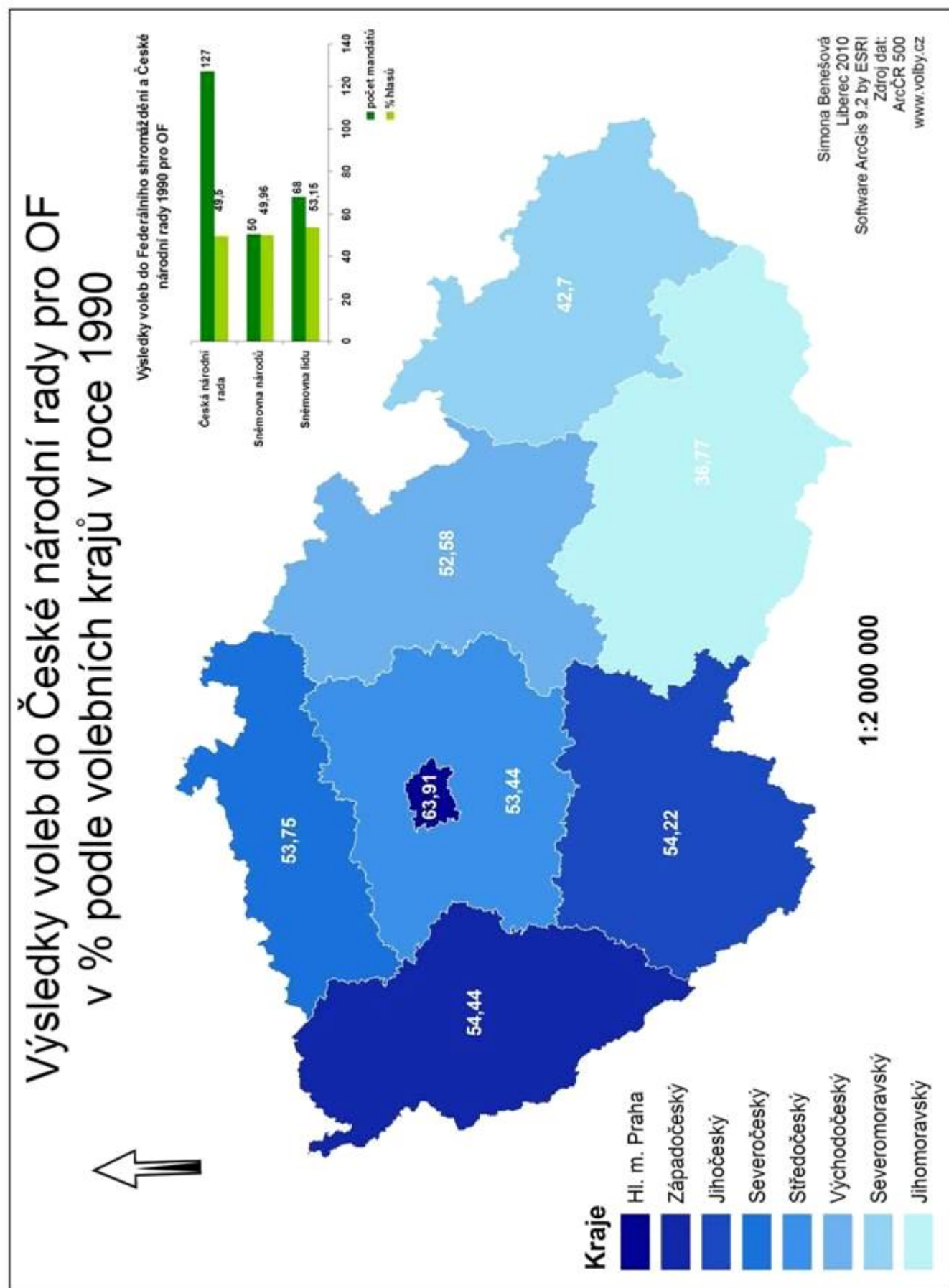
Graficky upraveno pro Programový dokument k referendu o vstupu ČR do EU 2003

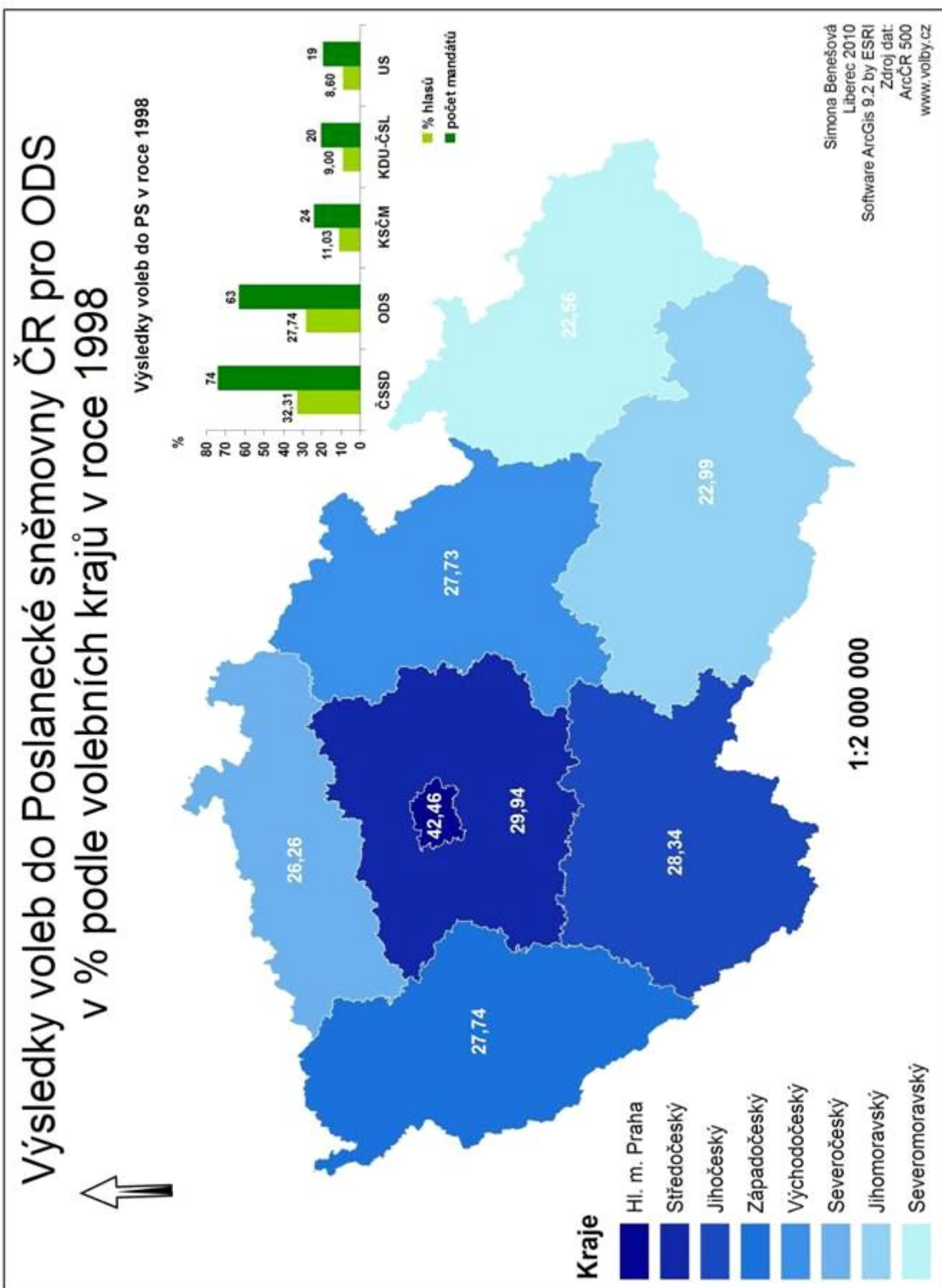

Volby do Evropského parlamentu 2004

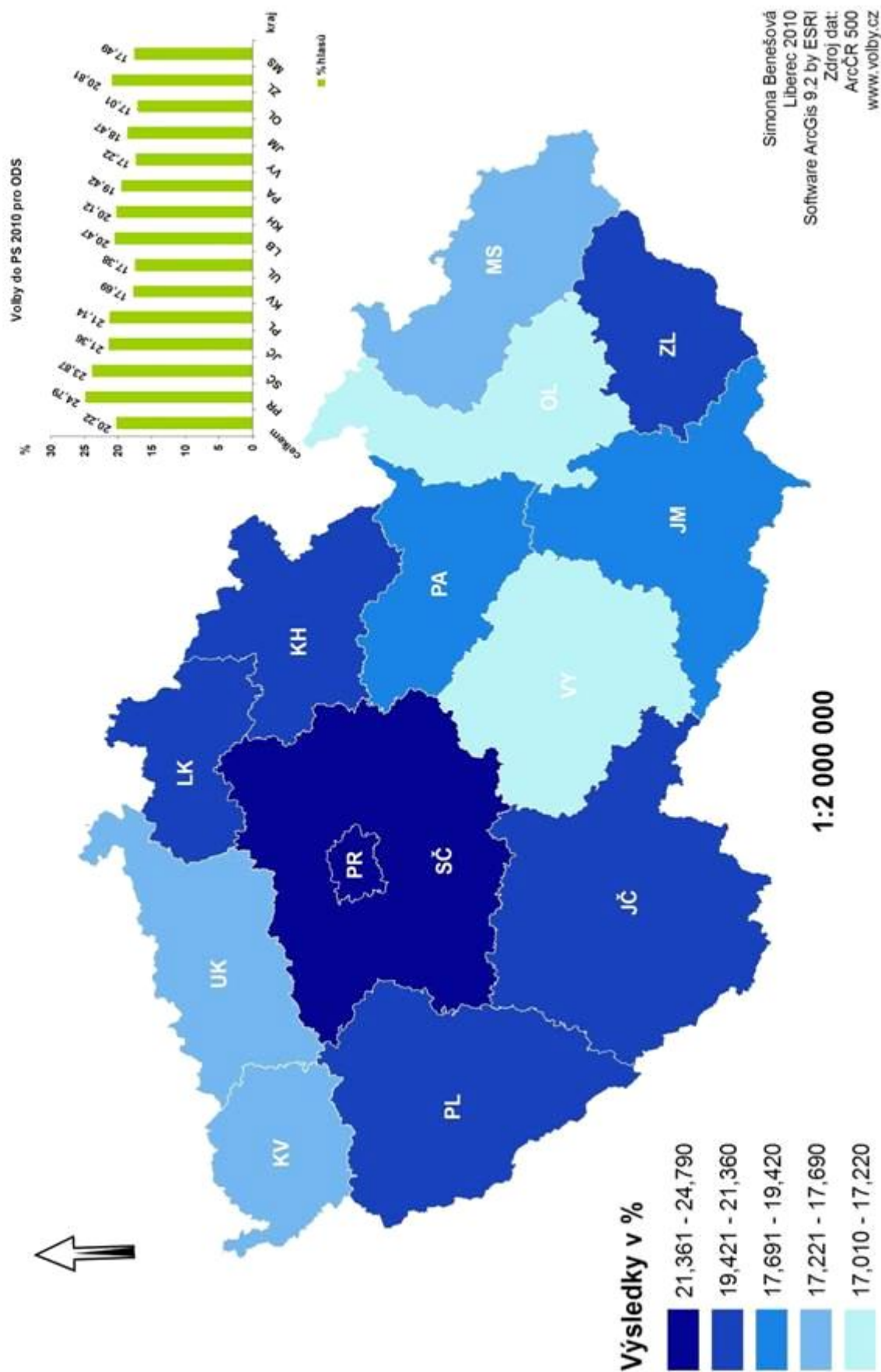
Volební logo pro Volby 2010, v médiích se objevuje od roku 2009

Příloha č.4

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny ČR pro ODS v % podle volebních krajů v roce 2010

Příloha č.5

Česká národní rada/Poslanecká sněmovna 1992–1996

35	16	16	15	14	14	10	66	14
LB	ČSSD	LSU	KDU-ČSL	HSD-SMS	ODA	KDS	ODS	SPR-RSČ

Poslanecká sněmovna 1996–1998

22	61	18	13	68	18
KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	ODA	ODS	SPR-RSČ

Poslanecká sněmovna 1998–2002

24	74	20	19	63
KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	US	ODS

Poslanecká sněmovna 2002–2006

41	70	23	8	58
KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	US-DEU	ODS

Poslanecká sněmovna 2006–2010

26	74	6	13	81
KSČM	ČSSD	SZ	KDU-ČSL	ODS

Poslanecká sněmovna od 2010

26	56	24	53	41
KSČM	ČSSD	VV	ODS	TOP 09